

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

28

2/04

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA. Vydává Společnost pro církevní právo. Vychází třikrát ročně. Adresa redakce: Husova ul. 8, 110 00 Praha 1; e-mail: SPCP@prf.cuni.cz; <http://spcp.prf.cuni.cz>. Šéfredaktor: Jiří Rajmund Tretera. Výkonný redaktor: Štěpán Hůlka. Redakční rada: Záboj Horák, Pavel Landa, Stanislav Příbyl, Stanislav Pšenička, Jiří Šouša, Ladislav Šouša. Grafická úprava obálky: Ing. arch. Josef Hyzler. Sazba: RNDr. Marcela Braunová. Tisk: ÚZPI – repro odd., Slezská 7, 120 56 Praha 2. Distribuce: Jan Šafránek. ISSN 1211-1635, reg. č. MK ČR E 7429. Toto číslo bylo odevzdáno k tisku dne 30. 9. 2004.

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Konference katolických biskupů Spojených států amerických
a Ministerstva kultury České republiky.*

*This issue of Church Law Review was sponsored
by the United States Conference of Catholic Bishops
and the Ministry of Culture of the Czech Republic.*

OBSAH

J. Dvořáček: Dřívější a současná úprava postavení faráře ve východních katolických církvích	95
POZNÁMKY A DISKUSE	
A. Furek: Informace a několik poznámek k rozsudku Městského soudu v Praze z 24. února 2004, č. j. 27 C 9/2003-54	110
A. I. Hrdina: Jan Pavel II. a lidská práva	119
DOKUMENTY	
Rozsudek Městského soudu v Praze z 24. 2. 2004, č. j. 27 C 9/2003-54	121
Konkordát mezi Apoštolským stolcem a Portugalskou republikou z roku 2004	131
ANOTACE A RECENZE	
A. I. Hrdina: Náboženská svoboda v právu České republiky (S. Příbyl) ...	152
J. H. H. Weiler: Ein christliches Europa. Erkundungsgänge (W. Wieshaider)	164
J.-P. Durand: La Liberté des congrégations religieuses en France (W. Wieshaider)	165
DNES VÁM PŘEDSTAVUJEME	
Časopis De Processibus Matrimonialibus (šuh)	167
ZE SPOLEČNOSTI PRO CÍRKEVNÍ PRÁVO	168
KRÁTKÉ ZPRÁVY	171
NAŠE AKVIZICE	177

CONTENTS

J. Dvořáček: Past and Current Regulation of the Parish-Priest Status in the Eastern Catholic Churches	95
REMARKS AND DISCUSSION	
A. Furek: Information and Remarks on the Judgment dated 24 February 2004 of the City Court in Prague, ref. 27 C 9/2003-54	110
A. I. Hrdina: John Paul II and Human Rights	119
DOCUMENTS	
Judgment dated 24 February 2004 of the City Court in Prague, ref. 27 C 9/2003-54	121
Concordat between the Holy See and the Portuguese Republic from 2004	131
ABSTRACTS AND RECENSIONS	
A. I. Hrdina: Religious Freedom in the Laws of the Czech Republic (S. Příbyl)	152
J. H. H. Weiler: Ein christliches Europa. Erkundungsgänge (W. Wieshaider)	164
J.-P. Durand: La Liberté des congrégations religieuses en France (W. Wieshaider)	165
PRESENTED TO YOU TODAY	
The Journal De Processibus Matrimonialibus (šuh)	167
FROM THE CHURCH LAW SOCIETY	168
BRIEF NEWS	171
OUR ACQUISITIONS	177

INHALT

J. Dvořáček: Frühere und zeitgenössische Regelung der Stellung des Pfarrers in den östlichen katholischen Kirchen	95
DISKUSSION	
A. Furek: Bemerkungen zum Urteil des Stadtgerichts in Prag vom 24. 2. 2004, Aktenzeichen 27 C 9/2003-54	110
A. I. Hrdina: Johannes Paul II. und die Menschenrechte	119
DOKUMENTE	
Urteil des Stadtgerichts in Prag vom 24. 2. 2004, Aktenzeichen 27 C 9/2003-54	121
Konkordat zwischen dem Heiligen Stuhl und der Republik Portugal 2004	131
ABSTRAKTA UND REZENSIONEN	
A. I. Hrdina: Religionsfreiheit im Recht der Tschechischen Republik (S. Příbyl)	152
J. H. H. Weiler: Ein christliches Europa. Erkundungsgänge (W. Wieshaider)	164
J.-P. Durand: La Liberté des congrégations religieuses en France (W. Wieshaider)	165
HEUTE STELLEN WIR IHNEN VOR	
Die Zeitschrift De Processibus Matrimonialibus (šuh)	167
AUS DER GESELLSCHAFT FÜR KIRCHENRECHT	168
KURZE NACHRICHTEN	171
UNSERE AKQUISITIONEN	177

INDICE

J. Dvořák: La regolazione precedente e attuale della posizione di parroco nelle Chiese cattoliche orientali	95
APPUNTI E DISCUSSIONE	
A. Furek: Informazioni ed alcune note riguardanti la sentenza della Corte Municipale a Praga dal 24 febbraio 2004, n. 27 C 9/2003-54 ...	110
A. I. Hrdina: Giovanni Paolo II e i diritti umani	119
DOCUMENTI	
La sentenza della Corte Municipale a Praga dal 24 febbraio 2004, n. 27 C 9/2003-54	121
Il Concordato fra la Santa Sede e la Repubblica portoghese dal 2004	131
ANNOTAZIONI E RECENSIONI	
A. I. Hrdina: La libertà religiosa nella Repubblica Ceca (S. Příbyl)	152
J. H. H. Weiler: Ein christliches Europa. Erkundungsgänge (W. Wieshaider)	164
J.-P. Durand: La Liberté des congrégations religieuses en France (W. Wieshaider)	165
OGGI VI PRESENTIAMO	
La rivista De Processibus Matrimonialibus (šuh)	167
DALLA SOCIETÀ PER IL DIRITTO DELLE CHIESE	168
LE NOTIZIE CORTE	171
LE NOSTRE ACQUISIZIONI	177

Dřívější a současná úprava postavení faráře ve východních katolických církvích

Srovnání postavení faráře podle kánonů 279-294 CCEO a kánonů 489-510 *Motu proprio* „Cleri sanctitati“

Jiří Dvořáček

Cílem tohoto příspěvku je srovnat právní postavení faráře podle Kodexu kánonů východních církví (dále CCEO) z 25. října 1990 a předchozí kodifikace obsažené v *Motu proprio* Pia XII. „Cleri sanctitati“ (dále CS) z 2. června 1957.¹ V dalším postupu budu sledovat systematickou strukturu příručky *Index Analyticus* Ivana Žužka, heslo „Parochus“;² zůstanu ovšem v mezích čistého srovnání mezi CS a CCEO, a to s převážným zřetelem ke kánonům 279 až 294 CCEO a tomu odpovídajícím kánonům 489 až 510 CS. Čísla kánonů bez dalšího odkazu se vztahují k CCEO.

Definice faráře

Definice faráře se v CCEO nachází v c. 281 § 1: je to „presbyter, cui ut praecipuo cooperatori Episcopi eparchialis tamquam pastori proprio cura animarum committitur in determinata paroecia sub auctoritate eiusdem Episcopi eparchialis“. Tato definice byla téměř doslovně převzata z dekretu 2. vatikánského koncilu *Christus Dominus* 30.³ CS definuje v c. 489 § 1 faráře jako „presbyter cui paroecia collata est in titulum cum cura animarum sub Episcopi auctoritate exercenda“. Mezi těmito definicemi je rozdíl v důzazech: zatímco CCEO dává důraz na péči o duši (tedy aspekt společenství), tak CS uvádí na prvním místě území – farnost. To vyplývá z jiného chápání farnosti po 2. vatikánském koncilu: zatímco předtím byla farnost chápána primárně jako *beneficium* (tj. jakožto

¹ AAS 49, 1957, s. 433-600.

² ŽUŽEK, I., *Index Analyticus CCEO*. In *Canonica* 2, Roma, Pontificium Institutum Orientalium Studiorum, 1992, s. 240n.

³ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 64.

územní díl eparchie, s nímž jsou spojeny určité funkce a práva), tak nyní je v chápání farnosti zdůrazňována *communitas christifidelium*, společenství věřících (srov. SC n. 42); prvek teritoriality, i když je primárním před jinými prvky, není obecným znakem farnosti – tím je právě společenství věřících.⁴ Proto také je i zřízení osobní farnosti ponecháno na eparchiálním biskupovi, který po dohodě s kněžskou radou může zřídit tuto osobní farnost podle národnostní a jazykové příslušnosti věřících, jejich příslušnosti k jiné církvi *sui iuris* či podle jiného kritéria (c. 280 § 1). Podle CS zřízení osobní farnosti podléhalo dovolení Apoštolského stolce nebo dovolení patriarchy či arcibiskupa (jedná se o ekvivalent současného arcibiskupa většího podle cc. 151-154 CCEO) na jejich území (CS c. 160 § 4). V čele osobní farnosti stojí pak – jakož i podle CS – osobní farář. Teritoriální farář má spolu s personálním farářem kumulativní pravomoc nad věřícími osobní farnosti, pokud ustavující dekret oprávněné autority nestanoví jinak. Naopak to ale neplatí – tedy osobní farář má pravomoc jen nad věřícími náležejícími k osobní farnosti.⁵

Kvazifaráři

Podle CS byli faráři postaveni na roveň se všemi právy a povinnostmi kvazifaráři, kteří řídili kvazifarnosti; dále pak měli práva a povinnosti faráře či kněží, jimž byla natrvalo svěřena péče o duši na způsob farníků na určitém území (CS c. 489 § 3 n. 1). V CS se tedy ještě rozlišuje mezi farářem a kvazifarářem, což je založeno na skutečnosti, že pouze v eparchiích jsou farnosti, zatímco části apoštolských exarchátů, patriarchátů a arcibiskupství (větších) se nazývají kvazifarnosti (CS c. 160 § 3). Toto rozlišení, jak vyplývá z c. 313, už v CCEO nenajdeme. Kánon 313 totiž říká, že pokud právo výslovně nestanoví jinak či to nevyplývá z podstaty věci, ustanovení o eparchiích a eparchiálních biskupech platí i pro exarcháty a exarchy. Stejně tak i toto rozlišení mezi farností a kvazifarností (a tedy mezi faráři a kvazifaráři) v CS a jeho opuštění v CCEO vyplývá z již zmíněné změny v chápání farnosti po 2. vatikánském koncilu.

⁴ Pojem farnosti je v CCEO obsažen v kánonu 279: farnost je „certa communitas christifidelium in eparchia stabiliter constituta, cuius cura pastoralis committitur parcho“. Tato definice je odvozena od konstituce 2. vatikánského koncilu *Sacrosanctum Concilium* 42 (srov. Nuntia 19, 1984, s. 18). V CS je naopak farnost chápána jako část eparchie, jíž „peculiaris ecclesia cum populo determinato est assignanda, suusque peculiaris rector, tamquam proprius eiusdem pastor, est praeficiendus ad necessariam animarum curam“ (c. 160 § 1 a § 3).

⁵ Srov. PRO VITO PINTO (ed.), *Commento al Codice dei Canonici delle Chiese Orientali*, Città Del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 2001, s. 250 n.

Právnícká osoba nemůže být farářem

V § 2 kánonu 281 se říká, že právnícká osoba nemůže být platně farářem („Persona iuridica valide parochus esse non potest“). Také CS v kánonu 490 hovoří o tom, že se právnícká osoba nemůže stát farářem, ovšem jako právnícká (morální) osoba se zde myslí právnícká osoba, s níž se farnost sjednocuje. (Na rozdíl od současného kodexu, mohla se farnost podle CS c. 490 sjednotit i s morální osobou, za podmínky, že tato morální osoba měla kromě časného účelu i účel duchovní, ne pouze účel časný; k tomuto sjednocení dával povolení Apoštolský stolec a na svém území patriarcha se souhlasem stálého synodu – CS c. 260 § 3). Studijní skupina Papežské komise pro revizi Kodexu východního církevního práva (PCCICOR) už v červnu 1979 přesunula toto ustanovení c. 490 § 1 n. 2, druhá věta („Non admittitur tamen ut ipsamet persona moralis sit parochus“) za definici faráře. Tak bylo potvrzeno, že farář musí být v každém případě fyzickou osobou.⁶ Toto ustanovení získalo konečnou podobu současného kánonu 281 v říjnu 1985.⁷ Důvodem, proč až CCEO zavedl tak výslovný zákaz toho, že právnícká osoba nemůže být farářem, je snad snaha zabránit, aby farnost byla vedena nějakou skupinou lidí jako představenstvem; avšak vzhledem k tomu, že podle § 1 c. 281 farářem může být jen kněz, tak se jeví ustanovení § 2 c. 281 jako nadbytečné.

Farnost svěřená řeholnímu domu

Podle c. 282 může eparchiální biskup po poradě s kněžskou radou a se souhlasem představeného řeholního institutu či společnosti komunitního života na způsob řeholníků zřídit farnost při chrámu této společnosti. Toto zřízení se děje písemnou formou, v níž se mj. stanoví, kdo bude farářem, a určí se jeho povinnosti (při chrámu monastýru to lze jen se souhlasem patriarchy na území patriarchální církve, nebo v ostatních případech se souhlasem Apoštolského stolce – c. 480).

I podle CS mohl biskup svěřit farnost řeholnímu domu; tato farnost se tím však nestala řeholní, ale zůstávala sekulární, s tím, že biskup z rozumného důvodu mohl toto svěření odvolat či kompetentní představený vypovědět, při zachování ustanovení jejich smlouvy (CS c. 491). Pokud se však jednalo o sjednocení s řeholní právníckou osobou, farnost se stala řeholní (CS c. 490 § 1 n. 2). Je

⁶ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 64 n.

⁷ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 79.

samozřejmě, že pro farnost svěřenou řeholnímu domu nebo sjednocenou s právníckou osobou podle c. 490 CS má být ustanoven farář (CS c. 489 § 2).

Současná úprava této látky je přehlednější a odstraňuje v dnešní době prakticky těžko proveditelné slučování farností a právníckých osob s duchovním a světským účelem (tj. např. různé charity), nutně regulovaných světským právem.

Jeden farář pro více farností

Farář může být pastýřem jen v jedné farnosti, avšak v případě, že v blízké farnosti chybějí kněží, nebo za zvláštních okolností může mu být svěřeno i více těchto farností (c. 287 § 1). Tomu odpovídá c. 501 § 1 CS, který říká: „Parochus ad normam can. 98 unam tantum pro titulo parociam habet, nisi de parocia agatur aeque principaliter unitis“. Podle CS tedy farář mohl mít jen jednu farnost; více farností mu mohlo být svěřeno jen tehdy, pokud se jednalo o farnosti sjednocené *aeque principaliter*. Důvodem toho, že farář mohl mít jen jednu farnost, byl fakt, že podle CS c. 98 nikdo nesměl vykonávat dva neslučitelné úřady.⁸ První návrh PCCICOR z června 1979⁹ ohledně současného ustanovení c. 287 § 1 se držel *ius vigens*, tedy CS, se změnami pouze redakčními. Tento text byl pak nahrazen kánonem 526 § 1 CIC, jen s malou změnou původního výrazu „sacerdotum“ termínem „presbyterorum“.¹⁰ Současná úprava stejně jako minulá zachovává princip jednoho faráře v jedné farnosti; avšak důvod, podle kterého lze svěřit faráři více farností, je oproti CS rozdílný, a lépe tak odpovídá současné situaci nedostatku kněží.

Farnost svěřená kněžím *in solidum*

Ustanovení § 2 kánonu 287 CCEO říká, že v téže farnosti může být pouze jeden farář, avšak partikulární právo může dovolit, aby farnost byla svěřena vícero kněžím *in solidum*: v tomto případě musejí být specifikována práva a povinnosti moderátora, který řídí společnou činnost a který za ni odpovídá biskupovi, a práva a povinnosti dalších kněží. Též podle CS c. 501 § 2 n. 1 může být v každé farnosti jen jeden farář; v témže § v n. 2 ještě stojí, že stávající platné obyčeje, jež jsou v rozporu s n. 1, mají být obezřetně odstraněny. *Iter*

⁸ I podle současného c. 942 nelze zásadně udělovat jedné osobě dva neslučitelné úřady, pokud nejde o opravdovou nutnost. Možnost svěřit jednomu knězi více farností je výjimkou z tohoto pravidla.

⁹ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 70.

¹⁰ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 84.

tohoto ustanovení byl tento: studijní skupina PCCICOR v červnu 1979 zachovala ustanovení n. 1, v zasedání v říjnu 1985 bylo však rozhodnuto vynechat n. 2, protože platné obyčeje byly chápány jako neexistující a v každém případě zrušené po promulgaci *Motu proprio* „Cleri sanctitati“. ¹¹ § 2 kánonu 287 CCEO získal současnou podobu na témže zasedání v říjnu 1985, když studijní skupina v důsledku lepšího uspořádání látky doplnila po větě „in eadem paroecia unus habeatur parochus“ ustanovení (nově vytvořené v červnu 1979 a původně zařazené jako § 3 za ustanovení, které definuje faráře¹²), jež umožňuje, aby partikulární právo světilo farnost více kněžím.¹³

V obou úpravách – jak ve staré, tak v nové – je tedy východiskem jeden farář pro jednu farnost. Oproti úpravě v CS dává ale CCEO navíc partikulárnímu právu možnost světit farnost vícero kněžím; ti všichni, ač vedeni jedním moderátorem, mají rovné postavení farářů se všemi právy a povinnostmi.

Jmenování faráře

Jmenování faráře přísluší výhradně eparchiálnímu biskupovi, který jej jmenuje svobodně (c. 284 § 1). V CS tomu odpovídá pouze první věta § 1 kánonu 496, která říká: „Ius nominandi et instituendi parochos competit Episcopo“; zbytek kánonu, jenž rušil tomu odporující obyčeje a privilegia, vyjma privilegia prezentace a beneficí vyhrazených Apoštolskému stolci, byl vypuštěn. Kvazifaráře podle CS c. 498 jmenoval vlastní hierarcha světského kléru, po poradě s kněžskou radou zřízenou podle c. 377 CS. Nová úprava už tedy neobsahuje právo prezentace, které je naopak zachováno v CIC/1983 v kánonech 158–163.¹⁴ Prezentace znamená, že osoba s prezentačním oprávněním v určité lhůtě navrhne příslušnému představenému (v tomto případě biskupovi) vhodného kandidáta, který tohoto kandidáta pak ustanoví do úřadu.

Eparchiální biskup uvolněnou farnost udělí tomu, koho považuje za vhodného, aniž by někomu stranil. Má vyslechnout protopresbytera a provede vhodná šetření tím, že vyslechne také jiné věřící, především kleriky (c. 285 § 3). Tomu v CS obsahově odpovídaly §§ 1 a 2 kánonu 500; podle § 3 měl biskup zohlednit dokumenty a zprávy, které se týkaly jmenování. Dále měl biskup klerika pře-

¹¹ Srov. tamtéž.

¹² Srov. Nuntia 9, 1979, s. 63 n.

¹³ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 79, 84 n. Tento *coetus presbyterorum* však nemá nic společného s c. 490 § 1 n. 1 CS, podle něhož bylo možné – s dispensí Svatého stolce – sjednotit farnosti *realiter et in perpetuum* do jediné právnícké osoby. Srov. Nuntia 9, 1979, s. 63 n.

¹⁴ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 81.

zkoušet z nauky (s výjimkou těch, kdo vyučovali teologii). Stačila zkouška při prvním jmenování do farnosti, pak se musela obnovovat jen tehdy, pokud šlo o udělení farnosti na žádost faráře a uznal-li to biskup za potřebné; jednalo-li se o udělení z vůle biskupa, zkoušku nebylo potřeba obnovovat. Podle § 4 to platilo i pro území, kde se farnosti obsazují konkurzem, pokud se nejednalo o obsazení nově zřízené farnosti.

Studijní skupina znění tohoto dlouhého kánonu pak nahradila formulací Komise pro revizi CIC; toto ustanovení získalo současnou podobu a zařazení (jako aktuální § 3 kánonu 285) teprve v říjnu 1985, kdy je konzultační orgány přeformulovaly podle vzoru c. 524 CIC, ovšem s drobnými redakčními změnami.¹⁵ Nová úprava c. 285 § 3 je stručná, což dává prostor jednotlivým církvím *sui iuris*, aby si proceduru udělování farností upravily samy.

Farnost může být svěřena také řeholníkovi nebo členu společnosti komunitního života na způsob řeholníků: v tomto případě navrhování vhodného kněze přísluší vyššímu představenému, při zachování dohod uzavřených s eparchiálním biskupem nebo s jinou autoritou podle partikulárního práva (c. 284 § 2). V CS to upravoval c. 497, který říkal, že představený řeholních domů, s nimiž jsou sjednoceny farnosti, navrhuje (*praesentat*) – pokud mu to ze statut přísluší – svého kněze biskupovi, který je návrhem vázán a navrženého kněze uvede do úřadu.

Ustanovení § 2 kánonu 284 bylo nejprve převzato ze schématu Komise pro revizi CIC¹⁶ a s podstatnými úpravami předloženo plénu PCCICOR na konci roku 1988.¹⁷ Nová úprava už nepoužívá pojem prezentace, ale návrh; není zde tedy už rozhodující tato závazná prezentace, ale vždy je zde právo biskupa jmenovat navrženého kandidáta svobodně, s ohledem na případné dohody podle partikulárního práva církve *sui iuris* mezi eparchiálním biskupem a řeholním institutem či společností komunitního života na způsob řeholníků.

Podmínky pro jmenování faráře

K tomu, aby mohl být kněz jmenován farářem, musí splnit následující podmínky: má vynikat dobrými mravy, pravou naukou, horlivostí k duším, rozvahou a dalšími ctnostmi, vyžadovanými právem (c. 285 § 1). V podstatě totéž říkal i c. 493 CS („oportet sit bonis moribus, doctrina, animarum zelo, prudentia, ceterisque virtutis ac qualitatibus praeditus, quae ad vacantem paroeciam cum

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 83 n.

¹⁶ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 67.

laude gubernandam iure tum communi tum particulari requiruntur“), a proto jako takový byl tento kánon doslovně převzat studijní skupinou do schématu z června 1979.¹⁸ Následující úpravy byly jen redakční, tj. byly jen vypuštěny výslovné zmínky o partikulárním a obecném právu, což ustanovení jen zpřehlednilo.

Kánon 285 § 2 pak říká: „Jestliže kněz je ženatý, řádné mravy se vyžadují i od jeho ženy a dětí, které s ním žijí.“ Toto ustanovení, jež se v CS nenachází, bylo studijní skupinou přijatou teprve v červnu 1979.¹⁹ Vizitkou ženatého kněze je celá jeho domácnost, proto je pochopitelné, že kodex výslovně vyžaduje dobré mravy i od jeho manželky a dětí, které s ním žijí.

Jmenování faráře za sedisvakance nebo sedisimpedice

V případě, že je úřad eparchiálního biskupa uvolněn nebo je zabráněno jeho výkonu, administrátor eparchie nebo ten, kdo prozatím řídí eparchii, jmenuje farářem kněze navrženého vyšším představeným, nebo, pokud je úřad uvolněn nebo je zabráněno jeho výkonu déle než rok, pak administrátor jmenuje faráře z dalších kněží (c. 286). Co do podstaty to samé říká i c. 496 § 2, n. 2 a 3 CS, proto PCCICOR ve svých schématech obsah těchto ustanovení nezměnil. Ve schématech z června 1979²⁰ a října 1985²¹ bylo ještě obsaženo původní n. 1 téhož § 2 kánonu 496 CS, podle něhož přísluší administrátorovi eparchie jmenovat i farního vikáře. Toto n. 1 však už nenajdeme ve schématu celého východního kodexu počínaje červencem 1986.²²

Počátek spravování farnosti

Farář získává péči o duše ve farnosti církevněprávním opatřením; ovšem tato péče o duše může být dovoleně vykonávána až po kanonickém převzetí farnosti podle partikulárního práva (c. 288). Také zde se CS shoduje se současnou úpravou, když v první větě c. 502 říká, že „curam animarum parochus a provisione canonica, quam tamen exercere non licet inita, ad normam iuris particularis, paroeciae administratione“. Tento kánon vyžaduje ještě vyznání víry podle norem partikulárního práva (druhá věta). Zatímco první část kánonu byla

¹⁷ Srov. Nuntia 27, 1988, s. 23 n.

¹⁸ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 66.

¹⁹ Srov. tamtéž.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 69.

²¹ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 84.

²² Srov. Nuntia 24-25, 1987, s. 54, kánon 284.

v prvním schématu z června 1979 bez dalšího přijata, druhá věta („Antequam administrationem ineat aut in ineunda administratione, fidei professionem edere debet ad normam iuris particularis“) byla opuštěna z důvodu, že její obsah byl již obsažen ve výrazu *ius particulare* a právě toto partikulární právo by mělo stanovit počátek spravování farnosti. Na křesťanském Východě se to obvykle děje liturgickou slavností, již možno považovat za veřejné vyznání víry.²³

Stabilita úřadu faráře

Typickým znakem faráře je stabilita jeho úřadu. Stabilita úřadu se týká jak farářů teritoriálních, tak osobních, dále kněží, kterým byla farnost svěřena *in solidum*. Farář může být jmenován na dobu určitou jen tehdy, když nastane jeden z následujících případů: jedná se o řeholníka nebo o člena společnosti komunitního života na způsob řeholníků; kandidát k tomu dal písemný souhlas; jde o zvláštní případ (zde je potřeba souhlasu poradního sboru eparchie); nebo to umožňuje partikulární právo (c. 284 § 3). Zásadně stabilní ve svém úřadu byl farář také v CS c. 494 § 1: „Qui parociae administrandae praeficiuntur uti proprii eiusdem rectores, stabiles in ea essent debent“. Podle § 2 však ne všichni faráři měli stejnou stabilitu: jedni ji měli větší (ti se nazývali neodstranitelní - *inamovibiles*), druzí měli stabilitu menší (ti byli odstranitelní - *amovibiles*). Neodstranitelné farnosti nemohly být změněny na odstranitelné bez souhlasu Apoštolského stolce (či patriarchy, jenž se musel poradit se stálým synodem); naopak odstranitelné farnosti mohly být prohlášeny za neodstranitelné biskupem (po poradě s eparchiálními poradci), ne však administrátorem eparchie. Nově zřizované farnosti měly být neodstranitelné, pokud biskup po pečlivé úvaze a z důvodu zvláštního charakteru místa či osob (a po vyslechnutí poradců) je neustanoví jako odstranitelné (CS c. 494 § 3). Dále byly jako odstranitelné určeny všechny kvazifarnosti (§ 4). Farnosti náležející k řeholním institutům byly *ratione personae* vždy odstranitelnými na pokyn buď biskupa, nebo vyššího představeného, a to po vzájemném informování se (§ 5).

Protože však dekret 2. vatikánského koncilu *Christus Dominus* 31 zrušil rozlišení mezi faráři odstranitelnými a neodstranitelnými, tak i snahou studijní skupiny PCCICOR bylo potlačit toto rozlišení. Záměrem bylo zachovat obsah § 1, ale vyloučit obsah §§ 2-5 kánonu 494 CS. Cílem byl text, v němž by ustanovení faráře *ad tempus* bylo spíše výjimkou.²⁴ Studijní skupina pak v říjnu 1985 přijala

²³ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 70 n.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 67n.

ustanovení současného § 3 n. 4 kánonu 284, který umožňuje, aby si jednotlivé partikulární církve samy stanovily jmenování farářů na dobu určitou.²⁵

Současná úprava je ve smyslu CD 31 podstatně jednodušší a hlavně dává větší možnost církvím *sui iuris* určit si vlastními předpisy podmínky jmenování faráře na dobu určitou.

Práva a povinnosti faráře

Farář reprezentuje farnost ve všech právních záležitostech (c. 290 § 1). Legálním reprezentantem farnosti jako právnické osoby jsou pak i ti, které kodex dává faráři na roveň: je to buď administrátor farnosti; dále kněz, jenž přejímá prozatímní vedení farnost, dokud není jmenován její administrátor; nebo to je moderátor farnosti, je-li farnost svěřena více kněžím *in solidum*. Odpovídající ustanovení o reprezentování farnosti v CS nenajdeme. První formulace tohoto druhu byla navržena studijní skupinou PCCICOR v červnu 1979,²⁶ tedy jako první § budoucího kánonu 290 současného kodexu. Tato formulace je v podstatě totožná, vyjma formálních změn, se současnou podobou c. 290 § 1 („In omnibus negotiis iuridicis parociae parochus eiusdem personam gerit“). Zařazení tohoto ustanovení do CCEO lze jen přivítat, protože jasně stanoví, kdo farnost zastupuje; farnost jako právnická osoba podle světského práva totiž vstupuje i do civilněprávních vztahů, a tak je vhodné, aby osoba zastupující farnost byla tatáž i podle práva církevního.

V CCEO už však nenajdeme ustanovení c. 505 § 1 CS („Parochus ratione officii debet curam animarum exercere in omnes suos parocianos, qui non sint legitime excepti“). Toto ustanovení mělo své opodstatnění právě jen v souvislosti s pojetím farnosti jako benefícia; v současné právní úpravě by však bylo jen opakováním definice faráře z kánonu 281 § 1, a proto bylo vynecháno jako nadbytečné.²⁷

Faráři pak přísluší především nejdůležitější posvěcující úkony, jako vysluhování svátostí křesťanské iniciace, žehnání manželství (to však obecně není dovoleno farnímu vikáři, srov. c. 302 § 2) a pohřební obřady. To vše farní vikář může dovoleně vykonávat jedině s dovolením faráře, aspoň předpokládaným (c. 290 § 2).

CS upravuje v c. 503 jednotlivé funkce faráře mnohem podrobněji. Tento kánon v 8 bodech uvádí funkce příslušející faráři, které jsou mu vyhrazené jen tehdy,

²⁵ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 82.

²⁶ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 72 n.

²⁷ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 88.

pokud obecné či partikulární právo nestanoví jinak. Tak n. 1 pojednává o křtu a biřmování, n. 2 o pomazání nemocných a o viatiku; podle n. 3 farář ohlašuje svátost svěcení a manželství, žehná snoubencům a žehná a asistuje manželství; koná pohřební obřady (n. 4); žehná domy (n. 5); na svátek Zjevení Páně žehná vodu (n. 6); vede veřejná procesí mimo kostely uvnitř území farnosti, i když to nejsou kostely filiální a mají vlastního rektora (n. 7), a mimo kostel uděluje slavnostní požehnání, jiná požehnání či modlitby podle právoplatných obyčejů různých ritů (n. 8). Studijní skupina se rozhodla v podstatě ponechat obsah c. 503, s výjimkou n. 7 a 8,²⁸ ovšem podstatně jej zestručnila. Výčet v c. 290 § 2 je především příkladný a není tak omezující jako stará úprava.

Farář má právo na slušné zaopatření, tedy na spravedlivou odměnu, jež, pokud se jedná o ženaté kněze, má zohlednit i jeho rodinu, jestliže o ně není postaráno jinak (c. 390 § 1). Stanovit výši odměny je věcí eparchiálního biskupa, poté co to projedná s pastorační radou (c. 291). Rovněž podle CS má farář právo na poplatek z výkonů, jež mu přísluší podle legitimních obyčejů nebo norem obecného práva; stanovený poplatek za výkony mu přísluší, i když příslušné úkony provedla druhá osoba, jestliže z vůle dárců nevyplývá, jaké množství peněz nemá být zahrnuto do poplatků (c. 504 §§ 1 a 3). Dále podle CS c. 59 příslušelo hierarchovi vytvořit ve své eparchii finanční fond určený pro podporu odstupujících farářů, kteří trpí nouzí. Rozdíl současné úpravy v c. 291 vzhledem k úpravě předchozí spočívá v tom, že zatímco podle CS všechny dary podle tzv. *iura stolae* příslušely farářům (podle tehdejší koncepce farnosti jako benefícia), tak nyní všechny dary přijaté farářem a jinými kněžími, kteří vykonávají pastýřskou službu ve farnosti, mají být odevzdány do farní pokladny, vyjma mešních darů příslušejících přímo farářům²⁹ (o těchto darech pojednávají cc. 715–717).

Farář má povinnost rezidence na faře poblíž farního kostela; jinde může přebývat jen s dovolením místního hierarchy a ze spravedlivého důvodu a pokud to není na škodu službě ve farnosti (c. 292 § 1). Jestliže k tomu není vážný důvod, nesmí se farář během roku vzdálit více než na jeden měsíc (vcelku, či po částech), nepočítaje v to duchovní cvičení; pokud se chce vzdálit na více než jeden týden, musí o tom informovat vlastního místního hierarchu (§ 2). Je pak úkolem eparchiálního biskupa vydat pravidla pro případ, že farář je nepřítomen (§ 3). CS upravuje povinnost rezidence podobně (CS c. 506), je jen podrobnější: např. c. 506 § 5 stanoví, že jestliže farář je mimo farnost více než týden, musí o tom uvědomit biskupa písemně a písemně uvést důvody a zastupujícího kněze.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 72.

²⁹ Srov. tamtéž, s. 73.

Nová úprava je v tomto ohledu podstatně stručnější a podrobná pravidla ponechává na eparchiálním biskupovi. Dále se nová úprava liší od té staré v délce doby nepřítomnosti: zatímco CCEO uvádí jako mezní lhůtu 1 měsíc, CS 40 dní. Do nového kodexu byl převzat z CS pouze první paragraf; zbytek současného kánonu 292 byl přijat ze schématu Komise pro revizi CIC.³⁰

Faráři jsou podřízeny osoby, budovy a místa, jež se nacházejí na území farnosti, pokud nejsou z jeho péče vyjmuty; eparchiální biskup je může faráři odebrat pouze z vážného důvodu (c. 283). V CS tomu koresponduje c. 505 § 2: „Potest Episcopus iusta et gravi de causa religiosas familias et pias domos, quae in paroeciae territorio sint et a iure non exemptae, a parochi cura subducere“. Pro zdůraznění, že vyjmutí osob a míst z kompetence faráře se může dít jen výjimečně, studijní skupina PCCICOR na shromáždění v červnu 1979 toto ustanovení zdůraznila, když výraz „potest Episcopus... subducere“ nahradila formulací „ne subducatur, nisi gravi de causa“.³¹ Tedy až na změnu důrazu („Episcopus ... ne subducatur“ v CCEO proti „Potest Episcopus ... subducere“ v CS) jsou tato dvě ustanovení obsahově shodná.

Farář má být pro všechny pokřtěné katolíky i nekatolíky svým chováním příkladem kněžské a pastýřské služby, všem má vydávat svědectví pravdy a života a jako dobrý pastýř má hledat ty, kteří nepřijímají svátosti, či dokonce odpadají od víry (c. 293). Tento kánon pochází z věroučné konstituce *Lumen Gentium* 28, proto jej v CS nenajdeme. Ovšem v návrhu studijní skupiny v červnu 1979 byl zařazen za původní kánon 505 CS (byť poněkud modifikovaný).³² Protože toto ustanovení původního kánonu 505 CS (v návrhu z června 1979 ještě zařazeného jako § 1) bylo později vnímáno jako nadbytečné, ve schématu z října 1985 bylo opuštěno.³³

Farář má často slavit za jemu svěřený lid božskou liturgii; je povinen tak činit ve dnech stanovených partikulárním právem (c. 294). Odpovídající kánon 507 CS ve svých pěti paragrafech upravoval povinnost faráře slavit liturgii každou neděli a v předepsané svátky, a to zásadně ve farním kostele; dále, pokud bylo faráři svěřeno vícero farností, stačilo, když slavil liturgii jen jednou; biskup pro slavení liturgie mohl stanovit jiný den než neděli. Tato úprava byla příliš podrobná, a proto byl tento kánon spolu s kánony 508–510 CS vypuštěn,

³⁰ Srov. tamtéž, s. 74.

³¹ Srov. tamtéž.

³² Srov. tamtéž, s. 74 n. Kánon 505 CS říká: „Parochus ratione officii debet curam animarum exercere in omnes suos paroecianos, qui non sint legitime excepti“.

³³ Srov. Nuntia 23, 1986, s. 88.

neboť svou povahou neodpovídal kodexu, který má být obecným pro všechny východní církve.³⁴

Kánony 508–510 upravovaly mj. povinnost faráře slavit božské officium, udělovat svátosti, hlásat Boží slovo, znát své ovce, napomínat mýlící se a chudé naplňovat otcovskou láskou (c. 508); podle kánonu 509 měl farář pomáhat nemocným a umírajícím a poskytovat jim svátosti; konečně podle c. 510 měl farář ve své farnosti bdít nad vírou a mravy, a to především ve školách, a podporovat díla křesťanské lásky.

Tyto tři kánony byly obsahově i formulačně překonány dekretem 2. vatikánského koncilu *Christus Dominus* 30 § 2, jenž také tvoří současný c. 289. Tento kánon upravuje tři úřady svěcené faráři: *munus docendi, sanctificandi a regendi*. Ohledně učitelského úřadu má farář povinnost hlásat Boží slovo všem věřícím a má je vést k plnému poznání tajemství spásy; při tom mu mají pomáhat nejen řeholníci, ale i laici (§ 1). Co do úkolu posvěcovat, má se farář snažit, aby božská liturgie byla středem a vrcholem celého křesťanského společenství; farář má pečovat o to, aby věřící často přijímali svátosti, hlavně má být k dispozici pro svátost smíření (§ 2). Vzhledem k úřadu řízení má farář především znát vlastní stáde: proto má navštěvovat domy a školy, zajímat se o mládež, navštěvovat chudé a nemocné, zvláštní péči věnovat pracujícím a povzbuzovat účast věřících na apoštolátu (§ 3).

Závěr

V této práci jsem se pokusil srovnat právní úpravu faráře podle kánonů 279 až 294 CCEO a tomu odpovídajících kánonů v CS, s přihlédnutím k redakčnímu vývoji nové východní kodifikace. Zásadní změnou mezi CCEO a CS je změna koncepce farnosti, tedy farář už není jako v CS chápán správcem farnosti jakožto benefícia, ale je především pastýřem duší. Další změnou je zrušení kvazifarností, a tedy i kvazifarářů; dále jsou zrušeny kánony upravující právo prezentace (tyto kánony jsou však ještě přítomny v CIC 1983) a je opuštěno od rozlišování mezi faráři odstranitelnými a neodstranitelnými. Nová úprava je oproti CS stručnější a přehlednější, a hlavně dává větší důraz na partikulární právo. Církve *sui iuris* tak dostávají podstatně větší volnost uspořádat si postavení faráře v souladu s vlastní tradicí a ritem.

³⁴ Srov. Nuntia 9, 1979, s. 75 n.

Resume

Cílem příspěvku bylo srovnat starou a novou právní úpravu postavení faráře podle kánonů 279 až 294 Kodexu kánonů východních církví a kánonů 489 až 510 *Motu proprio* Pia XII. „Cleri sanctitati“. Rozsah textu je z důvodu úspory místa omezen na zmíněné kánony. Srovnání je pak doplněno o stručný redakční vývoj nové kodifikace podle věstníku *Nuntia* Papežské komise pro revizi Kodexu východního církevního práva. Příspěvek nejprve podává v souvislosti s definicí faráře i srovnání starého a nového pojetí farnosti: farář už není správcem farnosti jakožto benefícia, ale je především pastýřem duší. V nové úpravě bylo dále upuštěno od rozlišení na farnost a kvazifarnost, a tedy od rozlišení mezi farářem a kvazifarářem. Pak následuje srovnání úpravy jmenování faráře spolu s příslušnými podmínkami: zde je nejpodstatnější opuštění práva prezentace, jež je však stále přítomno v CIC 1983. Ohledně úřadu faráře bylo především zrušeno rozlišování mezi faráři odstranitelnými a neodstranitelnými. Na závěr následuje srovnání práv a povinností faráře. Hlavním znakem nové úpravy v CCEO je stručnost a přehlednost, a hlavně větší důraz na partikulární právo.

Summary

Past and Current Regulation of the Parish-Priest Status in the Eastern Catholic Churches

The subject of this article is a comparison of the old and new regulations concerning the parish-priest according to canons 279-294 of the CCEO and canons 489-510 of *Motu proprio* “Cleri sanctitati” of Pius XII. The content of this article has been limited, because of lack of space, to the above-mentioned canons. The comparison is completed by a short editorial note on the new codification in the bulletin *Nuntia* of the Pontifical Commission for the revision of the Code of Oriental Canon Law. The comparison first describes, together with the definition of the parish-priest, the comparison of the old and new concepts of the parish: the parish-priest no longer administers the parish primarily as a benefice, but is first of all the pastor of souls. The new regulations have eliminated the distinction between the parish and the quasi-parish and consequently no longer distinguish between the parish-priest and the quasi-parish-priest. Then follows an old vs. new comparison of the nomination of the parish-priest and related conditions, the most important of which is the abolition of the right of presentation, which nevertheless is still present in CIC 1983. With regard to the parish-priest’s office the most important change is the abolition of the distinction between removable and irremovable parish-priests. Finally, the parish-priest’s rights and duties under the old and new systems are discussed. The main features of the new regulations in the CCEO are brevity and organization, particularly with their greater emphasis on particular law.

Zusammenfassung

Frühere und zeitgenössische Regelung der Stellung des Pfarrers in den östlichen katholischen Kirchen

Der Hauptzweck des Beitrags ist der Vergleich der Stellung des Pfarrers im alten und neuen Recht nach den cc. 279–294 CCEO und den cc. 489–510 des *Motu proprio* Pius' XII. „Cleri sanctitati“. Der Umfang des Textes beschränkt sich aus Platzgründen auf die angeführten Kanonen. Der Vergleich wird dann um eine kurze Redaktionsgeschichte der neuen Kodifizierung ergänzt, wie sie sich aus dem Bulletin *Nuntia* der Päpstlichen Kommission zur Revision des Kodex für Ostkirchenrecht ergibt. Der Beitrag stellt zunächst im Zusammenhang mit der Definition des Pfarrers auch den Vergleich zwischen der alten und der neuen Auffassung der Pfarrei vor: Pfarrer ist nicht mehr ein Verwalter der Pfarrei im Sinne eines Benefiziums, sondern vor allem ein Seelsorger. Der neue Rechtssatz verzichtet auf die Unterscheidung zwischen einer „Pfarrei“ und einer „Quasipfarrei“ und zwischen einem „Pfarrer“ und einem „Quasipfarrer“. Des Weiteren zielt der Vergleich auf die Ernennung des Pfarrers samt allen Bedingungen und Voraussetzungen ab: Hier ist am wichtigsten der Abschied vom Präsentationsrecht, das jedoch der CIC von 1983 noch enthält. Bezüglich des Pfarramtes wurde vor allem der Unterschied zwischen den „absetzbaren“ und „unabsetzbaren“ Pfarrern aufgehoben. Zum Abschluss folgt der Vergleich der Rechte und Pflichten des Pfarrers. Die Bedeutung der neuen Regelung im CCEO liegt in ihrer Kürze und Übersichtlichkeit und in der Tatsache, dass das Partikularrecht mehr hervorgehoben wird.

Riassunto

La regolazione precedente e attuale della posizione di parroco nelle Chiese cattoliche orientali

Lo scopo di questo contributo è la comparazione del vecchio e nuovo regolamento del parroco secondo i canoni 279–294 del CCEO ed i canoni 489–510 del *Motu proprio* di Pio XII „Cleri sanctitati“. Il contenuto del testo è stato ridotto a causa dello spazio ai suddetti canoni. Il confronto è poi completato dal breve sviluppo redazionale della nuova codificazione secondo il bollettino *Nunzia* della Pontificia Commissione per la revisione del Codice di diritto canonico orientale. Il contributo per primo presenta con riferimento alla definizione del parroco anche la comparazione della vecchia e nuova concezione della parrocchia: il parroco non amministra più la parrocchia come beneficio, ma è prima di tutto pastore delle anime. La nuova normativa ha rinunciato poi alla distinzione fra parrocchia

e quasi-parrocchia e quindi non distingue più fra il parroco e il quasi-parroco. Poi segue la comparazione della nomina del parroco con le relative condizioni: più importante qui è l'abbandono del diritto della *presentatio* che però è sempre presente nel CIC 1983. Riguardo all'ufficio del parroco era cancellata soprattutto la distinzione fra i parroci amovibili ed inamovibili. Alla fine segue il confronto dei diritti e doveri del parroco. L'attributo principale del nuovo regolamento nel CCEO è la sua concisione e il fatto di essere riassuntivo, ma soprattutto che si dà maggior accento al diritto particolare.

O autorovi

Jiří Dvořáček (nar. 1973 v Ostravě); v letech 1992–1997 studoval na právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a v letech 1997–2002 teologii na Cyrilometodějské teologické fakultě UP. Od roku 2002 studuje východní církevní právo na Papežském východním institutu v Římě. Je členem Společnosti pro církevní právo a revizním komisařem občanského sdružení Lípa 2.

Jiří Dvořáček (born 1973 in Ostrava). From 1992 to 1997 he studied at the School of Law of Palacký University in Olomouc and from 1997 to 2002 studied theology at the School of Theology, also at Palacký University. Since 2002 he has been studying oriental canon law at the Pontifical Oriental Institute in Rome. He is a member of the Church Law Society and the auditor of the Lípa 2 association.

Jiří Dvořáček (geb. 1973 in Ostrava); in den Jahren 1992–1997 studierte er Jura an der Palacký Universität in Olomouc und in den Jahren 1997–2002 katholische Theologie an der Theologischen Fakultät des Hl. Cyrill und Methodius der gleichen Universität. Seit 2002 studiert er Ostkirchenrecht am Päpstlichen Orientalischen Institut in Rom. Er ist Mitglied der Gesellschaft für Kirchenrecht und tätig als Revisionskommissar von Lípa 2 e. V.

Jiří Dvořáček (nato nel 1973 a Ostrava); negli anni 1992–1997 ha studiato alla Facoltà di giurisprudenza di Palacký Università a Olomouc e negli anni 1997–2002 teologia alla Facoltà di teologia della medesima università. Dal 2002 studia diritto canonico orientale al Pontificio Istituto Orientale a Roma. È membro della Società per il Diritto canonico e commissario di revisione dell'associazione civile Lípa 2.

Informace a několik poznámek k rozsudku Městského soudu v Praze z 24. února 2004, č.j. 27 C 9/2003-54*

Adam Furek

*Information and Remarks on the Judgment dated 24 February 2004
of the City Court in Prague, ref. 27 C 9/2003-54*

*Bemerkungen zum Urteil des Stadtgerichts in Prag
vom 24. 2. 2004, Aktenzeichen 27 C 9/2003-54*

*Informazioni ed alcune note riguardanti la sentenza della Corte Municipale a Praga
dal 24 febbraio 2004, n. 27 C 9/2003-54*

I. Úvod

Rozsudkem Městského soudu v Praze, který je čtenářům Revue církevního práva předkládán,¹ bylo rozhodnuto o povolení vkladu vlastnického práva na základě *dohody o vrácení plnění*, ve které její smluvní strany konstatovaly, že původní darovací smlouva z roku 1959 je neplatná, a současně žádaly, aby na základě této *dohody o vrácení plnění* byl proveden převod dotčených nemovitostí formou vkladu (tj. právní náprava původních vlastnických vztahů). Tento rozsudek zcela nahradil původní zamítavé rozhodnutí Katastrálního úřadu pro Prahu-město. Řízení bylo vedeno podle části páté o.s.ř. ve znění po 1. lednu 2003 (*řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem*).

Základ řešení skutkového případu předloženého Městskému soudu v Praze spočívá v poskytnutí odpovědi na otázku, v jakém rozsahu a s jakými dopady je katastrální úřad při rozhodování o návrhu na vklad povolán posuzovat obsah předložených listin (§ 5 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Současně pak judikát nepřímou poskytuje informaci o možném způsobu (resp. jednom z možných způsobů) řešení nápravy *absolutně* neplatných právních úkonů, jimiž bylo „disponováno“ s nemovitostmi. A právě tento „vedlejší“ obsah

* Text rozhodnutí je otištěn rovněž v tomto čísle Revue v rubrice Dokumenty.

¹ Rozhodnutí již bylo publikováno v Bulletinu advokacie č. 7–8/2004, str. 105 až 111.

publikovaného rozhodnutí představuje hlavní důvod, proč se tímto rozsudkem zabýváme i na stránkách Revue.

Pokud jde o rozsah posuzování právního úkonu katastrálním úřadem, pak právní závěr soudu v této věci pregnantně vyjadřuje věta, kterým judikát opatřila redakce Bulletinu advokacie: *Jestliže smluvní účastníci uzavřeli písemnou dohodu, v níž konstatují, že darovací smlouva ve prospěch nynějšího předávajícího je od počátku neplatná a v důsledku toho vrací předávající nabyvateli touto dohodou předmětné nemovitosti, katastrální úřad se zabývá pouze tím, zda jsou splněny podmínky vkladu; nemůže návrh zamítnout a účastníky odkázat na sporné řízení za situace, když mezi nimi není sporu o tom, jak jejich vlastnické vztahy k předmětným nemovitostem vyřešit.*

Pro čtenáře Revue je však zřejmě „zajímavější“ ona poskytnutá informace o nabízeném řešení, resp. jednoho z možných řešení, nápravy neplatných zcizovacích úkonů týkajících se nemovitostí (v posuzovaném případě se jednalo o absolutně neplatnou darovací smlouvu, nicméně právní závěry obsažené v rozhodnutí lze jistě vztáhnout i na další zcizovací úkony), jestliže mezi původním vlastníkem a aktuálním „vlastníkem“ není sporu o této neplatnosti. S jistotou slovní volností by bylo možno hovořit o *konsensuálním způsobu nápravy neplatného právního úkonu*. Tímto postupem lze totiž řešit – tak, jak tomu bylo v posuzovaném případě – též některé neplatné „převody“ *církevního majetku*, ke kterým došlo v minulosti bez vůle (či přímo proti vůli) jejich skutečných vlastníků.

II. Nástin vývoje vlastnických vztahů (skutkový základ právního úkonu, který byl předmětem posuzování soudem)

Abychom správně pochopili závěry, ke kterým Městský soud v Praze dospěl, je třeba – oproti odůvodnění rozsudku podrobněji – rozvést skutkové okolnosti a existující právní vztahy, které řízení o zápisu vlastnického práva u Katastrálního úřadu a řízení u Městského soudu v Praze předcházely.²

Účastníky právního vztahu, který byl předmětem posuzování katastrálním úřadem i soudem, byl církevní řád (pro zjednodušení hovořím dále o „Řádu“); tento však nebyl původním vlastníkem dotčených nemovitostí (viz dále). Dalšími účastníky byl současný „vlastník“, resp. současní „vlastníci“ podle stavu zápisu v katastru nemovitostí. Nemovitosti, které byly předmětem právního úkonu (*dohody o vrácení plnění*) představovaly farní kostel, přilehlou stavbu spolu se souvisejícími pozemky (dále „dotčené nemovitosti“).

² Skutkové okolnosti posuzovaného případu jsou popsány s co největší možnou mírou anonymity, avšak aniž by došlo ke ztrátě jejich smyslu.

Dotčené nemovitosti byly původně v pozemkové knize zapsány ve vlastnictví *historické církevní* právnické osoby „Kostel X.Y.“, resp. „kostel kláštera Řádu K.L., sv. X.Y.“

Tento subjekt – „Kostel X.Y.“ – byl formálním vlastníkem dotčených nemovitostí až do roku 1959. Fakticky přešla správa uvedeného majetku na náboženský fond na základě příkazu Státního úřadu pro věci církevní již 14. dubna 1950 (v souvislosti s násilným vyháněním a internací řeholníků). „Legalizace“ se tento postup dočkal až na základě vyhlášky Státního úřadu pro věci církevní ze dne 31. května 1950 publikované pod č. 351/1950 Ú.l., o převzetí správy některých majetkových podstat náboženským fondem a na základě úředního sdělení č. 158/1951 Ú.l. Těmito právními předpisy formálně přešla *správa* toho řádového majetku na náboženský fond (od 10. července 1951 označovaný jako Náboženská matice).

Náboženská matice dotčené nemovitosti převedla na základě darovací smlouvy (darovacích smluv) datované 18. a 28. dubna 1959 na subjekt označený jako „*Arcibiskupství pražské – farní úřad kostela X.Y.*“³ Tehdejší státní orgány uznávaly za právní subjekt toliko arcidiecézi a dovětek „farní úřad u kostela X.Y.“ je – podle mého názoru - třeba v dané souvislosti vnímat toliko jako bližší určení „organizační složky“ této arcidiecéze.

V pozemkové knize je však na základě této darovací smlouvy (ta nebyla k dispozici) uveden záznam tohoto znění: *Podle darovací smlouvy z 18. a 28. dubna 1959 vkládá se vlastnické právo Římsko-katolickému kostelu X.Y. v Praze N.*

Na listu vlastnictví u Katastrálního úřadu pro Prahu-město z roku 1995 i z roku 2002 byl jako vlastník zapsán tento subjekt: „Římskokatolická církev, Arcibiskupství Pražské, Farní úřad v Praze N, kostel X.Y.“ (doslova ŘÍMSKOKAT CÍRKEV ARCIB PRAŽ FAR ÚŘ V PN KOST X.Y.). Identifikátor zapsaný na tomto LV není identifikačním číslem ani jednoho tohoto subjektu.

Pokud by měl být striktně respektován zápis v katastru nemovitostí a pokud bychom současně měli respektovat právní subjektivitu jednotlivých subjektů tak, jak z tohoto zápisu vyplývají, museli bychom konstatovat, že vlastníky jsou čtyři subjekty – Římskokatolická církev, Arcibiskupství pražské, Farní úřad v Praze N (rozuměj Farnost X.Y.) a konečně Kostel X.Y.

Neujasněnost vlastnických vztahů ostatně byla pro posuzovaný případ charakteristická. Pokud bychom vycházeli z darovací smlouvy, vlastníkem by mělo být toliko „Arcibiskupství pražské“. Jestliže vycházíme z původního zápisu

³ Tato dohoda nebyla k dispozici, proto v následujícím textu ohledně označení subjektů vycházím ze stanoviska, které k případu zaujala Náboženská matice svým příspěvem z 13. 5. 1993 (viz dále).

v pozemkové knize provedeném na základě darovací smlouvy, vlastníkem nemovitostí by byl „Kostel X.Y.“. Jakým způsobem se na listu vlastnictví v katastru nemovitostí ocitl „Farní úřad v Praze N“ se lze pouze domnívat. Patrně půjde o „pozůstatek“ původní smluvní strany „Arcibiskupství pražské – farní úřad u kostela X.Y.“ Naopak zcela postrádáme zdroj záznamu o vlastnictví „Farnosti X.Y.“, která však později nezpochybněně figurovala v rámci posuzovaného smluvního vztahu. Lze se domnívat, že katastrální úřad a po něm i soud vyložil termín „farní úřad v Praze N“ jako „Farnost X.Y.“ (jaksi fakticky – poté, co stát uznal právní subjektivitu „farností“ – rozdělil původního jediného vlastníka „Arcibiskupství pražské – farní úřad v Praze N“ na dva: Arcibiskupství pražské na jedné straně a Farní úřad v Praze N (rozuměj Farnost N) na straně druhé. Podobně *záhadný* je i zápis „Římskokatolické církve“, která nefigurovala ani jako subjekt původní darovací smlouvy, ani v zápisu pozemkové knihy.

Bez ohledu na tyto pochyby ohledně účastníků posuzovaného právního úkonu vycházel jak katastrální úřad, tak později i soud z vlastnictví dvou subjektů: *Arcibiskupství pražského* a *Farnosti X.Y.* Žádný ze zúčastněných státních orgánů nezpochybnil ani vlastnické právo těchto entit, ani jejich právní subjektivitu a považoval tyto skutečnosti za nesporné.

Po roce 1989 projevil Řád zájem o nápravu vlastnických vztahů vzniklých na základě původních (a neplatných) darovacích smluv.

Statutární zástupce Náboženské matice učinil dne 13. května 1993 *Prohlášení o neplatnosti vlastnického převodu Kostela X.Y.* V tomto stanovisku ředitel Náboženské matice s ohledem na výkladové stanovisko ministerstva kultury k právním úkonům učiněným podle vyhl. č. 351/1950 Ú.l. vydaného dne 10. 2. 1992 pod čj. 10.956/92 prohlásil původní darovací smlouvu za neplatnou. Podle tohoto prohlášení Náboženská matice, *aniž nabyla vlastnických práv* k dotčeným nemovitostem, *je postupně na základě irelevantních pokynů Státního úřadu pro věci církevní a jeho nástupnických organizací sama bezplatně převáděla na jiné subjekty.* Uznala neplatnost těchto převodních úkonů v plném rozsahu a vyjádřila souhlas, aby v katastru nemovitostí byl obnoven původní stav.

Na základě tohoto prohlášení bylo v září roku 1995 formou notářského zápisu sepsáno „osvědčení“, ve kterém zástupce Řádu a Arcibiskupství pražského prohlásili neplatnost původní smlouvy s tím, že žádají o změnu zápisu v katastru nemovitostí.

Řád na základě tohoto právního úkonu (a úkonů souvisejících) podal u katastrálního úřadu „žádost o obnovu zápisu vlastnických práv k dotčeným nemovitostem“. Tuto žádost katastrální úřad svým přípisem ze srpna 1999 odmítl

s poukazem na nutnost domáhat se soudní žalobou určení neplatnosti darovací smlouvy (resp. určení vlastnictví) u soudu.

Pro další postup ve věci se stalo významným stanovisko Českého úřadu zeměměřičkého a katastrálního, odboru kontroly a dohledu, z 4. 2. 1998, které se týkalo jiného, ale skutkově obdobného případu. Stanovisko se zabývalo postupem, podle kterého uzavřela farnost a příslušný církevní řád formou notářského zápisu dohodu, která konstatovala neplatnost původní darovací smlouvy a obsahovala žádost o obnovu zápisu vlastnických práv v katastru nemovitostí. V dané věci příslušný katastrální úřad tuto listinu vrátil navrhovatelům s tím, že podle ní nelze provést záznam v katastru nemovitostí. ČÚZK konstatoval, že původní darovací smlouva uzavřená Náboženskou maticí je absolutně neplatným úkonem, přičemž k této absolutní neplatnosti přihlíží státní orgány z úřední povinnosti, aniž by ji bylo třeba zvláštním způsobem deklarovat (pokud nevznikne spor). Plnění z absolutně neplatné smlouvy pak představuje bezdůvodné obohacení, přičemž podle názoru ČÚZK je ohledně jeho vrácení možno zvolit dvojitý postup. Vždy se lze domáhat určení neplatnosti smlouvy *soudní cestou*. V případě, že mezi smluvními stranami není sporu o neplatnosti smlouvy, přichází podle ČÚZK možnost zvolit postup odlišný: uzavření „dohody o vrácení si plnění“, „dohody o narovnání“ popř. jiné obdobné dohody. V takové dohodě musí být uvedeno, kdo a na základě čeho je vlastníkem takových nemovitostí. Pouhé konstatování neplatnosti původní smlouvy však nestačí (nabízí se jistá analogie mezi soudním určením neplatnosti smlouvy a soudním určením vlastnického práva k nemovitosti). S odkazem na § 133 odst. 2 obč. zák. pak ČÚZK konstatoval, že na základě takové smlouvy je třeba podat návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí (nikoli návrh na záznam).⁴

⁴ Pro ilustraci citujeme z vyjádření ČÚZK zásadní pasáž: absolutní neplatnost nastává bez dalšího přímo ze zákona. Podle ustálené judikatury soudů není za neplatný prohlašován, nýbrž hledí se na něj, jako by nebyl učiněn. K absolutní neplatnosti přihlíží soud, popř. jiný státní orgán i bez návrhu. Tato neplatnost působí vůči každému a může se jí dovolat každý, kdo má na věci právní zájem (...) Občanský zákoník ve své úpravě bezdůvodného obohacení však mlčí ve věci, jakým způsobem se jednotlivé druhy plnění vrací, v daném případě, jak se vrací nemovitost. (...) Dle názoru úřadu je zde možná cesta soudní, tzn. podání žaloby na určení, že daná smlouva je neplatná a kdo je vlastníkem nemovitosti (...) Vzhledem k tomu, že mezi účastníky smlouvy není sporu a uznávají neplatnost smlouvy, bylo by soudní řízení neúčelné a zbytečně zdlouhavé. Proto úřad doporučuje účastníkům, aby zastoupení osobami oprávněnými za ně jednat uzavřely dohodu o vrácení plnění, dohodli narovnání, popř. jinou obdobnou smlouvu, kde opět musí být turčeno, kdo a na základě čeho je vlastníkem daných nemovitostí. Podle ust. § 133 odst. 2 občanského zákoníku vlastnictví k nemovitosti na základě smlouvy se nabývá vkladem do katastru nemovitostí. Je tedy nadále nutno postupovat podle ust. § 2 a násl. zákona č. 265/1992 Sb... tzn. podat návrh na vklad vlastnického práva...

Katastrální úřad pro Prahu-město dalším přípisem ze září 1999 znovu odmítl žádost Řádu o obnovu zápisu vlastnických práv, přičemž se ve své argumentaci zcela ztotožnil (výslovným odkazem) se stanoviskem ČÚZK. Řádu tedy bylo doporučeno, aby se „obnovy zápisu vlastnických práv“ domáhal buď záznamem na podkladě soudního rozhodnutí, nebo vkladem na základě dohody o vrácení si plnění (či dohody obdobné).

V souladu se stanoviskem ČÚZK a v souladu s tímto poučením uzavřeli formou notářského zápisu dne 5. prosince 2000 účastníci pozdějšího soudního řízení – Řád na jedné straně a Arcibiskupství pražské a Farnost X.Y. na straně druhé – *dohodu o vrácení plnění*. Jejím obsahem bylo prohlášení smluvních stran o tom, že uznávají neplatnost původních darovacích smluv, a současně žádost o provedení zápisu vlastnického práva k dotčeným nemovitostem ve prospěch Řádu.

Dne 9. dubna 2001 Katastrální úřad pro Prahu – město vydal rozhodnutí, kterým návrh na vklad zamítl. Učinil tak – v rozporu se stanoviskem ČÚZK a svým vlastním stanoviskem ze září 1999 – s poukazem na to, že úřadu nepřísluší hodnotit platnost či neplatnost smlouvy, která má být zjištěna soudní cestou.

Proti tomuto rozhodnutí podal Řád odvolání, resp. opravný prostředek k Městskému soudu v Praze. Vzhledem ke změně koncepce správního soudnictví od 1. 1. 2003 byl opravný prostředek odmítnut a byla podána žaloba podle části páté o.s.ř. ve znění po 1. 1. 2003.

Základem žalobní argumentace byl chybný postup katastrálního úřadu, který nesprávně aplikoval ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 265/1992 Sb., neboť předložená dohoda byla způsobilá k provedení zápisu vkladem. Katastrální úřad rovněž podle názoru žalobce nebyl oprávněn posuzovat pohnutku smluvních stran, tj. konstatování neplatnosti původní smlouvy.

Po provedeném soudním řízení dospěl Městský soud v Praze k závěru, že návrhu na vklad vlastnického práva mělo být vyhověno, a ve věci sám rozhodl s tím, že jeho rozhodnutí nahradilo původní rozhodnutí Katastrálního úřadu pro Prahu-město.

Z argumentace provedené Městským soudem v Praze stojí za pozornost zdůraznit tyto zaujaté právní závěry:

– Účastníci řízení se domáhali zápisu nikoli na základě konstatování neplatnosti původní darovací smlouvy (zde by musel být proveden záznam), ale na základě nové *smlouvy o vrácení plnění*, podle níž mělo dojít k převodu vlastnického práva formou vkladu, přičemž konstatování neplatnosti původní smlouvy z roku 1959 představovalo určité „vysvětlení“ tohoto právního úkonu,

keré nebylo pro platnost převodu nemovitostí relevantní a katastrální úřad jej nebyl oprávněn posuzovat.

– V případech, kdy je mezi smluvními stranami neplatnost určitého právního úkonu týkajícího se nemovitostí nesporná, není třeba domáhat se *soudního určení* této neplatnosti, ale účastníci mohou zvolit i „konsensuální“ způsob vypořádání této neplatnosti (tedy zcela ve shodě s výše uvedeným stanoviskem ČÚZK).

– V případě zvoleného „konsensuálního“ způsobu vypořádání vlastnických vztahů mohou účastníci zvolit nejen způsob, který doporučil katastrální úřad, tj. záznamem na podkladě obsahově odlišných listin (např. souhlasné prohlášení smluvních stran původní smlouvy ve smyslu § 36 odst. 5 písm. a) vyhl. č. 190/1996 Sb.)⁵, ale též způsob, který v posuzovaném případě zvolili účastníci, tj. uzavření dohody, podle které mělo být vlastnické právo zapsáno vkladem.

– Pokud účastníci vyjádřili shodnou vůli v tom směru, že v rámci vyřešení vlastnických vztahů má dojít k převodu vlastnického práva, a v tomto duchu uzavřeli příslušnou dohodu s vědomím, že vlastnické právo bude zapsáno ke dni podání návrhu, nelze takový postup odmítnout s tím, že se měli domáhat zápisu vlastnického práva záznamem.

– Je třeba odmítnout argumentaci Katastrálního úřadu pro Prahu-město, podle níž v důsledku neplatnosti původní darovací smlouvy nevzniklo nabyvateli vlastnické právo a tudíž nemůže dojít k vrácení předmětných nemovitostí. Soud tuto otázku nepovažuje z hlediska řešeného případu za relevantní, a to zejména s ohledem na – v soudním řízení neřešenou – otázku možného vydržení vlastnického práva vlastníky na základě původní neplatné darovací smlouvy.

Zjednodušeně lze právní názor Městského soudu v Praze shrnout tak, že je na vůli smluvních subjektů, současného „vlastníka“ a vlastníka původního, zda využijí možnosti domoci se obnovení vlastnického práva záznamem nebo zda zvolí cestu odlišnou a vlastnické právo právním úkonem s následným vkladem do katastru převedou.

III. Význam publikovaného judikátu pro aplikační praxi

Rozsudek Městského soudu v Praze se zabývá – publikovanou judikaturou dosud neřešeným – způsobem nápravy neplatného právního úkonu, kterým bylo disponováno nemovitostí, totiž způsobem založeným na uzavření nové dohody

⁵ Zde lze podotknout, že stranami takové dohody či takového prohlášení by musely být původní subjekty smluvního vztahu, v daném případě pak nevyhnutelně Náboženská matice. Prohlášení učiněné původním vlastníkem, byť oprávněným, by uvedenou podmínku nespĺnilo.

(zde *dohody o vrácení plnění*), na jejímž základě se její účastníci domáhají vkladu vlastnického práva.

Domnívám se, že s právním závěrem Městského soudu v Praze se lze v zásadě bez výhrad ztotožnit. Určitou námitku by bylo možno vznést k problematice – v judikátu obecně neřešené – oprávněnosti nového „vlastníka“ s nemovitostmi disponovat v těch případech, kdy by nebylo možno dovést vydržení vlastnického práva (což však není výše posuzovaný případ, nicméně z hlediska úplnosti je takovou námitku vhodné uvést).

Soud konstatuje, že *absolutní* neplatnosti právního úkonu se lze dovolat vždy *soudní cestou* (určovací žalobou). Za splnění určitých podmínek připadá do úvahy i *mimosoudní cesta* spočívající v „obnovení“ původních vlastnických zápisů na základě záznamu (viz výše a viz text publikovaného judikátu).

Význam publikovaného judikátu však spočívá v soudním aprobování další možnosti mimosoudního (konsenzuálního) řešení neplatnosti právního úkonu, kterým bylo disponováno s nemovitostí. Z právního hlediska spočívá tato možnost v nastolení nových vlastnických vztahů na základě zvláštní dohody s následným vkladem vlastnického práva.

Význam této „druhé“ možnosti (kde představuje náprava původních vlastnických vztahů jen pohnutku právního úkonu, zatímco u provedení záznamu jeho důvod) spočívá vedle *de iure* nového uspořádání právních vztahů (nikoli obnovení původních, ač se nové vlastnické vztahy mohou s těmi původními překrývat), též v odlišném okruhu subjektů, které mohou takovou dohodu uzavřít, než je okruh subjektů v případě provedení záznamu: u záznamu bude třeba, aby ke konsensu došly smluvní strany neplatného úkonu, resp. též původní vlastník (podle okolností případu), v případě vkladu naopak aby ke konsensu došlo mezi původním vlastníkem a vlastníkem „novým“ (subjekt, který neoprávněně uzavře smlouvu, může z tohoto vztahu jaksí „vypadnout“). Samozřejmě že vždy připadá do úvahy postup soudní (tedy určovací žaloba).

Znovu zdůrazňuji, že záznamem se obnovují původní vlastnické vztahy (resp. ty nikdy nezanikly a jen se obnovuje jejich deklarace v listu vlastnictví u Katastrálního úřadu), zatímco v případě vkladu jde *de iure* o založení nových právních vztahů, byť totožných s původními.

Pro možnost nápravy některých majetkových křivd, ke kterým došlo mezi lety 1948 až 1989 vůči církvím a náboženským společnostem, poskytuje publikovaný judikát určitý soudem aprobovaný „návod“ přípustného postupu této nápravy. Jeho hlavní výhodou je, že postačuje vůle nového „vlastníka“ a vlastníka původního, aniž by bylo třeba jakékoli participace třetího subjektu

(v daném případě Náboženské matice), neboť k zápisu vlastnického práva dochází vkladem, nikoli záznamem.

Hledět na publikované soudní rozhodnutí jako na precedentní judikát, který bude určující pro rozhodování ostatních soudů, by patrně bylo až příliš optimistické (zejména s ohledem na postavení Městského soudu v Praze v rámci soudní soustavy). Na druhou stranu jde o právní názor relativně nový (podle neoficiální informace pracovníka Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu sami právníci tohoto úřadu nebyli v názorech na řešení této otázky jednotní), a tak lze očekávat, že bude pro soudní praxi přinejmenším „inspirujícím“. Nelze opomenout ani určité zvláštní faktické „určující“ postavení Městského soudu v Praze vůči ostatním krajským soudům. V neposlední řadě je pro možnosti budoucího respektování tohoto judikátu důležitá úprava věcné příslušnosti soudů pro rozhodování o zápisech práv k nemovitostem podle části páté o.s.ř. ve znění po 1. 1. 2003 (tato řízení jsou soustředěna ke krajským soudům).

O autorovi

Mgr. Adam Furek je absolventem Právnické fakulty UK a dlouholetým členem pracovního výboru Společnosti pro církevní právo.

Mgr. Adam Furek graduated at the Law School of the Charles University in Prague and is a long-active member of the working committee of the Church Law Society.

Mgr. Adam Furek absolvierte die Juristische Fakultät der Karlsuniversität in Prag. Er gehört zu den langjährigen Mitgliedern des Arbeitsausschusses der Gesellschaft für Kirchenrecht.

Mgr Adam Furek s'è laureato dalla Facoltà di Giurisprudenza della Università Carolina e da molti anni è membro del Comitato della Società per il diritto delle Chiese.

Jan Pavel II. a lidská práva

Antonín Ignác Hrdina

John Paul II and Human Rights

Johannes Paul II. und die Menschenrechte

Giovanni Paolo II e i diritti umani

Angažovanost papežů v oblasti lidských práv sahá až ke Lvu XIII. a jeho slavné sociální encyklice *Rerum novarum*.¹ Jeho nástupci na Petrově stolci pravidelně apelovali na dodržování lidských práv různých „generací“² a nezanedbatelný je zde i přínos II. vatikánského koncilu a jeho dokumentů.³ Ale žádný z papežů není s problematikou lidských práv, jejich jasného formulování a důsledného dodržování spjat tak, jako právě Jan Pavel II. Přirozeně nejen směrem „dovnitř“ církve, třebaže právě za jeho pontifikátu byla poprvé v dějinách církve kodifikována základní práva (a ovšem i povinnosti) všech křesťanů,⁴ nýbrž především „navenek“, směrem „ke světu“, kde tyto otázky vystupují se zvláštní palčivostí. Lze myslet na stovky jeho projevů a poselství, na jeho únavné zahraniční cesty a jednání s hlavy států a představiteli mezinárodních organizací apod. Zde necht' jsou pro svůj široký záběr zmíněny některé jeho okružní či apoštolské listy, které se otázek lidských práv dotýkají.

Hned na začátku svého pontifikátu vydal Jan Pavel II. encykliku *Redemptor hominis*,⁵ v níž ostře kritizuje totalitní režimy, „oklešťující práva občanů popře-

¹ Vyhlášena v Římě 15. 5. 1891.

² Zcela mimořádné místo zde zaujímá encyklika papeže Jana XXIII. *Pacem in terris* z 11. 4. 1963 (Acta Apostolicae Sedis (dále jen „AAS“) 55(1963)257-304).

³ Zde budiž zmíněna alespoň konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* ze 7. 12. 1965 (AAS 58(1966)1025-1120) a deklarace o náboženské svobodě *Dignitatis humanae* z téhož dne (AAS 58(1966)929-946).

⁴ Viz kán. 208 nn. Kodexu kanonického práva. K tomu srv. např. můj článek *Základní práva člověka a křesťana v právním řádu katolické církve*, in: HANUŠ, Jiří (ed.). *Křesťanství a lidská práva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 76-79.

⁵ Ze dne 4. 3. 1979. Následující citace je z čl. 17 (Lidská práva: litera nebo duch?).

ním nezadatelných lidských práv“. Encyklika, která napadá upírání občanských práv mj. věřícím pro jejich náboženské vyznání, vzbudila značnou nevoli u představitelů tehdejšího tzv. východního bloku, stejně jako jeho sociální encyklika *Laborem exercens*,⁶ vypořádávající se s porušováním práv pracujících „zprava“ i „zleva“. Práva rodiny, která je „prvním, ne však jediným a výlučným výchovným společenstvím“, i jejich jednotlivých členů hájí papežova apoštolská adhortace o úkolech rodiny v současném světě *Familiaris consortio*,⁷ která současně vyhlašuje *Chartu rodinných práv*.⁸ Důstojnost a práva ženy, která „představuje zvláštní hodnotu jako lidská osoba... faktem svého ženství“, akcentuje papežův apoštolský list o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku *Mulieris dignitatem*.⁹ Především však Jan Pavel II. neúnavně hájí právo na lidský život jako takový, od početí až po jeho přirozený konec. Prosazuje kulturu života proti „civilizaci smrti“, vyznačující se životu nepřátelskými postoji („anti-life mentality“).¹⁰ Ve své encyklice *Evangelium vitae*¹¹ o životě, který je nedotknutelným darem, se tomuto tématu věnuje výlučně. Nejnověji ve svém *Poselství k světovému dni míru 1. ledna 2003*¹² však upozorňuje, že i v oblasti lidských práv lze pokroku dosáhnout „jen respektováním všeobecného morálního zákona, jenž je vepsán do srdce člověka“.¹³

Všechny dokumenty zmíněné v předchozím odstavci jsou nepravní povahy, a přesto mají pro právo svůj nemalý význam. A nakolik dnes předmět ústavního práva tvoří vedle „klasické“ ústavněprávní materie také „uznání a vymezení svobody individua v podobě základních práv a svobod a jejich garance realizované veřejnou mocí“,¹⁴ natolik lze mluvit o přínosu Jana Pavla II. pro ústavní právo současných civilizovaných států.

⁶ Ze dne 14. 9. 1981 (AAS 73(1981)577–647); mezi sociální encykliky Jana Pavla II. patří i *Sollicitudo rei socialis* z 30. 12. 1987 (AAS 80(1988)513–586) a *Centesimus annus* z 1. 5. 1991 (AAS 83(1991)793–867).

⁷ Ze dne 22. 11. 1981 (AAS 74(1982)81–191); citován byl čl. 40.

⁸ V čl. 48.

⁹ Ze dne 15. 8. 1988 (AAS 80(1988)1653–1729; citován byl čl. 29.

¹⁰ Srv. *Familiaris consortio*, čl. 30.

¹¹ Ze dne 25. 3. 1995 (AAS 87(1995)401–522).

¹² Ze dne 8. 12. 2002. Vydal Sekretariát České biskupské konference, Praha 2002; následující citace je z čl. 4.

¹³ Srv. též jeho promluvu k Valnému shromáždění OSN dne 5. 10. 1995

¹⁴ KLÍMA, Karel. Ústavní právo. Dobrá Voda, 2002, s. 25.

Rozsudek Městského soudu v Praze z 24. 2. 2004
(č. j. 27 C 9/2003-54)*

Judgment dated 24 February 2004 of the City Court in Prague, ref. 27 C 9/2003-54

Urteil des Stadtgerichts in Prag vom 24. 2. 2004, Aktenzeichen 27 C 9/2003-54

La sentenza della Corte Municipale a Praga dal 24 febbraio 2004, n. 27 C 9/2003-54

Problematika:

- Způsob zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí na základě smlouvy o vrácení plnění, ve které její účastníci deklarovali, že předchozí smlouva, na základě došlo k převodu vlastnického práva k dotčeným nemovitostem, je od počátku neplatná a rozsah, v jakém je katastrální úřad oprávněn přezkoumávat takovou dohodu.

Vztah k:

- § 5 a 7 zákona č. 265/1992 Sb.;
- § 36 vyhl. č. 190/1996 Sb.;
- vyhl. č. 351/1950 Ú.l.
- § 457 zákona č. 40/1964 Sb.;

Údaje k judikátu:

- Autor: **Městský soud v Praze**
- sp. zn.: **27 C 9/2003** (řízení podle části páté o.s.ř. ve znění po 1.1.2003)
- Datum vydání: **24. února 2004**

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní JUDr. Z. V. v právní věci žalobce S. ř. M. r. – Č. v., Praha 1, zastoupeného JUDr. J. K., advokátkou, za účasti

* Komentář k judikátu viz s. 110.

účastníků řízení 1/ Ř. f. u kostela P. M. p. ř. P. – M. S., Praha 1, 2/ A. p., Praha 1, o vklad vlastnického práva k nemovitostem,

t a k t o :

- I. Povoluje se vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí pro S. ř. M. r. – Č.v., k těmto nemovitostem: ostatní stavební objekt na č. parc. N1, č. parc. N2, č. parc. N3, č. parc. N4, vše zapsáno na listu vlastnictví č. X pro katastrální území M. S. u Katastrálního úřadu Praha-město.
- II. Právní účinky vkladu nastávají ke dni 6.12.2000.
- III. Tímto rozsudkem se nahrazuje rozhodnutí Katastrálního úřadu Praha-město ze dne 9.4.2001 č.j. V1-XXXX/2000/YY.
- IV. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění

Žalobce v žalobě podané podle § 244 a násl. o.s.ř. uvedl, že dne 5. 12. 2000 byla mezi účastníky uzavřena Dohoda o vrácení si plnění. Předmětem tohoto smluvního vztahu byly nemovitosti, které jsou dosud zapsány ve vlastnictví Ř.c., A. p., F. ú. v Praze, Kostel P. M. p. ř. a které byly od nepaměti ve vlastnictví S. ř. M. r. Jejich správa přešla na základě vyhl. č. 351/1950 Ú.l. na náboženský fond (Náboženskou matici), která darovací smlouvou datovanou 18. a 28. 4. 1959 nemovitosti převedla na A. p. – f. ú. kostela M. B. p. ř.. Na tuto smlouvu je nutno hledět jako na smlouvu absolutně neplatnou, neboť Náboženský fond měl uvedené nemovitosti toliko ve správě a tudíž na něj nepřešlo vlastnické právo. Nebyl tedy oprávněn s nemovitostmi jakkoliv disponovat. Tuto skutečnost uznala Náboženská matice i A. p. a dne 13. 9. 1995 sepsaly notářský zápis, v němž prohlásily darovací smlouvu neplatnou. Na základě těchto dokumentů požádaly Katastrální úřad Praha-město o obnovení zápisu vlastnických vztahů k předmětným nemovitostem. Katastrální úřad tuto žádost odmítl a účastníkům zaslal vyjádření Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního ze dne 4. 2. 1998, v němž bylo účastníkům doporučeno, aby v zastoupení osob oprávněných za ně jednat uzavřeli dohodu o vrácení plnění, aby dohodli narovnání popř. jinou obdobnou smlouvu, kde musí být určeno, kdo a na základě čeho je vlastníkem daných nemovitostí. Uzavřená dohoda pak měla být předložena katastrálnímu úřadu spolu s návrhem na vklad vlastnického práva. Na základě tohoto stanoviska

byla uzavřena dohoda ze dne 5. 12. 2000 a podán návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitosti.

Rozhodnutím Katastrálního úřadu Praha-město ze dne 9. 4. 2001 č.j. VI- XXXX/2000/YY byl návrh na vklad vlastnického práva podle dohody o vrácení plnění uzavřené mezi účastníky dne 5. 12. 2000 zamítnut s tím, že navrhovaný vklad není odůvodněn obsahem předložených listin, tj. že není splněna podmínka vkladu stanovená v § 5 odst. 1 písm. b) zák. č. 265/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Žalobce se domnívá, že katastrální úřad nesprávně vyložil a aplikoval ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zák. č. 265/192 Sb. a v odůvodnění svého rozhodnutí neuvedl, na čem zakládá svůj názor, že navrhovaný vklad není odůvodněn obsahem předložených listin. V dohodě o vrácení plnění účastníci jasně vymezili nemovitosti, které si hodlají vrátit, jasně vyjádřili svou společnou a souhlasnou vůli provést zamýšlený převod nemovitosti. Smlouva jako taková splňovala náležitosti, které občanský zákoník s převodem nemovitosti spojuje. Katastrální úřad při svém rozhodování překročil rozsah přezkoumávání podkladů návrhu, který vymezuje § 5 z. č. 265/1992 Sb., neboť své zkoumání rozšířil i na pohnutku právního úkonu, byť vyjádřenou v textu smlouvy (náprava neplatné darovací smlouvy, narovnání mezi smluvními stranami). Katastrální úřad nebyl oprávněn na tuto pohnutku hledět, neboť z hlediska uvedeného v § 5 z. č. 265/1992 Sb. byla irelevantní. Svým postupem zasáhl do smluvní volnosti stran v občanskoprávních vztazích, tedy do sféry, ve které se může veřejná moc autoritativně pohybovat jen na základě výslovného ustanovení zákona, přičemž toto ustanovení v tomto případě (posuzování pohnutky právního úkonu) zcela chybí. Katastrální úřad ve svém stručném odůvodnění konstatuje, že mu nepřísluší zkoumat neplatnost smlouvy a pokud se účastníci dohody domnívají, že smlouva byla uzavřena v rozporu s tehdy platnými právními předpisy, je nutné se obrátit s žalobou na příslušný soud. Právě touto citovanou větou se katastrální úřad „usvědčuje“ z překročení svých zákonných oprávnění při zkoumání návrhu a podkladů návrhu na vklad vlastnického práva. Předmětem posuzování katastrálního úřadu měla být dohoda z 5. 12. 2000. Katastrální úřad se však v odůvodnění vyjadřuje ne k předložené smlouvě, ale zabývá se dohodami z r. 1959. Zabývá se tedy listinami, které vůbec neměly být předmětem jeho zkoumání. Ostatně ani účastníci nežádali provedení vkladu „z důvodu neplatnosti smluv z r. 1959“, ale na základě „vzájemné dohody z 5. prosince 2000“. Pakliže v této dohodě vyjadřují svůj společný názor na dohody z roku 1959, jde jen o jejich konstatování a ne o žádost adresovanou katastrálnímu úřadu o přezkum těchto dohod.

Žalobce se podanou žalobou domáhal, aby byl povolen vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí podle dohody uzavřené mezi účastníky dne 5. 12. 2000.

Katastrální úřad Praha-město ve vyjádření k podané žalobě uvedl, že do přezkumné činnosti katastrálního úřadu ve vkladovém řízení náleží také posouzení, zda je navrhovaný vklad odůvodněn obsahem předložených listin. Z listiny, podle které byl vklad navržen, musí být bez jakéhokoli odkazu na jinou listinu zjištělné určení vzniku, změny nebo zániku práva, jehož se účastníci domáhají. V tomto smyslu rozsah přezkumné činnosti katastrálního úřadu dopadá na to, zda v listině, v níž specifikovaná práva jsou předmětem vkladu, jsou uvedeny subjekty smlouvy, zda z takové listiny vyplývá právní důvod převodu a konečně, zda je z ní seznatelný projev vůle účastníků smlouvy. Listina tedy musí mimo jiné obsahovat konkrétní důvod, od něhož se odvíjí účastníky sledované nabytí, změna či zánik práva. Nestačí tudíž v listině odkázat např. na příslušné ustanovení konkrétního hmotněprávního předpisu, nýbrž je nutno, aby v listině tento právní důvod byl také relevantním způsobem (koupě, darování, směna atp.) precizován (srov. Vrcha, P.: Zápisy věcných práv k nemovitostem, 1. vydání, Newsletter Praha 1999). V dané věci byla katastrálnímu úřadu předložena listina označená jako „dohoda o vrácení plnění“, sepsaná dne 5. 12. 2000. V článku druhém této dohody je uvedeno, že „na základě prohlášení Náboženské Matice v Praze ... o neplatnosti darovací smlouvy datované dne 18. a 28. 4. 1959 ... přítomní účastníci prohlašují, že po důkladném přezkoumání a projednání bez výhrad uznávají, že tato tzv. smlouva darovací je od počátku neplatná“. V článku třetím se dále uvádí, že „přítomní účastníci dále prohlašují, že na základě skutečností uvedených v článku druhém Ř. f. u k. P. M. p. ř. vrací touto dohodou plnění získané na základě neplatné darovací smlouvy uvedené v článku druhém a to nemovitosti ... a S. ř. M. r. - Č. v. tyto nemovitosti přijímá zpět do svého vlastnictví“, a že „Arcibiskupství pražské tuto dohodu bez výhrad schvaluje“.

Katastrální úřad dále uvedl, že v případě smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitostem se lze žalobou podle ustanovení § 80 písm. c) o.s.ř. domáhat přímo určení vlastnického práva. Otázku neplatnosti smlouvy, resp. i další otázky, které by mohly mít na posouzení vlastnického práva vliv (zda např. nabyvatel i přes neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví nenabyl vlastnické právo vydržením podle ust. § 134 o.z.) si v takovém případě posoudí soud jako otázku předběžnou; pokud soud takové žalobě vyhoví, bude ve výroku rozsudku určeno, že vlastníkem je žalobce. Takový rozsudek je mimo jakoukoli pochybnost podkladem pro zápis žalobce (tj. pro obnovení zápisu tohoto práva), a to záznamem podle

ust. § 7 a násl. zákona o zápisech a § 36 a násl. vyhl. č. 190/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Soudní praxe proto dospěla k závěru, že má-li být rozsudek podkladem pro zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí, je třeba žalovat přímo na určení vlastnictví a nikoliv na určení neplatnosti smlouvy. Soudy pak samostatně žaloby na určení neplatnosti smlouvy zamítají pro nedostatek naléhavého právního zájmu ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř., když se žalobce může domáhat přímo určení, že je vlastníkem. Soudy v těchto případech docházejí k závěru, že na rozsudku, jímž bylo určeno, že smlouva o převodu vlastnictví k nemovitosti je neplatná, není naléhavý právní zájem, neboť na základě takového rozsudku (jehož výrok by o vlastnických vztazích k nemovitosti nijak nevypovídal) nelze zápis do katastru nemovitostí provést.

Podle katastrálního úřadu v této věci jde o případ, kdy mezi původními účastníky darovací smlouvy je nesporné, že tato darovací smlouva je od počátku neplatná. Katastrální úřad poté, co obdržel předmětný návrh na vklad, proto musel zodpovědět mimo jiné otázku, zda je navrhovaný vklad odůvodněn obsahem předloženým listin a zda má (může) být zápis vlastnického práva původního vlastníka obnoven vkladem či záznamem. V této souvislosti poukázal na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000 sp. zn. Cpjn 38/98, uveřejněné pod č. 44/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kde je řešena otázka obnovení zápisu vlastnického práva v důsledku odstoupení od smlouvy, podle které již byl proveden vklad do katastru nemovitostí. Mezi důsledky odstoupení od smlouvy a důsledky neplatnosti smlouvy je totiž jistá podobnost, spočívající zejména v tom, že odstoupením od smlouvy se smlouva od samého počátku ruší (§ 48 odst. 2 o.z.) a smlouva, která je neplatná, je neplatná od samého počátku. V obou případech jsou také shodně upraveny důsledky plynoucí z bezdůvodného obohacení ze rušené (neplatné) smlouvy, spočívající v povinnosti účastníka vrátit druhému vše, co podle takové smlouvy dostal (§ 457 o.z.). Podle citovaného stanoviska odstoupením od smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitosti zaniká právní titul, na jehož základě nabyl účastník smlouvy vlastnické právo a obnovuje se původní stav. Následný zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí má pouze deklaratorní účinky a provádí se záznamem (§ 7 odst. 1 zákona o zápisech). Vzhledem k podobnosti obou případů lze podle názoru katastrálního úřadu aplikovat zmíněné stanovisko nepřímě i na případy neplatnosti smlouvy. Lze tak dojít k jednoznačnému závěru, že také obnovení zápisu vlastnického práva v případě neplatnosti smlouvy se provádí záznamem a nikoli vkladem. Není-li mezi účastníky neplatné smlouvy sporné, že v důsledku neplatnosti

smlouvy se „obnovilo“ vlastnické právo původního vlastníka (který jím vlastně ani nikdy nepřestal být), může se listinou způsobilou pro obnovení zápisu původního vlastníka v katastru nemovitostí záznamem stát např. dohoda o narovnání právního vztahu nebo listina o uznání vlastnického práva, popřípadě lze uvažovat o souhlasném prohlášení obou stran původní smlouvy ve smyslu ust. § 36 odst. 5 písm. a) vyhl. č. 190/1996 Sb. (s náležitostmi taxativně vypočtenými v ust. § 36 odst. 6 této vyhlášky pod písmeny a) až g) a s úředně ověřenými podpisy všech účastníků).

Katastrální úřad vyjádřil názor, že pokud byla převedena nemovitost na základě neplatné smlouvy nebo na základě smlouvy, která zanikla, nelze nemovitost vydávat, popřípadě vracet (převádět zpět na základě dohody), jelikož vlastnické právo k ní pro nabyvatele podle absolutně neplatného nabývacího titulu nevzniklo, resp. vlastnické právo k nemovitosti se poté, co zanikl nabývací titul, ze zákona ve prospěch původního vlastníka obnovilo. Pro tento závěr lze ostatně argumentovat i konstantní judikaturou týkající se vrácení nemovitého daru, kdy má následný zápis (obnoveného) vlastnického práva dárce do katastru nemovitostí rovněž pouze deklaratorní účinky a provádí se proto záznamem. Katastrální úřad má za to, že v dané věci rozhodl správně, když návrh na vklad vlastnického práva zamítl.

Městský soud v Praze jako soud věcně a místně příslušný (§ 249 odst. 2, § 250 odst. 2 o.s.ř.) po zjištění, že žaloba proti rozhodnutí katastrálního úřadu byla podána ve lhůtě uvedené v § 46 odst. 2 zák. č. 150/2002 Sb., tj. ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci usnesení zdejšího soudu ze dne 31. 1. 2003 č.j. 33 Ca 49/2002-15, kterým byl s ohledem na změnu právní úpravy opravný prostředek proti rozhodnutí katastrálního úřadu odmítnut (právní moc nastala 27. 2. 2003 a žaloba byla podána 27. 3. 2003), na základě podané žaloby přezkoumal rozhodnutí katastrálního úřadu, kterým bylo rozhodnuto o zamítnutí návrhu na vklad. O žalobě rozhodl bez nařízení jednání vzhledem k tomu, že účastníci s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasili (§ 115a, § 245 o.s.ř.).

V této věci Katastrální úřad Praha-město rozhodoval o návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí podle zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákona o zápisech). Z jeho rozhodnutí ze dne 9. 4. 2001 č.j. V1- XXXX vyplývá, že důvodem zamítnutí bylo zjištění, že v rozporu s ust. § 5 odst. 1 písm. b) zákona o zápisech navrhovaný vklad není odůvodněn obsahem předložených listin. Katastrální úřad uvedl, že mu nepřísluší zkoumat platnost či neplatnost smlouvy a pokud se účastníci smlouvy domnívají, že smlouva

byla uzavřena v rozporu s tehdy platnými právními předpisy, je nutné obrátit se s žalobou na příslušný soud.

Správnost tohoto postupu může být v soudním řízení zahajovaném žalobou podle § 244 a násl. o.s.ř. přezkoumávána jen z těch hledisek, kterými se při rozhodování o vkladu řídí katastrální úřad. Ten v řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí zkoumá právní úkon, na jehož podkladě má být právo do katastru zapsáno, z hledisek taxativně vypočtených v ust. § 5 odst. 1 písm. a) až g) zákona o zápisech. Není-li některá z podmínek vkladu splněna, katastrální úřad návrh na vklad zamítne (§ 5 odst. 2 věta za středníkem cit. ustanovení).

Soud se plně ztotožňuje s vyjádřením katastrálního úřadu v tom, že v případě neplatnosti smlouvy se lze určovací žalobou podle § 80 písm. c) o.s.ř. domáhat určení vlastnického práva a takový rozsudek se stane podkladem pro zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí záznamem podle § 7 zákona o zápisech. Jeho argumentace, že soudy zamítají žaloby na určení neplatnosti smlouvy pro nedostatek naléhavého právního zájmu, je sice správná, avšak na daný případ nedopadá, neboť účastníci tím, že uzavřeli předmětnou dohodu a podali návrh na vklad vlastnického práva u katastrálního úřadu, dali dostatečně najevo, že nemají v úmyslu otázku vlastnictví řešit podáním určovací žaloby, nýbrž převodem vlastnického práva. Účastníci se nedomáhají povolení vkladu vlastnického práva na základě tvrzení, že darovací smlouva z r. 1959 je neplatná, nýbrž na základě dohody uzavřené dne 5. 12. 2000, podle níž má dojít k převodu vlastnického práva. Pokud v rámci této smlouvy uváděli, že darovací smlouva z r. 1959 je neplatná, je nutno na tento údaj hledět jako na jakési vysvětlení, proč došlo k uzavření právě takové dohody, která byla posléze s návrhem na vklad předložena katastrálnímu úřadu. Je jisté, že účastníci měli možnost vyřešit vlastnické vztahy k předmětným nemovitostem způsobem, který ve svém vyjádření naznačil katastrální úřad, tj. žádostí o zápis vlastnického práva záznamem. V takovém případě by však listina, podle níž by mělo být vlastnické právo zapsáno, musela být jiného obsahu, kdy v úvahu připadají listiny zmiňované ve vyjádření katastrálního úřadu (dohoda o narovnání právního vztahu, listina o uznání vlastnického práva či souhlasné prohlášení obou stran původní smlouvy ve smyslu § 36 odst. 5 písm. a) vyhl. č. 190/1996 Sb.). Pokud však účastníci vyjádřili shodnou vůli v tom směru, že dojde k převodu vlastnictví a v tomto duchu uzavřeli předmětnou dohodu s vědomím, že podle ní má být vlastnické právo nabyvatele zapsáno ke dni, kdy bude návrh na vklad podán (bude-li návrhu vyhověno), nelze takový postup účastníků řešit zamítnutím návrhu na vklad s odůvodněním, že se mají domáhat obnovení vlastnického

práva záznamem. V předmětné věci byla spolu s návrhem na vklad vlastnického práva předložena dohoda o vrácení plnění, která zcela nepochybně vyjadřuje vůli účastníků smlouvy směřující k převodu vlastnického práva a tudíž je nutno ji posuzovat jako smlouvu o převodu nemovitostí. Pokud se účastníci domáhali vkladu vlastnického práva na základě předložené dohody, je na místě posuzovat pouze ta hlediska, která jsou určující pro vkladové řízení.

Je nepochybné, a v tom soud souhlasí se závěrem katastrálního úřadu, že katastrální úřad v řízení o povolení vkladu nezkoumá platnost smlouvy, na základě které má být vklad práva povolen. I když katastrální úřad si byl vědom mezí, v nichž zkoumá právní úkon, ve skutečnosti se tím neřídil, když tvrzení účastníků o neplatnosti darovací smlouvy z r. 1959, která je nabývacím titulem pro dosud zapsaného vlastníka předmětných nemovitostí, vedlo k zamítnutí návrhu na vklad. Takový postup pokládá soud za nesprávný, neboť nemá-li se katastrální úřad zabývat platností právního úkonu, na základě kterého má být vklad povolen, už vůbec se nemůže zabývat tím, zda je platný nabývací titul svědčící tomu, kdo je již v katastru nemovitostí jako vlastník zapsán a kdo v předmětném řízení svá vlastnická práva převádí na jinou osobu. Pro předmětné řízení je podle názoru soudu rozhodující pouze to, že převádějící je zapsán jako vlastník předmětných nemovitostí, že mu svědčí nabývací titul. V tomto směru soud odkazuje na Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28.6.2000, Cpjn 38/98, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000 pod č. 44, z něhož výslovně vyplývá, že jedním z hledisek, která katastrální úřad v řízení o povolení vkladu zkoumá, je oprávnění subjektů posuzovaného právního úkonu nakládat s předmětem tohoto právního úkonu (§ 5 odst. 1 písm. e) zákona o zápisech). Pro závěr katastrálního úřadu o této otázce je rozhodné především zjištění, zda subjektu disponujícímu s právem, jež se váže k předmětu právního úkonu, svědčí právní důvod (titul) nabytí tohoto práva. V případě, že je tímto nabývacím titulem právní úkon, postačí pro rozhodnutí katastrálního úřadu v řízení o povolení vkladu, omezí-li se na zjištění jeho existence. Platnost právního úkonu, na základě kterého bylo v katastru nemovitostí zapsáno právo subjektu posuzovaného právního úkonu, katastrální úřad nezkoumá, a to ani v rozsahu, v jakém je podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona o zápisech oprávněn posoudit platnost právního úkonu, na jehož podkladě má být právo do katastru nemovitostí teprve zapsáno. Eventuální negativní posouzení této otázky by totiž ve svém důsledku znamenalo zásah do práv uvedené osoby nemající oporu v zákoně.

Odůvodnění rozhodnutí katastrálního úřadu je správné potud, pokud katastrální úřad konstatuje, že mu nepřísluší zkoumat platnost či neplatnost smlouvy a že

zkoumá pouze skutečností uvedené v § 5 zákona o zápisech. Ve smyslu tohoto závěru, který učinil, se měl zabývat pouze tím, zda jsou splněny podmínky vkladu a nikoliv návrh zamítnout a účastníky odkázat na sporné řízení za situace, kdy mezi nimi není sporu o tom, jak jejich vlastnické vztahy k předmětným nemovitostem vyřešit.

Nemá-li se katastrální úřad (a tudíž ani soud v tomto řízení) zabývat otázkou platnosti darovací smlouvy z r. 1959, nemůže obstát ani argumentace, podle níž v důsledku neplatnosti této darovací smlouvy nevzniklo nabyvateli vlastnické právo a tudíž nemůže dojít k vrácení předmětných nemovitostí, když navíc je otázkou, zda v tomto případě nedošlo k vydržení vlastnického práva. Posuzování takových otázek však není a nemůže být předmětem tohoto řízení. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno o možnosti zabývat se neplatností právního úkonu, na základě kterého je v katastru zapsáno vlastnické právo disponujícího subjektu, nejde v předmětné věci o situaci obdobnou odstoupení od smlouvy, kdy odstoupením od smlouvy o převodu nemovitostí zaniká právní titul, na jehož základě nabyt účastník smlouvy vlastnické právo, a obnovuje se původní stav a kdy následný zápis vlastnického práva se provádí záznamem. Nejde ani o situaci obdobnou vrácení daru podle ustanovení § 630 o. z. Podle tohoto ustanovení k zániku darovacího vztahu dochází na základě jednostranného právního úkonu dárce adresovaného obdarovanému, kdežto v tomto případě jde o dohodu představující vícestranný právní úkon, který vyjadřuje shodnou vůli všech účastníků o tom, že má dojít k převodu vlastnictví k nemovitostem.

Po zhodnocení všech uvedených skutečností dospěl soud k závěru, že katastrální úřad nepostupoval správně, když návrh na vklad podle předložené listiny zamítl. Soud posoudil předloženou listinu z hledisek stanovených v § 5 odst. 1 písm. a) – g) zákona o zápisech a dospěl k závěru, že nejsou dány žádné překážky, které by znemožňovaly povolení navrhovaného vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí. Ve smyslu § 250j odst. 1 o.s.ř. proto rozhodl o povolení vkladu vlastnického práva podle dohody o vrácení plnění uzavřené dne 5.12.2000 formou notářského zápisu č. N HHH/2000, NZ KKK/2000 před JUDr. A. P., notářkou se sídlem v Praze.

Vzhledem k tomu, že návrh na vklad vlastnického práva byl u Katastrálního úřadu Praha-město podán dne 6.12.2000, vznikají právní účinky vkladu k tomuto dni (§ 2 odst. 3 zákona o zápisech).

Podle § 250j odst. 2 o.s.ř. tento rozsudek soudu v plném rozsahu nahrazuje rozhodnutí Katastrálního úřadu Praha-město ze dne 9. 4. 2001 č.j. V1-XXXX/2000/YY, kterým byl návrh na vklad zamítnut.

Výrok o nákladech řízení je opodstatněn ustanovením § 146 odst. 1 písm. a) o.s.ř. (§ 245 o.s.ř.), neboť toto řízení mělo charakter řízení nesporného a okolnosti případu neodůvodňovaly přiznání náhrady nákladů řízení mezi účastníky navzájem.

Proti tomuto rozsudku lze podat odvolání do 15 dnů od doručení písemného vyhotovení k Vrchnímu soudu v Praze prostřednictvím podepsaného soudu.

V Praze dne 24. února 2004

JUDr. Z. V., v. r.
samosoudkyně

Za správnost vyhotovení:
K.

**KONKORDÁT MEZI
APOŠTOLSKÝM STOLCEM
A PORTUGALSKOU
REPUBLIKOU
2004**

Concordat between the Holy See and the Portuguese Republic from 2004
Konkordat zwischen dem Heiligen Stuhl und der Republik Portugal 2004
II Concordato fra la Santa Sede e la Repubblica portuguesa dal 2004

Apoštolský stolec
a Portugalská republika,

uznávající, že Katolická církev a Stát jsou, každý podle vlastního uspořádání, autonomní a nezávislí;

mající na paměti hluboké historické vztahy mezi Katolickou církví a Portugalskem a přihlížejíce k vzájemné odpovědnosti, jež je spojuje na poli náboženské svobody, služby rozvoji obecného blaha a závazku vytvářet společnost, která podporuje důstojnost člověka, spravedlnost a mír;

uznávající, že Konkordát ze dne 7. května 1940 uzavřený mezi Portugalskou republikou a Apoštolským stolcem a jeho aplikace přispěly ve významné míře k překonání historických nástrah a k upevnění aktivity Katolické církve v Portugalsku ve prospěch věřících a celé portugalské společnosti;

přihlížející k nutnosti obnovy v důsledku hlubokých změn, k nimž do-

**CONCORDATA ENTRE
A SANTA SÉ E
A REPÚBLICA
PORTUGUESA
2004**

A Santa Sé e
República Portuguesa,

afirmando que a Igreja Católica e o Estado são, cada um na própria ordem, autónomos e independentes;

considerando as profundas relações históricas entre a Igreja Católica e Portugal e tendo em vista as mútuas responsabilidades que os vinculam, no âmbito da liberdade religiosa, ao serviço em prol do bem comum e ao empenho na construção de uma sociedade que promova a dignidade da pessoa humana, a justiça e a paz;

reconhecendo que a Concordata de 7 de Maio de 1940, celebrada entre a República Portuguesa e a Santa Sé, e a sua aplicação contribuíram de maneira relevante para reforçar os seus laços históricos e para consolidar a actividade da Igreja Católica em Portugal em benefício dos seus fiéis e da comunidade portuguesa em geral;

entendendo que se toma necessária uma actualização em virtude das

šlo v rovině národní i mezinárodní, zvláště s ohledem na ustanovení portugalského právního řádu, novou demokratickou Ústavu, otevření se normám komunitárního práva a současného mezinárodního práva a s ohledem na Církev a vývoj jejích vztahů k politickému společenství;

shodly se na uzavření tohoto Konkordátu v následující podobě:

Článek 1

1. Portugalská republika a Apoštolský stolec deklarují závazek Státu a Katolické církve ke spolupráci k rozvoji lidské důstojnosti, spravedlnosti a míru.
2. Portugalská republika uznává právní subjektivitu Katolické církve.
3. Vztahy mezi Portugalskou republikou a Apoštolským stolcem jsou zajištěny na úrovni Apoštolského nuncia u Portugalské republiky a Velvyslance Portugalska u Apoštolského stolce.

Článek 2

1. Portugalská republika uznává právo Katolické církve vykonávat její apoštolské poslání a zaručuje veřejný a volný výkon jejích aktivit při výkonu kultu, výuce a službě, jakož i jurisdikci ve věcech náboženských.

profundas transformações ocorridas nos planos nacional e internacional: de modo particular, pelo que se refere ao ordenamento jurídico português, a nova Constituição democrática, aberta a normas do direito comunitário e do direito internacional contemporâneo, e, no âmbito da Igreja, a evolução das suas relações com a comunidade política;

acordam em celebrar a presente Concordata, nos termos seguintes:

Artigo 1

1. A República Portuguesa e a Santa Sé declaram o empenho do Estado e da Igreja Católica na cooperação para a promoção da dignidade da pessoa humana, da justiça e da paz.
2. A República Portuguesa reconhece a personalidade jurídica da Igreja Católica.
3. As relações entre a República Portuguesa e a Santa Sé são asseguradas mediante um Núncio Apostólico junto da República Portuguesa e um Embaixador de Portugal junto da Santa Sé.

Artigo 2

1. A República Portuguesa reconhece à Igreja Católica o direito de exercer a sua missão apostólica e garante o exercício público e livre das suas actividades, nomeadamente as de culto, magistério e ministério, bem como a jurisdição em matéria eclesiástica.

2. Apoštolský stolec může vydávat a svobodně zveřejňovat jakoukoli normu, ustanovení nebo listinu týkající se činnosti Církve a bez překážek udržovat kontakt s biskupy, duchovenstvem a věřícími, což platí rovněž pro ně ve vztahu k Apoštolskému stolci.

3. Biskupové a další církevní autority se těší téže svobodě ve vztahu k duchovenstvu a věřícím.

4. Katolické církvi, jejím věřícím a právníckým osobám, které jsou vytvořeny podle kanonického práva, je přiznána náboženská svoboda v otázkách svědomí, kultu, shromažďování, sdružování, veřejného vyznávání, výuky a charitativní činnosti.

Článek 3

1. Portugalská republika uznává neděle za sváteční dny.

2. Další katolické svátky jako dny sváteční jsou stanoveny v dohodě podle čl. 28.

3. Portugalská republika bude dohlížet na zajištění možnosti katolíkům, aby v souladu s portugalskými zákony mohli dostát svým náboženským povinnostem ve sváteční dny.

Článek 4

Spolupráce uvedená v čl. 1 odst. 1 může zahrnovat činnosti vykonávané v rámci mezinárodních organizací, je-

2. A Santa Sé pode aprovar e publicar livremente qualquer norma, disposição ou documento relativo à actividade da Igreja e comunicar sem impedimento com os bispos, o clero e os fiéis, tal como estes o podem com a Santa Sé.

3. Os bispos e as outras autoridades eclesíásticas gozam da mesma liberdade em relação ao clero e aos fiéis.

4. É reconhecida à Igreja Católica, aos seus fiéis e às pessoas jurídicas que se constituam nos termos do direito canónico a liberdade religiosa, nomeadamente nos domínios da consciência, culto, reunião, associação, expressão pública, ensino e acção caritativa.

Artigo 3

1. A República Portuguesa reconhece como dias festivos os Domingos.

2. Os outros dias reconhecidos como festivos católicos são definidos por acordo nos termos do artigo 28.

3. A República Portuguesa providenciará no sentido de possibilitar aos católicos, no termos da lei portuguesa, o cumprimento dos deveres religiosos nos dias festivos.

Artigo 4

A cooperação referida no nº 1 do artigo 1 pode abranger actividades exercidas no âmbito de organizações

jichž členem je Apoštolský stolec nebo Portugalská republika, v souladu se zásadami mezinárodního práva, další společnou činnost – dvojstrannou či vícestrannou, zejména v oblasti zemí užívajících portugalštinu jako oficiální jazyk.

Článek 5

Duchovní osoby nemohou být vyslýchány justičními osobami nebo jinou autoritou ohledně skutků a věcí, o nichž se dozvěděly z důvodů své služby.

Článek 6

Duchovní osoby nemají povinnost přijmou funkci porotce, člena tribunálu ani jinou činnost takové povahy, které jsou podle kanonického práva považovány za neslučitelné s duchovním stavem.

Článek 7

Portugalská republika zajistí v rámci portugalského práva nutné prostředky k ochraně kultovních míst a duchovních osob při výkonu jejich služby, jakož i k zabránění neoprávněného užívání katolických činností a prostředků.

Článek 8

Portugalská republika uznává právní subjektivitu Portugalské biskupské

internacionais em que Santa Sé e a República Portuguesa sejam partes ou, sem prejuízo do respeito pelo direito internacional, outras acções conjuntas, bilaterais ou multilaterais, em particular no espaço dos Países de língua oficial portuguesa.

Artigo 5

Os eclesiásticos não podem ser perguntados pelos magistrados ou outras autoridades sobre factos e coisas de que tenham tido conhecimento por motivo do seu ministério.

Artigo 6

Os eclesiásticos não têm a obrigação de assumir os cargos de jurados, membros de tribunais e outros da mesma natureza, considerados pelo direito canónico como incompatíveis com o estado eclesiástico.

Artigo 7

A República Portuguesa assegura nos termos do direito português, as medidas necessárias à protecção dos lugares de culto e dos eclesiásticos no exercício do seu ministério e bem assim para evitar o uso ilegítimo de práticas ou meios católicos.

Artigo 8

A República Portuguesa reconhece a personalidade jurídica da Conferência

konference ve smyslu statutů schválených Apoštolským stolicem.

Článek 9

1. Katolická církev může svobodně vytvářet, měnit nebo rušit – v mezích daných kanonickým právem – diecéze, farnosti a jiné územní církevní osoby (jurisdikce).

2. Portugalská republika uznává právní subjektivitu diecézí, farností a dalších územních církevních osob, pokud konstitutivní akt kanonické právní subjektivity je oznámen příslušnému státnímu orgánu.

3. Akty, jimiž se mění nebo zanikají diecéze, farnosti a jiné územní církevní osoby, splňující podmínky předchozího odstavce, budou oznámeny příslušnému státnímu orgánu.

4. Jmenování a odvolání biskupů je ve výlučně pravomoci Apoštolského stolce, který o nich informuje Portugalskou republiku.

5. Apoštolský stolec prohlašuje, že žádná část územní Portugalské republiky nebude záviset na biskupovi, jehož sídlo by bylo podřízeno cizí suverenitě.

Článek 10

1. Katolická církev v Portugalsku se může organizovat svobodně v sou-

Episcopal Portuguesa, nos termos definidos pelos estatutos aprovados pela Santa Sé.

Artigo 9

1. A Igreja Católica pode livremente criar, modificar ou extinguir, nos termos do direito canónico, dioceses, paróquias e outras jurisdições eclesíasticas.

2. A República Portuguesa reconhece a personalidade jurídica das dioceses, paróquias e outras jurisdições eclesíasticas, desde que o acto constitutivo da sua personalidade jurídica canónica seja notificado ao órgão competente do Estado.

3. Os actos de modificação ou extinção das dioceses, paróquias e outras jurisdições eclesíasticas, reconhecidas nos termos do número anterior, serão notificados ao órgão competente do Estado.

4. A nomeação e remoção dos bispos são da exclusiva competência da Santa Sé, que delas informa a República portuguesa.

5. A Santa Sé declara que nenhuma parte do território da República Portuguesa dependerá de um Bispo cuja sede esteja fixada em território sujeito a soberania estrangeira.

Artigo 10

1. A Igreja Católica em Portugal pode organizar-se livremente de harmonia

ladu s normami kanonického práva a vytvářet, měnit či rušit kanonické právnické osoby, kterým Stát přiznává civilní právní subjektivitu.

2. Stát uznává právní subjektivitu osob uvedených v člancích 1, 8 a 9, jakož i ostatních kanonických právnických osob včetně institutů zasvěceného života a společností apoštolského života, které byly vytvořeny podle kanonického práva a zřízeny nebo schváleny kompetentní autoritou prostřednictvím diecézního biskupa místa, kde mají své sídlo, nebo jeho legitimním zástupcem do dne účinnosti tohoto Konkordátu.

3. Civilní právní subjektivita kanonických právnických osob, s výjimkou osob uvedených v člancích 1, 8 a 9, pokud vznikly nebo byly oznámeny do účinnosti tohoto Konkordátu, se uznává zápisem do příslušného rejstříku vedeného Státem podle autentické listiny vydané příslušnou církevní autoritou, ve které se stanoví její zřízení, cíl, označení, orgány, jimiž jedná, a příslušné pravomoci.

Článek 11

1. Kanonické právnické osoby uznané ve smyslu článků 1, 8, 9 a 10 se řídí kanonickým právem a právem portu-

com as normas do direito canónico e constituir, modificar e extinguir pessoas jurídicas canónicas a que o Estado reconhece personalidade jurídica civil.

2. O Estado reconhece a personalidade das pessoas jurídicas referidas nos artigos 1, 8 e 9 nos respectivos termos, bem como a das restantes pessoas jurídicas canónicas, incluindo os institutos de vida consagrada e as sociedades de vida apostólica canonicamente erectos, que hajam sido constituídas e participadas à autoridade competente pelo bispo da diocese onde tenham a sua sede, ou pelo seu legítimo representante, até à data da entrada em vigor da presente Concordata.

3. A personalidade jurídica civil das pessoas jurídicas canónicas, com excepção das referidas nos artigos 1, 8 e 9, quando se constituírem ou forem comunicadas após a entrada em vigor da presente Concordata, é reconhecida através da inscrição em registo próprio do Estado em virtude de documento autêntico emitido pela autoridade eclesiástica competente de onde conste a sua erecção, fins, identificação, órgãos representativos e respectivas competências.

Artigo 11

1. As pessoas jurídicas canónicas reconhecidas nos termos dos artigos 1, 8, 9 e 10 regem-se pelo direito canónico

galským, uplatňovaným příslušnými autoritami, a těší se též civilní právní subjektivitě jakou portugalské právo přiznává kolektivním osobám stejné povahy.

2. Kanonické či statutární omezení právní subjektivity kanonických právnických osob lze vůči třetím osobám v dobré víře namítat, pouze pokud vyplývá z Kodexu kanonického práva nebo jiných norem, které byly podle předpisů kanonického práva zveřejněny, a v případě subjektů uvedených v čl. 10 odst. 3 ohledně údajů tam uvedených z rejstříku kanonických právnických osob.

Článek 12

Kanonické právnické osoby uznané podle čl. 10, které kromě náboženských cílů sledují i účel asistenční nebo charitativní, vykonávají příslušné aktivity v souladu s právním režimem stanoveným portugalským právem a těší se právům a oprávněním přiznaným kolektivním soukromým osobám s účely též povahy.

Článek 13

1. Portugalský stát uznává civilní účinky sňatků uzavřených v souladu s kanonickými předpisy, pokud příslušný oddací list je zapsán do

e pelo direito português, aplicados pelas respectivas autoridades, e têm a mesma capacidade civil que o direito português atribui às pessoas colectivas de idêntica natureza.

2. As limitações canónicas ou estatutárias à capacidade das pessoas jurídicas canónicas só são oponíveis a terceiros de boa fé desde que constem do Código de Direito Canónico ou de outras normas, publicadas nos termos do direito canónico, e, no caso das entidades a que se refere o n.º 3 do artigo 10 e quanto às matérias aí mencionadas, do registo das pessoas jurídicas canónicas.

Artigo 12

As pessoas jurídicas canónicas, reconhecidas nos termos do artigo 10, que, além de fins religiosos, prossigam fins de assistência e solidariedade, desenvolvem a respectiva actividade de acordo com o regime jurídico instituído pelo direito português e gozam dos direitos e benefícios atribuídos às pessoas colectivas privadas com fins da mesma natureza.

Artigo 13

1. O Estado português reconhece efeitos civis aos casamentos celebrados em conformidade com as leis canónicas, desde que o respectivo assento de

příslušných matričních knih.

2. Ohlášky se uskutečňují nejen v příslušných farních kostelech, ale rovněž v příslušných odděleních matričních úřadů.

3. Uzavřít manželství v nebezpečí smrti, porodu nebo při výslovném dovolení vlastního ordináře pro závažný důvod spočívající ve veřejném pořádku je dovoleno nezávisle na předchozím řízení o ohláškách.

4. Farář zašle úplný oddací list do tří dnů na příslušné oddělení matričního úřadu, aby byl zapsán. Zápis musí být proveden ve lhůtě dvou dnů a sdělen příslušným funkcionářem faráři nejpozději následujícího dne poté, co byl učiněn, s uvedením data.

5. Povinnostmi podle odst. 4, jejichž porušení zavdává odpovědnost podle portugalského i kanonického práva, není dotčeno právo stran žádat provedení zápisu, pokud doručí úplný oddací list.

Článek 14

1. Uzavření manželství má veškeré civilněprávní účinky od okamžiku uzavření, pokud bylo zapsáno do sedmi dnů. V opačném případě je působí vůči třetím

casamento seja transcrito para os competentes livros do registo civil.

2. As publicações do casamento fazem-se, não só nas respectivas igrejas paroquiais, mas também nas competentes repartições do registo civil.

3. Os casamentos in articulo mortis, em iminência de parto, ou cuja imediata celebração seja expressamente autorizada pelo ordinário próprio por grave motivo de ordem moral, podem ser contraídos independentemente do processo preliminar das publicações.

4. O pároco envia dentro de três dias cópia integral do assento do casamento à repartição competente do registo civil para ser aí transcrita; a transcrição deve ser feita no prazo de dois dias e comunicada pelo funcionário respectivo ao pároco até ao dia imediato àquele em que foi feita, com indicação da data.

5. Sem prejuízo das obrigações referidas no n.º 4, cujo incumprimento sujeita o respectivo responsável à efectivação das formas de responsabilidade previstas no direito português e no direito canónico, as partes podem solicitar a referida transcrição, mediante a apresentação da cópia integral da acta do casamento.

Artigo 14

1. O casamento produz todos os efeitos civis desde a data da celebração, se a transcrição for feita no prazo de sete dias. Não o sendo, só produz efeitos.

osobám od okamžiku jeho zápisu.

2. Zápisu nebrání, pokud jeden nebo oba manželé zemřeli.

Článek 15

1. Uzavřením manželství kanonickým způsobem manželé přijímají před tváří Církve povinnost podrobit se kanonickým normám, jež ho upravují, zejména pak respektovat jeho základní náležitosti.

2. Apoštolský stolec opětovně potvrzuje učení Katolické církve o nerozlučitelnosti manželského pouta, připomíná manželům, již uzavřeli kanonické manželství, důležitou povinnost, která jim ukládá nevyužít možnosti civilního práva žádat o rozvod.

Článek 16

1. Rozhodnutí o neplatnosti a papežská dispens od uzavřeného, ale nekonsumovaného manželství přijatá příslušnou církevní autoritou, potvrzená církevním orgánem vykonávajícím vyšší dozor, mají civilní účinky poté, co na žádost kterékoli ze stran jsou ověřeny a potvrzeny ve smyslu portugalského práva příslušným soudem Státu.

2. Za tím účelem příslušný soud ověří,

a) zda jsou autentická;

relativamente a terceiros, a contar da data da transcrição.

2. Não obsta à transcrição a morte de um ou de ambos os cônjuges.

Artigo 15

1. Celebrando o casamento canónico os cônjuges assumem por esse mesmo facto, perante a Igreja, a obrigação de se aterem às normas canónicas que o regulam e, em particular, de respeitarem as suas propriedades essenciais.

2. A Santa Sé, reafirmando a doutrina da Igreja Católica sobre a indissolubilidade do vínculo matrimonial, recorda aos cônjuges que contraírem o matrimónio canónico o grave dever que lhes incumbe de se não valerem da faculdade civil de requerer o divórcio.

Artigo 16

1. As decisões relativas à nulidade e à dispensa pontifícia do casamento rato e não consumado pelas autoridades eclesíásticas competentes, verificadas pelo órgão eclesíástico de controlo superior, produzem efeitos civis, a requerimento de qualquer das partes, após revisão e confirmação, nos termos do direito português, pelo competente tribunal do Estado.

2. Para o efeito, o tribunal competente verifica:

a) Se são autênticas;

- b) zda byla vydána příslušným soudem;
- c) zda byl dodržen princip kontradiktornosti a rovnosti; a
- d) zda jejich výrokem nejsou dotčeny principy mezinárodního veřejného pořádku Portugalského státu.

Článek 17

1. Portugalská republika garantuje svobodný výkon náboženské svobody prostřednictvím náboženské asistence členům ozbrojených a bezpečnostních sil, pokud ji požadují, jakož i slavením příslušných obřadů.

2. Katolická církev zajistí ve smyslu kanonického práva a prostřednictvím církevní jurisdikce vojenského ordináře náboženskou asistenci členům ozbrojených a bezpečnostních sil, kteří ji žádají.

3. Příslušný státní orgán a příslušná církevní autorita mohou dohodou určit způsoby výkonu a organizaci náboženské asistence v případech uvedených v předchozích odstavcích.

4. Duchovní osoby mohou vykonat povinnost vojenské služby v podobě náboženské asistence v ozbrojených nebo bezpečnostních silách, aniž by tím bylo dotčeno jejich právo výhrady svědomí.

- b) Se dimanam do tribunal competente;
- c) Se foram respeitados os princípios do contraditório e da igualdade; e
- d) Se nos resultados não ofendem os princípios da ordem pública internacional do Estado Português.

Artigo 17

1. A República Portuguesa garante o livre exercício da liberdade religiosa através da assistência religiosa católica aos membros das forças armadas e de segurança que a solicitarem, e bem assim através da prática dos respectivos actos de culto.

2. A Igreja Católica assegura, nos termos do direito canónico e através da jurisdição eclesiástica de um ordinário castrense, a assistência religiosa aos membros das forças armadas e de segurança que a solicitarem.

3. O órgão competente do Estado e a autoridade eclesiástica competente podem estabelecer, mediante acordo, as formas de exercício e organização da assistência religiosa nos casos referidos nos números anteriores.

4. Os eclesiásticos podem cumprir as suas obrigações militares sob a forma de assistência religiosa católica às forças armadas e de segurança, sem prejuízo do direito de objecção de consciência.

Článek 18

Portugalská republika garantuje Kato­lické církvi svobodný výkon duchoven­ské péče vůči osobám, které z důvodu pobytu v zařízeních pečujících o zdra­ví, péči, výchovu a podobné činnosti, nebo zadržení ve vězeňských a obdob­ných zařízeních nemohou v běžných podmínkách vykonávat svou nábo­ženskou svobodu a požádají o to.

Článek 19

1. Portugalská republika v rámci ná­boženské svobody a povinnosti Státu spolupracovat s rodiči na výchově dětí zajistí v mezích portugalského práva nezbytné podmínky pro výuku kato­lického náboženství a morálky ve ve­řejných školách nikoli vyššího stupně, bez jakékoli formy diskriminace.

2. Četnost výuky katolického nábožen­ství a morálky ve veřejných školách nikoli vyššího stupně je závislá na prohlášení zájemce, těš-li se právní způsobilosti k takovému úkonu, rodičů nebo svého zákonného zástupce.

3. V žádném případě katolické ná­boženství a morálku nemůže vy­učovat ten, kdo není považován za vhodného církevní autoritou, která potvrdí vhodnost ve smyslu portugal­ského a kanonického práva.

Artigo 18

A República Portuguesa garante à Igreja Católica o livre exercício da assistência religiosa católica às pessoas que, por motivo de internamento em estabelecimento de saúde, de assistência, de educação ou similar, ou detenção em estabelecimento prisional ou similar, estejam impedidas de exercer, em condições normais, o direito de liberdade religiosa e assim o solicitem.

Artigo 19

1. A República Portuguesa, no âmbito da liberdade religiosa e do dever de o Estado cooperar com os pais na educação dos filhos, garante as condições necessárias para assegurar, nos termos do direito português, o ensino da religião e moral católicas nos estabelecimentos de ensino público não superior, sem qualquer forma de discriminação.

2. A frequência do ensino da religião e moral católicas nos estabelecimentos de ensino público não superior depende de declaração do interessado, quando para tanto tenha capacidade legal, dos pais ou do seu representante legal.

3. Em nenhum caso o ensino da religião e moral católicas pode ser ministrado por quem não seja considerado idóneo pela autoridade eclesiástica competente, a qual certifica a referida idoneidade nos termos previstos pelo direito português e pelo direito canónico.

4. Vyučující katolického náboženství a morálky jsou jmenováni nebo přijati, přeloženi či vyloučeni z učitelské služby opatřením Státu v dohodě s příslušnou církevní autoritou.

5. Je ve výlučné pravomoci církevní autority určit obsah výuky katolického náboženství a morálky, v souladu s obecnými směry portugalského vzdělávacího systému.

Článek 20

1. Portugalská republika uznává právo Katolické církve vytvářet semináře a další zařízení náboženské formace a kultury.

2. Vnitřní chod těchto zařízení nebude předmětem zdanění ze strany Státu.

3. Uznání civilních účinků absolutorií, stupňů a titulů získaných v zařízeních náboženské formace a vzdělávání jsou regulovány portugalským právem bez jakékoli diskriminace ve vztahu k stupňům téže povahy.

Článek 21

1. Portugalská republika zajistí Katolické církvi a kanonickým právnickým osobám uznaným ve smyslu čl. 8 a 10 v rámci svobody výuky právo zakládat a řídit školy všech stupňů

4. Os professores de religião e moral católicas são nomeados ou contratados, transferidos e excluídos do exercício da docência da disciplina pelo Estado de acordo com a autoridade eclesiástica competente.

5. É da competência exclusiva da autoridade eclesiástica a definição do conteúdo do ensino da religião e moral católicas, em conformidade com as orientações gerais do sistema de ensino português.

Artigo 20

1. A República Portuguesa reconhece à Igreja Católica o direito de constituir seminários e outros estabelecimentos de formação e cultura eclesiástica.

2. O regime interno dos estabelecimentos de formação e cultura eclesiástica não está sujeito a fiscalização do Estado.

3. O reconhecimento dos efeitos civis dos estudos, graus e títulos obtidos nos estabelecimentos de formação e cultura eclesiástica é regulado pelo direito português, sem qualquer forma de discriminação relativamente a estudos de idêntica natureza.

Artigo 21

1. A República Portuguesa garante à Igreja Católica e às pessoas jurídicas canónicas reconhecidas nos termos dos artigos 8 a 10, no âmbito da liberdade de ensino, o direito de estabelecerem e

výuky a formace, v souladu s portugalským právem, aniž by byly podrobeny jakékoli formě diskriminace.

2. Stupně, tituly a diplomy vydané školami podle předchozího odstavce, se za podmínek stanovených portugalským právem uznávají pro školy obdobné povahy a stupně.

3. Portugalská katolická univerzita, založená Apoštolským stolcem 13. října 1967 a uznaná Portugalským státem 15. června 1971, vykonává svou činnost v souladu s portugalským právem a ve smyslu předchozích dvou odstavců s respektem k její institucionální výjimečnosti.

Článek 22

1. Nemovitosti, které ve smyslu čl. VI Konkordátu ze dne 16. května 1940 byly považovány za „národní památky“ nebo „veřejného zájmu“ zůstávají s neustálou péčí k užívání Církvi. Stát se stará o jejich zachování, opravy a restaurace v souladu s plánem stanoveným v dohodě s příslušnou církevní autoritou tak, aby nenarušily náboženské užívání. Církev určí vnitřní režim, v němž jsou zohledněny návštěvní hodiny a do nějž může zasáhnout funkcionář určený státem.

orientarem escolas em todos os níveis de ensino e formação, de acordo com o direito português, sem estarem sujeitas a qualquer forma de discriminação.

2. Os graus, títulos e diplomas obtidos nas escolas referidas no número anterior são reconhecidos nos termos estabelecidos pelo direito português para escolas semelhantes na natureza e na qualidade.

3. A Universidade Católica Portuguesa, erecta pela Santa Sé em 13 de Outubro de 1967 e reconhecida pelo Estado português em 15 de Julho de 1971, desenvolve a sua actividade de acordo com o direito português, nos termos dos números anteriores, com respeito pela sua especificidade institucional.

Artigo 22

1. Os imóveis que, nos termos do artigo VI da Concordata de 7 de Maio de 1940, estavam ou tenham sido classificados como «monumentos nacionais» ou como de «interesse público» continuam com afectação permanente ao serviço da Igreja. Ao Estado cabe a sua conservação, reparação e restauro de harmonia com plano estabelecido de acordo com a autoridade eclesiástica, para evitar perturbações no serviço religioso; à Igreja incumbe a sua guarda e regime interno, designadamente no que respeita ao horário de visitas, na direcção das quais poderá intervir um funcionário nomeado pelo Estado.

2. Kultovní předměty, jež se nacházejí v muzeích Státu či jiných veřejných subjektů, budou vždy postoupeny k náboženským obřadům v chrámech, jimž patří, jestliže se tento nachází ve stejném místě, kde jsou předměty střezeny. Takové postoupení se děje na žádost příslušné církevní autority, která dohlíží s péčí řádného schovatele na postoupené předměty.

3. V ostatních případech je možno z důvodů hodných zřetele na základě dohody mezi oprávněnými osobami Státu a Církve dočasně kultovní předměty postoupit k užití v místě původu či na jiném vhodném místě.

Článek 23

1. Portugalská republika a Katolická církev deklarují svůj závazek k ochraně, zhodnocení a využití věcí, movitých i nemovitých, ve vlastnictví Katolické církve nebo uznaných kanonických právnických osob, které tvoří portugalské kulturní dědictví.

2. Portugalská republika uznává, že vlastní účel církevního majetku musí být chráněn portugalským právem bez újmy na nutnost uspokojit další účely vyplývající z kulturní povahy, respektujíc kooperační princip.

2. Os objectos destinados ao culto que se encontrem em algum museu do Estado ou de outras entidades públicas são sempre cedidos para as cerimónias religiosas no templo a que pertenciam, quando este se ache na mesma localidade onde os ditos objectos são guardados. Tal cedência faz-se a requisição da competente autoridade eclesiástica, que vela pela guarda dos objectos cedidos, sob a responsabilidade de fiel depositário.

3. Em outros casos e por motivos justificados, os responsáveis do Estado e da Igreja podem acordar em ceder temporariamente objectos religiosos para serem usados no respectivo local de origem ou em outro local apropriado.

Artigo 23

1. A República Portuguesa e a Igreja Católica declaram o seu empenho na salvaguarda, valorização e fruição dos bens, móveis e imóveis, de propriedade da Igreja Católica ou de pessoas jurídicas canónicas reconhecidas, que integram o património cultural português.

2. A República Portuguesa reconhece que a finalidade própria dos bens eclesiásticos deve ser salvaguardada pelo direito português, sem prejuízo da necessidade de a conciliar com outras finalidades decorrentes da sua natureza cultural, com respeito pelo princípio da cooperação.

3. Příslušné autority Portugalské republiky a Katolické církve se shodují na vytvoření Dvojstranné komise pro rozvoj spolupráce ohledně církevního majetku, který tvoří portugalské kulturní dědictví.

4. Komise uvedená v předchozím článku má za cíl umožnit záchranu, zhodnocení a využití církevního majetku, zejména za pomoci Státu a dalších veřejných subjektů úkony nezbytnými k identifikaci, zachování, zajištění, obnově a fungování bez jakékoli diskriminace vůči obdobným předmětům. Je-li to potřebné, přísluší jí zajistit uzavření dohod podle čl. 28.

3. As autoridades competentes da República Portuguesa e as da Igreja Católica acordam em criar uma Comissão bilateral para o desenvolvimento da cooperação quanto a bens da Igreja que integrem o património cultural português.

4. A Comissão referida no número anterior tem por missão promover a salvaguarda, valorização e fruição dos bens da Igreja, nomeadamente através do apoio do Estado e de outras entidades públicas às acções necessárias para a identificação, conservação, segurança, restauro e funcionamento, sem qualquer forma de discriminação em relação a bens semelhantes, competindo-lhe ainda promover, quando adequado, a celebração de acordos nos termos do artigo 28.

Článek 24

1. Žádný chrám, stavba, příslušenství nebo předmět určený ke katolickému kultu nesmí být zničen, zabrán, převezen, podroben činností nebo určen Státem či jinými veřejnými subjekty k odlišnému účelu jinak než z důvodu naléhavého veřejného zájmu a po předchozí dohodě s příslušnou církevní autoritou.

2. V případech zabránění nebo vyvlastnění z důvodu veřejného zájmu bude vždy konzultována příslušná církevní autorita, a to i ohledně výše odškodnění. V každém případě nebude pro-

Artigo 24

1. Nenhum templo, edifício, dependência ou objecto afecto ao culto católico pode ser demolido, ocupado, transportado, sujeito a obras ou destinado pelo Estado e entidades públicas a outro fim, a não ser mediante acordo prévio com a autoridade eclesiástica competente e por motivo de urgente necessidade pública.

2. Nos casos de requisição ou expropriação por utilidade pública, será sempre consultada a autoridade eclesiástica competente, mesmo sobre o quantitativo da indemnização. Em

veden žádný úkon přivlastnění nebo užití k nenáboženským účelům, aniž by vyvlastněné majetky byly zbaveny svého náboženského charakteru.

3. Příslušná církevní autorita má právo na předchozí slyšení, pokud vznikne nutnost prací nebo když je zahájeno řízení o zahrnutí věci mezi kulturní památky.

Článek 25

1. Portugalská republika deklaruje svůj závazek k využití míst k náboženským účelům.

2. Nástroje územního plánování musí předvídat využití míst k náboženským účelům.

3. Katolická církev a kanonické právnické osoby mají právo na předchozí slyšení ve smyslu portugalského práva před rozhodnutími týkajícími se určení míst k náboženským účelům v nástrojích územního plánování.

Článek 26

1. Apoštolský stolec, Portugalská biskupská konference, diecéze a ostatní církevní jurisdikce, jakož i další kanonické právnické osoby ustanovené příslušnou církevní autoritou k náboženským účelům nebudou od okamžiku

qualquer caso, não será praticado acto algum de apropriação ou utilização não religiosa sem que os bens expropriados sejam privados do seu carácter religioso.

3. A autoridade eclesiástica competente tem direito de audiência prévia, quando forem necessárias obras ou quando se inicie procedimento de inventariação ou classificação como bem cultural.

Artigo 25

1. A República Portuguesa declara o seu empenho na afectação de espaços a fins religiosos.

2. Os instrumentos de planeamento territorial deverão prever a afectação de espaços para fins religiosos.

3. A Igreja Católica e as pessoas jurídicas canónicas têm o direito de audiência prévia, que deve ser exercido nos termos do direito português, quanto às decisões relativas à afectação de espaços a fins religiosos em instrumentos de planeamento territorial.

Artigo 26

1. A Santa Sé, a Conferência Episcopal Portuguesa, as dioceses e demais jurisdições eclesiásticas, bem como outras pessoas jurídicas canónicas constituídas pelas competentes autoridades eclesiásticas para a prossecução

uznání civilní subjektivity dle čl. 9 a 10 podrobeny žádné dani ohledně:

- a) plnění věřících k výkonu kultu a obřadů;
- b) darů k naplnění náboženských cílů;
- c) výnosů veřejných sbírek k náboženským účelům;
- d) bezplatné distribuce tiskovin s prohlášeními, oznámeními nebo náboženskými pokyny a jejich vyvěšování v kultovních místech.

2. Apoštolský stolec, Portugalská biskupská konference, diecéze a ostatní církevní jurisdikce, jakož i další kanonické právnické osoby ustanovené příslušnou církevní autoritou k náboženským účelům od okamžiku uznání civilní subjektivity dle čl. 9 a 10 jsou osvobozeny od jakékoli daně nebo poplatku obecného, regionálního nebo místního, ohledně:

- a) kultovních míst a dalších budov nebo jejich částí přímo určených k plnění náboženských cílů;
- b) zařízení určených k přímé a výlučné podpoře činností náboženského charakteru;
- c) seminářů a jakýchkoli jiných zařízení určených k církevní formaci nebo k výuce katolického náboženství;
- d) příslušenství nebo připojených části budov uvedených pod písmeny a) až

de fins religiosos, desde que lhes tenha sido reconhecida personalidade civil nos termos dos artigos 9 e 10, não estão sujeitas a qualquer imposto sobre:

- a) As prestações dos crentes para o exercício do culto e ritos;
- b) Os donativos para a realização dos seus fins religiosos;
- c) O resultado das colectas públicas com fins religiosos;
- d) A distribuição gratuita de publicações com declarações, avisos ou instruções religiosas e sua afixação nos lugares de culto.

2. A Santa Sé, a Conferência Episcopal Portuguesa, as dioceses e demais jurisdições eclesíásticas, bem como outras pessoas jurídicas canónicas constituídas pelas competentes autoridades eclesíásticas para a prossecução de fins religiosos, às quais tenha sido reconhecida personalidade civil nos termos dos artigos 9 e 10, estão isentas de qualquer imposto ou contribuição geral, regional ou local, sobre:

- a) Os lugares de culto ou outros prédios ou parte deles directamente destinados à realização de fins religiosos;
- b) As instalações de apoio directo e exclusivo às actividades com fins religiosos;
- c) Os seminários ou quaisquer estabelecimentos destinados à formação eclesíástica ou ao ensino da religião católica;
- d) As dependências ou anexos dos prédios descritos nas alíneas a) a c)

c) užívaných zvláštními institucemi sociální solidarity;

e) zahrad a přístupných prostranství budov uvedených pod písm. a) až d), pokud nejsou určeny k výdělečným účelům;

f) movitých věcí náboženského charakteru, jež tvoří součásti nemovitostí uvedených v předchozích bodech nebo které tvoří jejich příslušenství.

3. Apoštolský stolec, Portugalská biskupská konference, diecéze a ostatní církevní jurisdikce, jakož i další kanonické právnické osoby ustanovené příslušnou církevní autoritou k náboženským účelům, od okamžiku uznání civilní subjektivity dle čl. 9 a 10, jsou osvobozeny od správních poplatků a všech daní spojených s převodem majetků, jež se týkají:

a) úplatného nabytí nemovitostí k náboženským účelům;

b) jakéhokoli bezplatného nabytí majetku k náboženským účelům;

c) úkonů ustavení fundací, jakmile jsou zapsány do příslušného státního registru podle čl. 10.

4. Církevní autorita odpovědná za finanční prostředky určené pro Katolickou církev ve smyslu následujícího článku je osvobozena od jakékoli daně z tohoto zdroje příjmů.

5. Kanonické právnické osoby uvedené v předchozím článku, pokud rovněž

a uso de instituições particulares de solidariedade social;

e) Os jardins e logradouros dos prédios descritos nas alíneas a) a d) desde que não estejam destinados a fins lucrativos;

f) Os bens móveis de carácter religioso, integrados nos imóveis referidos nas alíneas anteriores ou que deles sejam acessórios.

3. A Santa Sé, a Conferência Episcopal Portuguesa, as dioceses e demais jurisdições eclesíásticas, bem como outras pessoas jurídicas canónicas constituídas pejas competentes autoridades eclesíásticas para a prossecução de fins religiosos, desde que lhes tenha sido reconhecida personalidade civil nos termos dos artigos 9 e 10, estão isentas do imposto de selo e de todos os impostos sobre a transmissão de bens que incidam sobre:

a) Aquisições onerosas de bens imóveis para fins religiosos;

b) Quaisquer aquisições a título gratuito de bens para fins religiosos;

c) Actos de instituição de fundações, uma vez inscritas no competente registo do Estado nos termos do artº 10.

4. A autoridade eclesíástica responsável pelas verbas que forem destinadas à Igreja Católica, nos termos do artigo seguinte, está isenta de qualquer imposto sobre essa fonte de rendimento.

5. As pessoas jurídicas canónicas, referidas nos números anteriores, quando

vyvíjejí aktivity s odlišnými než náboženskými cíly, jak je chápe portugalské právo, mezi jiným např. cíle sociální solidarity, výchovy a kultury, jakož i obchodní a výdělečné, jsou podrobeny daňovému režimu použitelnému na příslušnou aktivitu.

6. Portugalská republika zajistí, že dary učiněné ve prospěch kanonických právnických osob uvedených v předchozích odstavcích, kterým byla přiznána civilní právní subjektivita podle tohoto Konkordátu, způsobují daňové následky odvodu podle portugalského práva.

Článek 27

1. Portugalská biskupská konference může vykonávat právo účasti Katolické církve na systému výběru daňových dokladů podle portugalského práva.

2. Zapojení Katolické církve do systému uvedeného v předchozím odstavci může být předmětem dohody mezi příslušnými orgány Republiky a příslušnými církevními autoritami.

Článek 28

Obsah tohoto Konkordátu může být rozvinut dohodami uzavřenými mezi příslušnými autoritami Katolické církve a Portugalské republiky.

também desenvolvam actividades com fins diversos dos religiosos, assim considerados pelo direito português, como, entre outros, os de solidariedade social, de educação e cultura, além dos comerciais e lucrativos, ficam sujeitas ao regime fiscal aplicável à respectiva actividade.

6. A República Portuguesa assegura que os donativos feitos às pessoas jurídicas canónicas, referidas nos números anteriores, às quais tenha sido reconhecida personalidade civil nos termos desta Concordata, produzem o efeito tributário de dedução à colecta, nos termos e limites do direito português.

Artigo 27

1. A Conferência Episcopal Portuguesa pode exercer o direito de incluir a Igreja Católica no sistema de percepção de receitas fiscais previsto no direito português.

2. A inclusão da Igreja Católica no sistema referido no número anterior pode ser objecto de acordo entre os competentes órgãos da República e as autoridades eclesíásticas competentes.

Artigo 28

O conteúdo da presente Concordata pode ser desenvolvido por acordos celebrados entre as autoridades competentes da Igreja Católica e da República Portuguesa.

Článek 29

1. Apoštolský stolec a Portugalská republika se dohodly k naplnění tohoto Konkordátu a rozvoji principu spolupráce na zřízení Komise s rovným zastoupením.

2. Úkolem Komise podle předchozího odstavce je:

- a) při pochybnostech o výkladu textu Konkordátu najít ve vzájemné shodě řešení;
- b) navrhnout jakýkoli další prostředek vedoucí k jeho řádnému uvedení do praxe.

Článek 30

Dokud nedojde k uzavření dohody předvídané v čl. 3, jsou následující katolické svátky uznány Portugalskou republikou za sváteční dny: Nového roku a Panny Marie, Matky Boží (1. ledna), Božího Těla, Nanebevzetí (15. srpna), Všech Svatých (1. listopadu), Neposkvrněného Početí (8. prosince), Narození Páně (25. prosince).

Článek 31

Zůstávají nedotčeny právní skutečnosti existující nebo vzniklé na základě Konkordátu ze 7. května 1940 a Misionářské smlouvy.

Artigo 29

1. A Santa Sé e a República Portuguesa concordam em instituir, no âmbito da presente Concordata e desenvolvimento do princípio da cooperação, uma Comissão paritária.

2. São atribuições da Comissão paritária prevista no número anterior:

- a) Procurar, em caso de dúvidas na interpretação do texto da Concordata, uma solução de comum acordo;
- b) Sugerir quaisquer outras medidas tendentes à sua boa execução.

Artigo 30

Enquanto não for celebrado o acordo previsto no artigo 3, são as seguintes as festividades católicas que a República Portuguesa reconhece como dias festivos: Ano Novo e Nossa Senhora, Mãe de Deus (1 de Janeiro), Corpo de Deus, Assunção (15 de Agosto). Todos os Santos (1 de Novembro), Imaculada Conceição (8 de Dezembro) e Natal (25 de Dezembro).

Artigo 31

Ficam ressalvadas as situações jurídicas existentes e constituídas ao abrigo da Concordata de 7 de Maio de 1940 e do Acordo Missionário.

Článek 32

1. Portugalská republika a Apoštolský stolec přistoupí k vypracování, revizi a zveřejnění doplňujících právních předpisů, budou-li nutné.

2. Pro účely ustanovení předchozího odstavce Portugalská republika a Apoštolský stolec uskuteční vzájemná jednání.

Článek 33

Tento Konkordát vstoupí v platnost a nahradí Konkordát ze 7. května 1940 poté, co bude provedena jeho ratifikace.

Vyhotoven ve třech shodných vyhotoveních v jazyce portugalském a italském v dobré víře všech 18. dne měsíce května roku 2004.

Za Apoštolský stolec

Angelo kardinál Sodano
Státní sekretář

Za Portugalskou republiku

José Manuel Durão Barroso
Premiér Portugalska

Artigo 32

1. A República Portuguesa e a Santa Sé procederão à elaboração, revisão e publicação da legislação complementar eventualmente necessária.

2. Para os efeitos do disposto no número anterior, a República Portuguesa e a Santa Sé efectuarão consultas recíprocas.

Artigo 33

A presente Concordata entrará em vigor após a troca dos instrumentos de ratificação, substituindo a Concordata de 7 de Maio de 1940.

Assinada em três exemplares autênticos em língua portuguesa e em língua italiana, fazendo todos fé, aos 18 dias do mês de Maio do ano de 2004.

Pela Santa Sé

Angelo Cardinale Sodano
Secretário de Estado

Pela República Portuguesa

José Manuel Durão Barroso
Primeiro Ministro de Portugal

Z portugalského přeložil Milos Holub

*Antonín Ignác Hrdina: Náboženská svoboda v právu
České republiky*

(Podle právního stavu k 1. 1. 2004)

Eurolex Bohemia, Praha 2004. ISBN 80-86432-67-X. 265 s.

Religious Freedom in the Laws of the Czech Republic

Religionsfreiheit im Recht der Tschechischen Republik

La libertà religiosa nella Repubblica Ceca

Po publikaci Jiřího Rajmunda Tretery *Stát a církev v České republice* (Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2002, recenze v Právníku č. 8-2003 a v Revue církevního práva č. 24 – 1/03) se dostává na náš knižní trh další odborné pojednání o českém konfesním právu, tentokrát od Antonína Ignáce Hrdiny, vyučujícího kanonického práva na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni a kanonického i konfesního práva na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

V publikacích o konfesním právu je potřeba uvážit již samotný jejich titul. To, že Hrdina zvolil jako shrnující termín, pod kterým bude posuzovat normativu českého právního řádu týkající se církví, náboženskou svobodu, je velmi šťastný tah: vyzdvihnutí svobody jako základní hodnoty, kterou má právní řád demokratického právního státu respektovat a garantovat církvím a věřícím, jde proti proudu většinového laického názoru, že jedinou zásadní problematikou vztahu státu a církví u nás je otázka financování církví a restitucí církevního majetku. Samotná problematika restitucí, kterou autor pojednává na pouhých osmi stranách, je také vnímána právě pod zorným úhlem náboženské svobody: „Otázka restitucí církevního majetku poněkud vybočuje z tématu této práce, protože její vyřešení není výrazem náboženské svobody, nýbrž věcí spravedlnosti: *suum cuique tribuere*; proto má pojednání o této záležitosti charakter exkurzu. Restituce církevního majetku však úzce souvisí s jedním z kolektivních práv vyplývajících z náboženské svobody, a sice s právem na financování akreditovaných církví a náboženských společností státem ...“ (s. 203–204).

Další zásadní vymezení tématu dané přímo názvem práce se týká právního řádu, o kterém autor hodlá pojednávat: právo České republiky. Autor se zjevně nepouští do rozsáhlejší konfesněprávní komparatistiky (tuto metodu používal

„spíše podpůrně“ – s. 46), i když na více místech odkazuje i na zahraniční prameny, které příslušnou problematiku probírají obecněji nebo z hlediska té které země: podává např. bohatý seznam literatury týkající se právního postavení církví v různých zemích (s. 138, pozn. 5) nebo příspěvků týkajících se postavení teologických fakult v zahraničí (s. 156, pozn. 58). Bohatý poznámkový aparát však autor nepovažuje za samoučelný: „Může se zdát, že publikace je přetížena poznámkovým aparátem; je tomu tak úmyslně, aby čtenář jednak věděl, kde hledat související informace, jednak v případě delších citací (zejm. z nepublikovaných pramenů) aby k nim tak získal snadný přístup.“ (Předmluva, s. 9). Ještě jedno tematické vymezení si A. I. Hrdina vytýčil: ve věcech průmětu mezi právem státu a církví „se omezil na normativu katolické církve jakožto církve v České republice daleko nejsilněji početně zastoupené a disponující vlastním právním řádem (tj. kanonickým právem)“ (tamtéž). Z tohoto hlediska se jeví Treterova publikace *Stát a církev v České republice* publikací šířeji popularizační, neboť se v ní čtenáři předkládají informace také ohledně právních norem a praxe některých našich nekatolických církví, především Českobratrské církve evangelické.

Jednoznačná Hrdinova orientace na katolickou církev není však pouze prezentací kanonického práva tam, kde nachází styčné body s právem státu, nýbrž také na sociální nauku katolické církve, kde lze zjistit značnou konvergenci s pojetím lidských práv, jak jej chápe nejen demokratický právní stát a vůbec celá dnešní civilizace: je např. zmíněn přínos encykliky Jana XXIII. *Pacem in terris* pro pojetí lidských práv, totiž „brisaně“ formulované povinnosti z nich vyplývajících (s. 43) a stanovení práva člověka uctívat Boha jako práva přirozeného (s. 104), jakož i význam deklarace II. vatikánského koncilu o náboženské svobodě *Dignitatis humanae* (s. 44, s. 100–102). Přirozenoprávní pojetí lidských práv přeformulovává A. I. Hrdina také do jazyka kanonistické teorie: jde o práva a svobody, které „člověku, stvořenému k Božímu obrazu, vyplývají ex iure divino naturali“ (tj. z božského práva přirozeného, s. 44). Přiznává však také významný posun až obrat v katolickém chápání lidských práv během posledních desetiletí, především svobody svědomí a náboženského vyznání: „Vždyť mínění, že svoboda svědomí musí být prosazena a ospravedlněna pro každého, platilo oficiálně až do začátku II. vatikánského koncilu za bludný a absurdní názor. Ještě Pius XII. v jedné ze svých řečí prohlásil, že nepravda nemá právo existovat“ (s. 100). Pojetí lidských práv jako „práv všeobecně uznávaných a nezadatelných, jichž stát není tvůrcem, nicméně má být jejich garantem“ (s. 43), chápáné tak v současné době i katolickou církví, se autorovi promítne

např. též do poznámky na první pohled nenápadné, která porovnává čl. 15 odst. 1 naší *Listiny základních práv a svobod* o tom, že náboženská svoboda je u nás „zaručena“, s čl. 4 odst. 1 *Základního zákona Spolkové republiky Německo*, který ji charakterizuje jako „neporušitelnou“ (s. 64, pozn. 26). Autorova katolická orientace však na druhé straně neznamená přehlížení autorů, kteří u nás pojímali vztah státu a církvi z jiných pozic, přičemž seznam prvorepublikové odborné literatury „renomovaných autorů“ na toto téma (s. 48–49) lze chápat jako jakési monumentum, jako historickou paměť oboru, jehož svobodný vývoj přervaly dvě totalitní diktatury. Pro zájemce o některé z Hrdinou citovaných autorů mohou být užitečné také portréty kanonistů, které jako projev obdobné vděčnosti za minulost a snahy ji zmapovat uvádí Jiří R. Tretera ve své předešlé publikaci *Konfesní právo a církevní právo* (Praha 1997, s. 37–52).

Klíčovou tezí v první kapitole, nazvané Pojetí a právní úprava náboženské svobody v českém právním řádu, je konstatování, že se „nejen jednotliví věřící, jak to odpovídá závazkům z mezinárodních smluv o lidských právech, nýbrž i církev a náboženské společnosti v České republice těší dosud prakticky nepoznané náboženské svobodě“ (s. 58, znovu zdůrazněno v podkapitole o nezávislosti církvi na státní moci: „Lze konstatovat, že v důsledku této právní úpravy se církev a náboženské společnosti v České republice těší svobodě a politické nezávislosti dosud nepoznané“ – s. 144), přičemž uznání tohoto vysokého standardu pak autorovi umožňuje při podrobnějším rozboru také kritický pohled na neuspokojivé jevy nebo tendence: „V rozporu s deklarovanou nezávislostí církvi na státních orgánech (čl. 16 odst. 2 Listiny) přetrvává faktická ekonomická závislost na státu a jeho rozpočtu. Financování církvi se doposud děje podle právní normy přijaté v období nejprudšího ‚třídního boje‘ v roce 1949, přičemž v současné době nelze odhadnout, kdy (a zda vůbec) se uskuteční restituce majetku protiprávně (popř. nelegitmně) odňatého církvi v době totality.“ (s. 61) Současný stav však nese srovnání se situací za totalitního režimu, kdy, autorovým jazykem řečeno, „památnou“ vyhláškou ministra zahraničních věcí byl publikován ve Sbírce zákonů Mezinárodní pakt o občanských a politických právech: „A byl to právě tento pakt, po jehož vyhlášení se věřící občané Československa začali domáhat náboženské svobody, kterou smluvní státy v úmluvě garantovaly.“ (s. 67) O to více však Hrdina lituje, že v době obnovené demokracie a znovuzískané náboženské svobody u nás ještě nedošlo k uzavření smlouvy se Svatým stolicí: „Ze zcela pochopitelných důvodů Svatý stolec nemohl takový krok učinit a příslušné smlouvy uzavřít se státy tzv. socialistického bloku po dobu jeho trvání. Naproti tomu po rozpadu sovětského (východního) bloku po roce 1989 všechny tyto

státy (naposledy Slovinská republika) takovéto smlouvy se Svatým stolcem sjednaly.“ (s. 72) Líčení politických okolností pokusu o ratifikaci Smlouvy mezi Českou republikou a Svatým stolcem o úpravě vzájemných vztahů (s. 72–74) je velmi živé a informované, nicméně poněkud překračuje rámec právnické monografie (např. citovaný výrok ministra zahraničí v MfD, z něhož se příliš zrcadlí ministrovo momentální rozpoložení – pozn. 55, s. 73).

A. I. Hrdina sdílí názor J. R. Tretery, že první polistopadový zákon o církvích a náboženských společnostech, č. 308/1991 Sb., byl „právní předpis dobré legislativní kvality“ (s. 75), kritizuje ovšem na něj navazující zákon České národní rady č. 161/1992 Sb., stanovící povinný minimálně desetitisícový početní cenzus osob hlásících se k církvi žádající registraci, což byl „dobře míněný, ale na evropské poměry příliš vysoký a v praxi sotva dosažitelný cenzus“ (s. 76). Návrh nového zákona o církvích č. 3/2002 Sb., však „nebyl před předložením do parlamentu se zástupci církví řádně projednán“ (s. 79). A. I. Hrdina barvitě popisuje peripetie, za nichž došlo k přijetí nového zákona i okolnosti, za nichž Ústavní soud České republiky rozhodl o zrušení jeho některých ustanovení (s. 76–89). Stanovisko ústavního soudu považuje za směrodatné též signálem k legislativní aktivitě ohledně církví: „Ústavní soud dal také poučení, jak s církvemi zacházet...“ (s. 88), zatímco následný legislativní počín ministerstva kultury ohledně právního postavení charit a diakonií církví považuje z hlediska tohoto poučení naopak za protichůdný: „A tak návrh novely např. stanoví, kolik členů musí mít správní a dozorčí rada, jak dlouhé je jejich funkční období, jak často se mají scházet apod. Už z toho je nasnadě, že pro ty charity (zejm. farní), jejichž činnost zajišťují ve svém volném čase bez nároku na odměnu dva až tři dobrovolníci, má návrh zákona likvidační charakter. A jak jde tento návrh zákona dohromady s ústavněprávní normou, že církve ustavují své orgány nezávisle na státních orgánech, nechť laskavě posoudí čtenář; není vyloučeno, že to bude opět posuzovat i ústavní soud.“ (s. 89). Velmi podrobně a důkladně je zpracován přehled dalších zákonných i podzákonných pramenů týkajících se církví (s. 89–96). Autor zde uvádí také prameny, které označuje za „vyhlášené“ (s. 90) a pamatuje také na „negativní zákonodárství“ ústavního soudu (s. 91).

Ohledně zakotvení individuální náboženské svobody v právním řádu České republiky má Hrdina některé výhrady. Jde především o relikv komunistického pojetí, které zdůrazňovalo právo na ateismus: „Reprodukována ustanovení mezinárodních smluv o náboženské svobodě byla v Listině, a to je pro Českou republiku signifikantní, ‚obohacena‘ o ustanovení zaručující právo na bezkonfesijsnost, které z legislativně technického hlediska představuje superfluum, protože

jednoznačně vyplývá z textu normy“ (s. 102). V našem právu naopak schází, na rozdíl od sousedního Slovenska, také „právo občanů uplatnit tzv. výhrady ve svědomí v případech, kdy se jejich svědomí při plnění občanských povinností dostane do rozporu s věroučnými a morálními zásadami církve a kdy je třeba dát přednost svému svědomí (může jít např. o asistenci při potratech, sterilizačních zákrocích, některých úkonech v oblasti bioetiky atd.“ (s. 103). Nejrozšířenější z výhrad svědomí je ovšem právo odmítnout výkon vojenské služby právě z důvodu svědomí či náboženského vyznání. Zde autor vzdává hold našemu zákonodárství ohledně ochrany tohoto práva: „A je třeba konstatovat, že české (v době přijetí meritorní zákonné úpravy ještě československé) zákonodárství se tohoto problému zhostilo velkoryse“ (s. 110), přičemž ovšem nelze zastírat možné zneužívání takové velkorysosti. Tento problém se ovšem vyřeší v rámci směřování naší armády k profesionalizaci: „Na druhé straně není třeba tuto skutečnost přeceňovat už proto, že celá tato problematika přestane být v České republice aktuální v souvislosti s úplnou profesionalizací armády, plánovanou k 1. 1. 2005; k tomuto datu tedy zřejmě pozbude platnosti i zákon o civilní službě“ (s. 114). Jako práva nikoli přímo ústavní, nýbrž „odvozená z práv ústavních“ klasifikuje Hrdina právo na svobodný vstup do církve a vystoupení z ní a právo na volbu duchovního nebo řeholního stavu. U tohoto druhého práva rozebírá příčiny jeho ztěžování nebo znemožňování v době komunistického režimu: „faktický numerus clausus“ pro studium teologie (s. 119 a rovněž s. 157) a pokus o likvidaci řeholního stavu (s. 119–121).

Velmi šťastně je v systematickém konceptu knihy zařazena rodina jako adresát práv vyplývajících z náboženské svobody mezi kapitoly o individuálních právech věřících a korporativních právech církví. V pojednávání o jednotlivých tématech vychází najevo více než v jiných kapitolách inspirace učením obsaženým v dokumentech katolické církve (deklarace II. Vatikánského koncilu *Gravissimum educationis*, apoštolská adhortace Jana Pavla II. *Familiaris consortio* i samotný *Codex Iuris Canonici*) a navíc se zde objevuje i velmi zajímavý historický přehled státní úpravy církevního sňatku, který se poněkud vymyká způsobu zpracování v jiných kapitolách, avšak u této tematiky se jeví jako nezbytný. A. I. Hrdina zaznamenává také pokus o opětné uzákonění obligatorního civilního sňatku: „... v současné době se ve vládě i v parlamentu stále častěji ozývají hlasy volající po znovuzavedení obligatorního civilního sňatku, tedy po návratu k právní úpravě z dob komunismu, to byl údajně také jeden z důvodů, proč poslanecká sněmovna odmítla dát souhlas k ratifikaci smlouvy se Svatým stolcem“ (s. 129). Autor zaznamenává také změnu v určení věku,

kdy má nezletilec právo na „náboženské sebeurčení“: zatímco podle zákona č. 308/1991 Sb. byla stanovena jednoznačná hranice patnáctého roku věku, nový zákon o církvích č. 3/2002 Sb. obsahuje v odkazu na Úmluvu o právech dítěte obecnější a flexibilnější formulaci, avšak podle Hrdiny je „signifikantní, že český zákonodárce text čl. 14 úmluvy v zákonném textu ‚obohatil‘ o právo dítěte být bez vyznání, třebaže toto právo z textu úmluvy samé už tak jako tak jednoznačně vyplývá“ (s. 135-136).

Poté autor přistupuje k rozboru práv, jichž požívají církve a náboženské společnosti. Jakkoli některá ustanovení nového zákona o církvích zhusta kritizuje, v pojednání o jejich korporativních právech vlastně kopíruje logiku zákona a jeho koncepce tzv. dvojstupňové registrace nebo jinak řečeno pouhé registrace a pozdější akreditace, řečeno terminologií, kterou se snaží Hrdina nahradit zákonodárcovo těžkopádné „přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv“. Autor si je vědom, že korporativní práva církví nejsou zajištěna mezinárodními úmluvami: „Právní postavení církví a náboženských společností není upraveno žádnými multilaterálními mezinárodními smlouvami o lidských právech (ani tzv. komunitárním právem Evropské unie) a právní regulace v této oblasti je věcí jednak vnitrostátního zákonodárství jednotlivých států, jednak (existují-li) bilaterálních mezinárodních smluv uzavíraných se Svatým stolicem (popř. obdobných smluv uzavíraných s jednotlivými církvemi, jako je tomu např. ve Spolkové republice Německo)“ – viz s. 138. Bez ohledu na absenci explicitní mezinárodněprávní ochrany A. I. Hrdina hájí autonomní postavení církví a jejich samotnou existenci, a to ještě z jiného než vnitrostátního právního řádu, totiž z práva kanonického: „Odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR, který zrušil jako protiústavní některá ustanovení zákona o církvích a náboženských společnostech, však správně upozorňuje, že alespoň v případě katolické církve její právní subjektivita vyplývá nikoli z práva státního, nýbrž kanonického (popř. mezinárodního), takže stát nemůže tuto subjektivitu právně regulovat, tím méně konstituovat.“ (s. 141). Pozitivní dosah pro vnitřní autonomii církví má však podle autora ještě další nález Ústavního soudu České republiky, a to z roku 1997, týkající se pracovněprávní problematiky: „De lege applicanda nechť je zmíněn alespoň jeden nález ústavního soudu, jímž byla zamítnuta ústavní stížnost stěžovatelů (manželů, propuštěných farářů Církve československé husitské) v jejich sporu proti Ústřední radě Církve československé husitské o náhradu mzdy a o určení neplatnosti rozvázání služebního poměru. Ústavní soud dospěl k závěru, že osoby vykonávající duchovenskou činnost ji vykonávají z pověření církví a náboženských společností podle jejich vnitřních předpisů.

Církve a náboženské společnosti (jako jediné) také posuzují způsobilost osob k výkonu duchovenské činnosti a podle toho určují jejich zařazení.“ (s.145–146). Kontroverzní téma přiznání právní subjektivity pro církevní instituce autor pojednává z hlediska vývoje celé problematiky po vejití obou polistopadových zákonů o církvích v účinnost.

Zatímco v souladu se zákonem č. 308/1991 Sb. platilo, že „samy církve propůjčovaly svým orgánům a institucím právní subjektivitu relevantní i v sekulárně-právní oblasti, a registrující orgán (Ministerstvo kultury ČR) pouze vedl evidenci oněch právnických osob“ (s. 147), zužujícím vymezením činnosti církví novým zákonem č. 3/2002 Sb. pouze na organizaci, vyznávání a šíření náboženské víry „bylo dotčeno právní postavení zejm. katolických charit (farních, městských, oblastních) a evangelických diakonií, které neslouží bezprostředně ani organizaci ani vyznávání ani šíření náboženské víry, nýbrž prokazování křesťanského milosrdenství, a za tím účelem někdy disponují nikoli zanedbatelným majetkem“ (s. 148). Snahu ministerstva kultury o „přeregistrování“ charit pod ministerstvo vnitra (s. 148), kterou autor považuje za „latentní útok na dobročinné církevní organizace“ (s. 149), zvrátil Ústavní soud České republiky, z jehož nálezu cituje autor obsáhlou pasáž, pojednávající o vnitrocírkevní autonomii (s. 150–152). A. I. Hrdina formuluje princip, jímž by se mělo počínání státní správy ohledně církevních právnických osob řídit: „Přesněji než o právu registrovaných církví a náboženských společností na přiznání právní subjektivity pro jejich instituce by se tedy mělo mluvit o jejich právu vybavovat své instituce právní subjektivitou uznávanou (za splnění zákonem stanovených podmínek) právním řádem České republiky“ (s. 153, přičemž pozn. 44 na téže straně připomíná obdobnou formulaci návrhu Smlouvy mezi Českou republikou a Svatým stolicem o úpravě vzájemných vztahů).

Právo církvi vyučovat a vychovávat své duchovní i laické pracovníky ve vlastních zařízeních není pojednáváno pouze z hlediska dnešní právní normativity: obdobně jako v Treterově knize Stát a církve v České republice podává také Hrdina základní informace o historickém vývoji církevního školství u nás, přičemž se navíc pouští na tenký led hodnocení nedávného vývoje na pražské katolické teologické fakultě: „Věc došla tak daleko, že rozhodnutím ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy z konce roku 2001 byla omezena působnost orgánů fakulty, na KTF byla uvalena mimořádná správa, hrozilo odnětí (popř. neobnovení) akreditace studijních programů a tím i zánik celé fakulty ... A situaci se pod přímou správou rektora univerzity Ivana Wilhelma a ve spolupráci s Velkým kancléřem fakulty skutečně podařilo v průběhu roku 2002 natolik

konsolidovat, že ještě koncem téhož roku mohl být ustaven akademický senát fakulty, byly přijaty potřebné vnitřní předpisy, učitelský sbor byl rozšířen o řadu habilitovaných pedagogů a konečně v únoru roku 2003 byl ustanoven nový děkan fakulty, jemuž ministerstvo navrátilo všechny pravomoci s úřadem děkana spojené. Denní studium bylo konečně otevřeno i laikům (i ženám!)“ (s. 159-160). Budoucí vývoj teprve ukáže, zda je takový optimismus ohledně vývoje na KTF UK na místě.

Ohledně práva církví získat oprávnění k výkonu zvláštních práv autor kritizuje udílení možných výjimek ze splnění obecně daných předpokladů, zvláště příliš vysokého, prakticky desetitisícového početního cenzu osob hlásících se o takové výhodnější postavení dosud pouze registrované církve, které umožní takové církvi vstup do veřejnoprávního prostoru. Podle přechodných ustanovení zákona č. 3/2002 Sb. (§ 27 odst. 8) může totiž Ministerstvo kultury ČR udělit výjimku ze zákonem daných kritérií takovým církvím a náboženským společnostem, které reprezentují významné světové náboženství s dlouhou historickou tradicí: „Zákonodárce neuvádí, kdo splnění tohoto kritéria bude posuzovat (snad nějaký úředník na ministerstvu kultury?!) a podle jakých parametrů. Zdá se, že zákon zde svěřil orgánům exekutivy nepřiměřeně široký prostor pro administrativní uvážení“ (s. 166, pozn. 92). Ohledně výkonu práv církví autor také upozorňuje na preferenci smluvního práva v okolních zemích, zatímco zákon favorizuje kogentní právní úpravu, která má v budoucnu nahradit již dnes platné smlouvy mezi církvemi a státem v oblasti vězeňství a ozbrojených sil: „Tendence ke zvýšenému státnímu dirigismu je zde zřetelná.“ (s. 168).

Dále Hrdina probírá zákonnou či smluvní úpravu, na jejímž základě církve vstupují do veřejnoprávní sféry a vykonávají tak zvláštní práva ve smyslu § 7 zákona č. 3/2002 Sb. Z hlediska působnosti norem lze i zde nacházet určité aporie. Tak výkon práva církví vyučovat náboženství na státních školách, které je dokonce právem daným samotnou Listinou, je upraven pouhým metodickým pokynem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy: „Tento pokyn má charakter pouhé interní instrukce a je typickým příkladem extenze exekutivy do oblasti legislativy. Problematickou je sama závaznost tohoto pokynu, protože interní instrukce zavazují jen subjekty administrativně podřízené. Že tedy pokyn nemůže zavazovat církve, je evidentní. Sotva však může zavazovat nestátní školy (a těch je dnes většina), které vůči ministerstvu nejsou ve vztahu hierarchické podřízenosti. Nelze se divit, že někteří ředitelé škol zřízených např. obcemi odmítají tímto pokynem se řídit. Ministerstvo nemůže věc upravit ani obecně závazným právním předpisem (vyhláškou), protože mu chybí zákonné

zmocnění ve smyslu čl. 79 odst. 3 Ústavy ČR.“ (s. 177 a pozn. 128 tamtéž). Obdobnou právní nevyjasněnost vykazují též normativní smlouvy mezi církvemi a státem: Dohoda o působení církvi v resortu Ministerstva obrany ČR „třebaže má charakter normativní smlouvy, není součástí právního řádu ČR, protože zde chybí zákonné zmocnění k uzavření normativní smlouvy a publikace ve Sbírce zákonů“ (s. 183). Naproti tomu konstatuje Hrdina úplnou absenci příslušné úpravy ohledně duchovenské činnosti v nemocničních a sociálních zařízeních, i když k tomuto faktu nezastává kritické stanovisko, spíše naopak: „Nedomnívám se nicméně, že absence takové normy měla na výkon náboženské svobody pacientů a chovanců v těchto zařízeních nějaké dramatické dopady. Předně není na místě použít v tomto případě argument *ex silentio legis*; spíše naopak: věc je třeba pomocí historického výkladu interpretovat ve smyslu důvodové zprávy, podle níž právní úprava oproti starému zákonu vynechává „některá ustanovení, která jsou samozřejmá““ (s. 192). Kromě toho došlo nezařazením duchovenské péče ve zdravotnictví a sociální sféře do zvláštních práv církvi „(snad úmyslně) k tomu, že tato práva mají pověřené osoby nejen akreditovaných, nýbrž všech (i pouze registrovaných) církvi a náboženských společností“ (s. 193).

Mezi zvláštní práva církvi řadí zákon č. 3/2002 Sb. rovněž právo být financovány podle zvláštního právního předpisu. Autor přiznává, že otázka financování církvi by zabrala celou zvláštní monografii a pojednává o něm v rozsahové i obsahové proporcí vůči tématu náboženské svobody: tím se také tato doktorská disertace liší od svého předchůdce, jímž je Hrdinova licenciátní práce *Vztahy státu a církve v České republice v letech 1990–1999* (Lublin 2000), která tematiku církevního financování a restitucí akcentovala daleko více. Ohledně zdrojů financování církvi Hrdina stanoví dva principy, z nichž první se týká finanční podpory státu, druhý pak členů a sympatizantů církve. Pro stát platí: „Obecně lze konstatovat, že míra ekonomické podpory státu vůči církvím je přímo úměrná tomu, co stát od církvi očekává a jak si jejich činnosti váží.“ (s. 196) Jednotlivcům je adresován naopak požadavek, „že hlavním pramenem financování církvi by vzhledem k žádoucí (i ekonomické) nezávislosti církvi na státu měly být vlastní zdroje, tj. především příspěvky, dary, odkazy atd. členů (popř. i sympatizantů) církve a výnosy vlastního majetku, jehož zdrojem jsou ovšem většinou právě tyto příspěvky a dary věřících“ (s. 196–197). Hrdina lituje nevstřícnosti polistopadových vlád řešit otázku jak restitucí, tak financování církve, přičemž i poslední vývoj zařazuje do tohoto rámce: „Klausule o ‚co možná nejrychlejším a pro obě strany přijatelném dořešení otázky majetku katolické církve v České republice‘ byla patrně tím, co ve skutečnosti poslanecké sněmovně na smlouvě

se Svatým stolcem nejvíce vadilo“ (s. 208). Obdobnou nevstřícnost konstatuje Hrdina také u našeho soudnictví: „Nejvyšší soud ČR totiž dospěl k závěru, že úmyslem zákonodárce bylo vrátit řeholním společnostem oběma restitučními zákony z let 1990 a 1991 pouze některý majetek, (s čímž nelze polemizovat), že však právě z tohoto důvodu nemohou tyto instituty uplatnit své vlastnické právo podle obecných předpisů k jinému svému majetku, který jim byl v kritické době odňat, a to třeba i v rozporu s tehdy platnými předpisy. Tento právní názor nejvyššího soudu ‚posvětilo‘ usnesení ústavního soudu ...“ (s. 210–211). A. I. Hrdina jde ještě dále, hovoří v této souvislosti o „upření práva na spravedlivý proces“, a očekává budoucí možnou intervenci Evropského soudního dvora ve Štrasburku (s. 212).

Autor se i v dalším výkladu přizpůsobuje logice výčtu zvláštních práv církví v novém církevním zákoně, i když z hlediska systematiky práce by další zvláštní práva mohla být soustředěna také jinde: právo na uzavírání občanskoprávně platných sňatků by mohlo být tematicky vřazeno do problematiky náboženských práv rodiny, s nímž bezprostředně souvisí, zatímco právo církví na zřizování církevních škol je již částečně pojednáno dříve, a to v problematice teologických fakult. Autor si všímá skutečnosti, že právo na církevní sňatek s občanskoprávním účinky ještě nebylo přítomno v jinak obsáhlém výčtu práv církví a náboženských společností v prvním zákoně o církvích č. 308/1991 Sb. (§ 6), neboť bylo zavedeno až novelou zákona o rodině č. 234/1992 Sb., takže je následkem toho zajištěno pouze novým církevním zákonem. Autor se v pojednání o uzavírání církevních sňatků podrobněji zabývá komparací českého zákona o rodině s kanonickým manželským právem katolické církve, přičemž uznává, že tzv. velká novela zákona o rodině, č. 91/1998 Sb., je právní úpravou, kterou „lze považovat za optimální, neboť sekulárněprávní předšňatková matriční agenda je kvalifikovaně vyřizována pracovníky matričních úřadů a minimalizují se tak případy, kdy manželství bude sice podle církevních předpisů platné, avšak podle českého právního řádu neplatné (tzv. *matrimonia claudicantia*)“ (s. 217). Ohledně církevního školství upozorňuje autor na pokus postavit je na úroveň samofinancovaného školství soukromého: „Že toto financování církevních škol ze státních prostředků přijde současné exekutivě (nebo alespoň ministerstvu kultury) zatěžko, o tom svědčí i předkládací zpráva věcného záměru zákona o církvích a náboženských společnostech, která se nerozpakuje kalkulovat i se zrušením kategorie církevních škol.“ (s. 221–222). Poslední z tzv. zvláštních práv, tedy právo na respektování povinné mlčenlivosti duchovních, ilustruje Hrdina expozicí o normativě katolické církve ohledně zpovědního tajemství

(s. 223–225). Nemá obavu, že do nynějška setrvávající ustanovení trestního zákona o nepřekážení vybraných trestných činů (§ 167) způsobí újmu katolickým duchovním při jejich zpovědní praxi: „Je ovšem třeba konstatovat, že takováto kolize mezi institutem zpovědního tajemství a povinností kněze podle § 167 tr. zák. bude u nás spíše teoretická. A tak lze novou právní úpravu státem uznané mlčenlivosti duchovních podle zákona o církvích a náboženských společnostech považovat za vyváženou.“ (s. 232).

Autor nakonec vytyčuje čtyři okruhy ochrany práv plynoucích z náboženské svobody: občanskoprávní, ústavněprávní, administrativněprávní a trestněprávní. Konkrétními kauzami dokládá ochranu ústavněprávní, a to nejen již pojednávaným nálezem Ústavního soudu obecnější povahy, publikovaným pod č. 4/2003 Sb., nýbrž také aktuálním nálezem téhož soudu, který rozhodl o ústavní stížnosti podané olomouckým arcibiskupem ve věci evidence Oblastní charity Lipník nad Bečvou (sp. zn. I. ÚS 146/03 ze dne 18. 6. 2003). Do problematiky ústavněprávní ochrany práv církví a věřících zahrnul Hrdina i eventuální zásahy veřejného ochránce práv (ombudsmana). K tematice ochrany práv připojuje autor též druhou stranu téže mince, totiž jejich omezení. Kromě ústavních kautel, obsažených v čl. 16 odst. 4 Listiny se zabývá rovněž ustanovením § 5 nového zákona o církvích, které považuje za „v této otázce značně mnohmluvnější“ a u něhož shledává možnost určitých obtíží v aplikační sféře: „podmínky stanovené pro vznik a činnost církví a náboženských společností v § 5 zákona, se týkají i neregistrovaných církví a náboženských společností včetně těch, které o registraci vůbec nestojí. Vůči nim ovšem nelze postupovat podle zákona o církvích a náboženských společnostech; v úvahu by připadal (při patřičné míře společenské nebezpečnosti a naplnění některé ze skutkových podstat trestného činu) trestněprávní postih jednotlivých členů církve, náboženské společnosti či sekty, popř. (při nižší míře společenské nebezpečnosti) postih administrativněprávní.“ (s. 249).

Závěrem autor rekapituluje některé z tezí, ke kterým již dospěl při samotném výkladu. Připomíná, že „vstup České republiky do Evropské unie nebude mít na českou konfesněprávní úpravu – pokud jde o vztah státu a církví – žádný bezprostřední vliv. Podle deklarace o právním postavení církví a nenáboženských organizací, připojené v roce 1997 k závěrečnému aktu Amsterodamské smlouvy, Evropská unie respektuje a sama neupravuje právní postavení církví ...“ (s. 253–254). A pokud jde o případnou politickou nevstřícnost vůči některým požadavkům církví u nás, situace může mít podle Hrdiny i překvapivě pozitivní vyústění, jak učí historie: „Lze vzpomenout na události roku 1925, kdy nepo-

chopitelně provokativní chování prezidenta Masaryka při husovských oslavách dokonce vážně ohrozilo diplomatické styky mezi Svatým stolcem a Českou republikou“ – zde mělo samozřejmě zaznít: „Československou republikou“ – „(tzv. Marmaggiho aféra); a za necelá tři léta, roku 1928, byl ratifikován modus vivendi“ (s. 257).

Důležitým specifikem v Hrdinově nové publikaci z hlediska odborného je na jedné straně průběžná aplikace principů teorie práva, čímž je probíraná normativa o církvích zasazena do širšího, obecnějšího rámce, a na straně druhé pak znalost kanonického katolického práva, která autorovi umožňuje doplňovat českou normativu navazujícími právními instituty naší nejvýznamnější a nejpočetnější církve. Nakonec je třeba zdůraznit pedagogickou hodnotu této práce, která oprávněně uspokojuje ambici, kterou si autor již v předmluvě vytýčil: „Publikace je použitelná jak pro zájemce o tuto problematiku, tak pro posluchače právnických a teologických fakult, kteří konfesní právo studují“ (s. 9).

Stanislav Příbyl

*Joseph H. H. Weiler: Ein christliches Europa.
Erkundungsgänge*

Předmluva Ernsta W. Böckenfördeho, z italštiny přeložena Franzem Reimerem, A. Pustet, Solnohrad (Salzburg) 2004. ISBN 3-7025-0493-1. 168 s., brož., 9,90 EUR.

Ve své publikaci se autor Joseph Weiler¹ zamýšlí nad preambulí k nové ústavě EU. Argumentuje pro odkaz na náboženskou tradici, a sice na křesťanskou (pokud jde o obecnou část) a na židovsko-křesťanskou (pokud jde o část týkající se lidských práv).

V dalším oddíle autor zkoumá encykliky papeže Jana Pavla II. Zamýšlí se nad tím, zda lze jejich výpovědi analogicky používat v dokumentech o evropském integračním procesu. Nepochybně poskytují – podle autorova názoru – několik námětů k výkladu budoucnosti tohoto pocesu. Autor však výslovně odmítá, aby byly používány bezprostředně.

V druhé části publikace autor upozorňuje, že text preambule uvádí problematiku ve velmi zkrácené podobě, a tak není zaručeno, že všichni čtenáři a interpreti budou přihlížet k jeho širšímu smyslu. Tato část publikace se tak dostává svým způsobem do rozporu s první. Závěr je takový, že bychom měli podporovat diskusi o hodnotách ve vztahu ke konkrétním náboženským tradicím, ale odmítat takový odkaz v preambuli, případně odmítat preambuli jako takovou.

Publikace je dobrým podnětem k zamyšlení; vyžaduje přesnou a kritickou četbu.

Jako klíč k porozumění se doporučuje například esej *Fin-de siècle Europe: Do the New Clothes Have an Emperor?*². Tam J. H. H. Weiler objasňuje, že rozhovor o technických nástrojích evropské integrace je nutné rozšířit na rozhovor o samém smyslu této integrace. K tomu ovšem preambuli nepotřebujeme. J. H. H. Weiler v této souvislosti odkazuje na čl. 2 Smlouvy o Evropské unii.

Wolfgang Wieshaider, Vídeň

¹Joseph H. H. WEILER, profesor mezinárodního a evropského práva na New York University Law School i na Collège d'Europe v Brugge (Belgie). Řídí Středisko Jean Monnet Center pro mezinárodní a regionální hospodářské právo a spravedlnost. Jedna z jeho novějších publikací *The Constitution of Europe: Do the New Clothes Have an Emperor?* (Cambridge 1999) byla již přeložena do osmi jazyků; viz podrobněji <http://www.jeanmonnetprogram.org/weiler.html> [25. 8. 2004].

²In WEILER, J. H. H., *Constitution of Europe*, Cambridge University Press, Cambridge etc. 1999, s. 238–263.

Jean-Paul Durand: La Liberté des congrégations religieuses en France

I: *Une situation métamorphosée? Évolutions: Droit français des congrégations religieuses & Droit canonique de l'état de vie consacrée*, Les Éditions du Cerf, Paris 1999. ISBN 2-204-05120-9. 512 s., brož., 52 EUR.

II: *Régimes français des is* 1999. ISBN 2-204-05127-6. 850 s., brož., 70 EUR.

III: *L'hypothèse de la ccongrégations religieuses: congrégations simplement licites et congrégations reconnues, congrégation simplement déclarée. Du droit de déclarer une spécialité congréganiste*, Les Éditions du Cerf, Paris 1999. ISBN 2-204-05129-2. 720 s., brož., 67 EUR.

Svazek č. I, II & III dohromady v obalu: Les Éditions du Cerf, Paris 2000. ISBN 2-204-06280-4. 512 s., brož., 183 EUR.

Jde o tři encyklopedická díla, za něž pařížský profesor Jean-Paul Durand¹ obdržel cenu *Chanoine Delpeuch*. Slavnosti, při níž byla cena předávána, se zúčastnil i autor těchto řádků. Dílo čerpá z hlubin právních dějin a podává velké množství detailních informací právně-politického charakteru.

Hlavním tematem je ovšem postavení Katolické církve. Vedlejším, nicméně aktuálním přínosem práce je pozoruhodný návrh Jean-Paul Duranda v souvislosti s diskusí na téma institucionalizace islámských obcí a náboženských společností v Evropě a zejména ve Francii.

Francouzské *associations cultuelles* jsou omezeny na plnění výlučně kultovních účelů, a proto by si muslimové měli vybrat pro mešity, jejichž smysl přesahuje účel pouhé modlitebny, právní formu *Congrégation*, již může stát uznat a jež – vzhledem k svému zakotvení v zákoně o spolcích z roku 1901 – není omezena na plnění výlučně kultovních účelů (III: 23–25, 504 s.). Ovšemže je na takovou konstrukci třeba takzvané kongregační buňky, jež v islámu není běžná (I: 98–110, zejména 104 ss., III: 24).

¹R. P. Jean-Paul DURAND, O.P., emer. děkan fakulty kanonického práva na l'Institut catholique de Paris; doktor kanonického práva a práva, licenciát filosofie a teologie; profesor uvedené fakulty pro obory: vztahy náboženství a států, liturgické právo, ekumenické vztahy, právní sociologie, právní filosofie; šéfredaktor RETM – Revue d'éthique et de théologie morale „Le Supplément“; člen Sociétés Internationales de Droit Canonique et de Législations Religieuses Comparées se sídlem v Paříži; autor zpráv na téma Droit civil ecclésiastique français (Francouzské konfesní právo) v ročence Revue européenne des relations Églises – État, Leuven (Belgie).

Dílo vysvětluje s ohledem na vytvářející se evropské konfesní právo: I v případě tzv. odlukových soustav jde nadále o uznání a získání právní subjektivity s různými právními následky. Jde o potvrzení konvergenční teorie především na pozadí záruk Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Čtenář, nemající dost času, se bohužel v množství materiálu nebude dostatečně dobře orientovat, protože chybí věcný rejstřík a intenzivnější vzájemné odkazy. Pomůže mu však podrobný obsah na konci jednotlivých svazků.

Wolfgang Wieshaider, Vídeň

Dnes Vám představujeme*Presented to You Today**Heute stellen wir Ihnen vor**Oggi vi presentiamo***Časopis De Processibus Matrimonialibus***The Journal De Processibus Matrimonialibus**Die Zeitschrift De Processibus Matrimonialibus**La rivista De Processibus Matrimonialibus*

Časopis De processibus matrimonialibus (DPM) byl založen v roce 1994 při Institutu pro církevní právo, který dnes existuje pod názvem Kanonistický institut (viz <http://www.uni-potsdam.de/u/ikr/home.html>). Jedná se o sborník prací z oblasti církevního manželského práva procesního, který vychází jednou ročně a jehož redakční uzávěrka je vždy v listopadu až prosinci. Číslo 1 až 3 vyšla v nakladatelství Benno Verlag v Lipsku. Od svazku č. 4 vychází DPM v nakladatelství Peter Lang ve Fankfurtu nad Mohanem.

Veškeré písemnosti určené pro redakci časopisu je vhodné zasílat na adresu:

Kanonistisches Institut an der Universität Potsdam
De Processibus Matrimonialibus
August-Bebel Straße 89
D-14482 Potsdam

DPM je členěn do čtyřech základních rubrik: specializovaných referátů (A.), podrobnějších studií (B.), oficiálních sdělení ve věcech manželských a procesních (C.) a oznámení (D.).

DPM je financována z prostředků Německé společnosti pro vědu (Deutsche Forschungsgemeinschaft), další finanční podpora pochází od sdružení „Associatio Winfried Schulz“ se sídlem v Berlíně.

(šuh)

Ze Společnosti pro církevní právo

Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht

Dalla Società per il diritto delle chiese

Převzetí prestižní ceny

Ve středu 30. června 2004 se v odpoledních hodinách uskutečnilo v sídle společnosti německých, českých a slovenských právníků Karlovarské právnické dny v paláci Dunaj na Národní třídě v Praze 1 slavnostní setkání, na němž viceprezident této společnosti JUDr. Vladimír Zoufalý a generální sekretář JUDr. Jindřiška Munková předali zástupcům naší redakce Doc. JUDr. J. R. Treterovi, JUDr. Štěpánu Hůlkovi a JUDr. Záboji Horákovi cenu, skleněnou plastiku Jaromíra Rybáka, která je součástí ocenění našeho časopisu. Originál je k vidění v pracovně Společnosti pro církevní právo. Je také zobrazen na internetových stránkách Karlovarských právnických dnů <http://www.kjt.cz> – podadresa prestižní cena – kde jsou rovněž uveřejněny výsledky hlasování soutěže všech 24 časopisů.

Naše účast na 14. ročníku Akademických týdnů v Novém Městě nad Metují

Ve dnech 24. července až 6. srpna 2004 se opět na Pavlátově louce konaly akademické týdny, které jsou pokračováním prvorepublikové tradice založené dominikánským řádem. Pořádá je nadále občanské sdružení Akademické týdny, nyní pod vedením **Mgr. Jana Kováče**, ve spolupráci s Českou křesťanskou akademií a pod záštitou Biskupství královéhradeckého, Řádu dominikánského a města Nového Města nad Metují. Na pozvání pořadatelů převzal předseda naší Společnosti ve dnech 3. 8. a 4. 8. 2004 moderování programu o životních osudech armádního generála Heliodora Píky a justiční vraždě na něm spáchané (21. 6. 1949), jakož i o dalších obětech pronásledování národních hrdinů z řad představitelů československé armády za komunistické totality. Použity byly filmové dokumenty a osobní svědectví přítomných zástupců Federace politických vězňů.

Gratulace

Dlouholetý člen pracovního výboru Společnosti **Jiří Jirsa** úspěšně ukončil studium na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a byl dne 29. června 2004 slavnostně promován.

Vzpomínka na JUDr. Vladimíra Mindla

Dne 31. srpna 2004 uplynulo deset let od chvíle, kdy nás opustil **JUDr. Vladimír Mindl**, zakládající člen SPCP a její čestný člen in memoriam. Zástupci vedení SPCP se zúčastnili mše svaté sloužené za zemřelého JUDr. V. Mindla 30. srpna 2004 v kostele sv. Karla Boromejského v Praze 1, Vlašské ulici.

jrt/zh

From the Church Law Society

Receipt of the prestigious award

The Church Law Review received the prestigious award from the society of German, Czech and Slovak attorneys “Karlsbader Juristentage.” A glass statue by Jaromír Rybák, which represents the award to the Review, was presented to three representatives of our editorial staff, Jiří Rajmund Tretera, Štěpán Hůlka and Záboj Horák, by the vice-president of the society, Vladimír Zoufalý, and secretary-general Jindřiška Munková during a festive meeting that took place at the seat of the society in the “Dunaj” palace on Narodní Street in Prague 1 on Wednesday afternoon, 30 June 2004. The original statue is exhibited in the office of the Church Law Society. Its picture is available on the internet site of the “Karlsbader Juristentage” at <http://www.kjt.cz> under the link “výsledky za r. 2003.” On the same site the results of voting for the award are listed for all 24 competing periodicals.

Church Law Society participation at the 14th Academic Weeks in Nové Město nad Metují

On 24 July – 6 August 2004, the Academic Weeks took place again on Pavlátova Meadow. The Weeks represents a continuation of a pre-WWII tradition

connected with the Dominican Order. The event is organized by the civic association Academic Weeks, currently under the leadership of Jan Kováč, in cooperation with the Czech Christian Academy and under the patronage of the Bishopric of Hradec Králové, the Dominican Order, and the town of Nové Město nad Metují. The chairman of the Church Law Society was invited to chair the Weeks on 3–4 August 2004, where the program concerned the life of army general Heliodor Píka, who was unjustly sentenced to death by a communist court and executed on 21 June 1949, and also concerned other victims among the national heroes of the Czechoslovak army who were persecuted by the communist totalitarian regime. The program was completed by film documentaries and personal testimonies of the members of the Political Prisoners Federation present at the event.

Congratulations

Long-active member of the working committee of the Church Law Society Jiří Jirsa successfully completed his studies at the Charles University School of Law and was graduated on 29 July 2004.

In Memory of Vladimír Mindl

On 31 August 2004, it has been 10 years since the passing of Vladimír Mindl, a founding member of the Church Law Society and its honorary member in memoriam. Representatives of the Church Law Society participated in the Holy Mass conducted for Vladimír Mindl in St. Charles Borromeo Church in Prague 1, Vlašská Street, on 30 August 2004.

jrt/zh

Krátké zprávy

Kurze Nachrichten

Le notizie corte

Nový portugalský konkordát

Nový konkordát mezi Apoštolským stolcem a Portugalskou republikou byl po několika letech jednání uzavřen dne 18. května 2004. Nahradil dosavadní konkordát z roku 1940. V Portugalsku byla záhy po vyhlášení republiky (1910) uzákoněna roku 1911 taková odlučka církve a státu, že ji právní teorie začala uvádět hned po francouzské odluce z roku 1905 jako druhý příklad „církvi nepřátelských“ odluček. K postupnému zmírnění proticírkevních opatření došlo po první světové válce. Konkordátem z roku 1940 se Portugalsko zařadilo mezi nekonfesní (světské) státy s kooperačním modelem vztahu státu a církve. Konkordát z roku 2004 reflektuje hluboké změny, které se v církvi udály od Druhého vatikánského koncilu (1962–65). Jeho úřední text přinášíme v tomto čísle Revue v plném znění, s vlastním (neúředním) překladem do češtiny.

Nález Ústavního soudu ČR

věnovaný zákonu o církvích č. 3/2002 Sb. byl oceněn

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 11. 2002 uveřejněný pod č. 4/2003 Sb., jenž je věnován zákonu č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, obsadil v soutěži Karlovarských právnických dnů v červnu t. r. druhé místo. Judikáty jsou oceňovány pro významný přínos právní teorii a praxi.

V uvedeném judikátu rozhodovalo plénum Ústavního soudu o zrušení zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, z hlediska tvrzeného rozporu s ústavním pořádkem. Ústavní soud zrušil uvedeným rozhodnutím vybraná ustanovení citovaného zákona, která umožňovala v rozporu s ústavním právem zasahování státu do svobody církví a náboženských společností. Rozhodnutí bylo uveřejněno v Revue církevního práva č. 23 – 3/2002, na s. 241–271.

Do letošní soutěže Karlovarských právnických dnů bylo navrženo celkem 8 judikátů, z nichž se ve dvou případech jednalo o nález Ústavního soudu ČR,

v jednom o rozsudek Vrchního soudu v Praze a ve zbylých šesti nominovaných rozhodnutích o rozsudky Nejvyššího soudu ČR. Výsledek byl vyhlášen spolu s Autorskou cenou za nejlepší právnickou publikaci roku 2003 a Prestižní cenou určenou nejlepšímu odbornému právnickému časopisu v České republice a ve Slovenské republice při slavnosti v hotelu Thermal v Karlových Varech dne 11. června 2004.

Nejvyšší počet hlasů obdržel judikát Nejvyššího soudu ČR spis. zn. 22 Cdo 1993/2001 ze dne 8. dubna 2003, týkající se *laesio enormis*.

Ústředí muslimských obcí v ČR registrováno

Dne 16. března 2004 podalo Ústředí muslimských obcí v České republice žádost o registraci podle zák. č. 3/2002 Sb. Podle zprávy ČTK ze dne 2. září 2004 Ministerstvo kultury ČR této žádosti vyhovělo. Až dosud se čeští muslimové organizovali prostřednictvím Islámské nadace, jejímž představitelem je RNDr. Vladimír Sánka z Prahy. O těžké peripetii českých muslimů od jejich prvního zákonného uznání na našem území v roce 1912 podáme zprávu v některém z následujících čísel.

Velká Británie chce snížit hranici pro umělé potraty¹

V roce 1967 byly ve Velké Británii legalizovány umělé potraty. Potrat bylo možné provést do 28. týdne těhotenství z důvodu ohrožení fyzického nebo duševního zdraví matky. Podle novely zákona z roku 1990 byla tato hranice snížena na 24. týden.

V červenci 2004 se znovu rozhořela debata o potratech. Noviny uveřejnily fotografie dvanáctitýdenního plodu „chodícího“ v děloze, další si cucal palec, otevíral oči, zíval a třetí se ve 22. týdně usmíval. Profesor Campbell, autor fotografií, nezaujal k potratům žádný postoj, ale uvedl: „Když vidím plod ve 22. týdně, který se usmívá, myslím, že na potrat je trochu pozdě.“

Fotografie způsobily, že média začala volat po přezkoumání hranice pro legální provedení potratu. 11. července zveřejnil deník *The Sunday Telegraph* svědectví matky, jejíž dcera se narodila ve 23. týdně, včetně fotografií těsně po porodu a dnes. Veřejnost byla pohnuta tím, že plod je v tomto období již životaschopný.

¹ Zprávu uveřejnil internetový zpravodaj *Généethique* dne 26. 7. 2004 (viz <http://www.genethique.org>). Český překlad přinášíme s laskavým svolením Hnutí Pro život ČR.

7. července naznačil v interview premiér Tony Blair přezkoumání potratového zákona při interpelacích v parlamentu a pozval labouristické poslance, aby předložili nové návrhy. „Poslanci budou hlasovat podle svého svědomí.“

Lord David Steel, autor původního potratového zákona, nyní vzhledem k technickým pokrokům volá po snížení hranice na 12 týdnů. Limit pro potrat „ze sociálních důvodů“ by měl být snížen na 12 týdnů, tato hranice platí ve většině evropských zemích. Uvedl, že ve 24. týdnu se již nejedná o plod, ale o „možné dítě“.

Ministr zdravotnictví John Reid požaduje hranici 18 týdnů.

V roce 2002 bylo ze 175.000 registrovaných potratů provedeno 13.000 potratů po 14. týdnu.

Úmrtí

Dne 30. srpna 2004 zemřel na Grenadě v Malých Antilách **P. Zdislav Umlauf OP**. Narodil se 2. 9. 1931 v Dolním Němčí na Moravě. Po válce odešel studovat do Velké Británie a v exilu zůstal. Vstoupil do dominikánského řádu prostřednictvím jeho Anglické provincie, která ho pak vyslala, aby působil jako kněz v karibském vikariátu. V devadesátých letech se na několik let navrátil do vlasti, aby pomohl s výchovou studentů teologie z řad obnoveného dominikánského řádu. V klášteře v Olomouci měl na starosti asi 40 dominikánských kandidátů kněžství z českých zemí i ze Slovenska. Později se vrátil do Karibiku, kde vystřídal v duchovní správě na Grenadě svého staršího kolegu P. JUDr. Bernarda Kadlece OP (viz Revue církevního práva č. 26 – 3/03, s. 248).

Dne 31. srpna 2004 zemřel v Olomouci **P. PhDr. Jiří Maria Veselý OP**. Narodil se 15. 11. 1915 v Protivanově na Moravě. V padesátých letech byl bez rozsudku uvězněn v nejtvrdějším internačním vězení na našem území – v Želivu. Dozorci s ním zacházeli takovým způsobem, že byl blízko smrti otravou. Neočekávaně se však uzdravil. K uzdravení došlo ve spojitosti s prosbami o přímlyvy zesnulého magistra řádu Hyacintha Cormiera OP, obnovitele české dominikánské provincie, což bylo o 40 let později v Římě v procesu o Hyacinthovo prohlášení za blahoslaveného zkoumáno a uznáno. Po svém propuštění z internace pracoval Otec Jiří jako dělník při archeologických vykopávkách na jižní Moravě. Od okupace naší vlasti in srpnu 1968 žil v exilu v Římě, kde se vedle duchovenské činnosti věnoval archeologickým studiím. Poslední léta svého života strávil v olomouckém klášteře.

Brief News

New Portuguese Concordat

Following several years of negotiations, a new Concordat was reached between the Holy See and the Portuguese Republic on 18 May 2004. It replaced the previous Concordat from 1940. Soon after the declaration of the republic in Portugal in 1910, a separation of Church and State was legislated in such a manner that legal theory listed it next after the 1905 French separation of Church and State as the second strongest example of a separation “hostile to the Church.” A gradual softening of anti-Church measures occurred after WWI. Through the Concordat of 1940, Portugal became one of the non-confessional (secular) states with a cooperation model of Church-State relations. The Concordat of 2004 reflects significant changes that took place in the Church since the II Vatican Council (1962–1965). The complete official wording of the Concordat with an unofficial Czech translation is available in this issue of the Review.

The finding of the Constitutional Court of the Czech Republic on Act No. 3/2002 Coll. on Churches

The finding of the Constitutional Court of the Czech Republic of 27 November 2002, published in issue No 4/2003 Coll., dealing with Act No. 3/2002 Coll. on Churches and Religious Societies, received the second place award in the “Karslbader Juristentage” competition in June 2004. Judicial decisions receive awards for important contributions to the theory of law and legal practice.

In the above-mentioned finding the Constitutional Court decided in full court on the abolishment of Act No. 3/2002 Coll. on Churches and Religious Societies based on a suggested contradiction to the constitutional system. In its findings the Constitutional Court decided to abolish selected provisions of the Act which - in contradiction to the constitutional system - enabled state intervention in the freedom of churches and religious societies. The finding was reprinted in Church Law Review No 23 – 3/2002, pp. 241–271.

This year eight judicial decisions were submitted to this year’s competition at the “Karslbader Juristentage.” Two were findings of the Constitutional Court, one was a judgment of the High Court in Prague and six others were judgments of the Supreme Court of the Czech Republic. The decision was announced together with the results of the Author’s Award for the Best Legal Publication in

2003 and of the prestigious award to the Best Professional Legal Periodical in either the Czech or Slovak Republics during a festive meeting at the Thermal Hotel in Karlovy Vary on 11 June 2004.

The most votes were given to the judgment of the Supreme Court Ref. 22 Cdo 1993/2001 of 8 April 2003 concerning *laesio enormis*.

Registration of the Center of Muslim Communities in the Czech Republic

The Center of Muslim Communities in the Czech Republic applied for registration on 16 March 2004 according to Act No. 3/2002 Coll. As reported by the Czech Press Agency on 2 September 2004, the Ministry of Culture of the Czech Republic granted the application. Until then Czech Muslims were organized through activities of the Islamic Foundation, whose representative is Vladimír Šánka of Prague. In one of the future Reviews we will report on the difficult evolution of the position of Czech Muslims since their first legal recognition in our territory in 1912.

UK: Reducing Abortion Time Limits²

The 1967 Abortion Act legalised abortion in the UK. Abortion was then possible up to 28 weeks if the mother's physical or mental health was endangered. In 1990, this law was amended and the time limit for abortions reduced to 24 weeks.

In July 2004, the debate on abortion was stirred up once more with the publication in UK newspapers of photos showing a 12-week-old foetus "walking" in the womb, another sucking its thumb, opening its eyes and yawning and a third smiling at 22 weeks. Professor Campbell, who took the photos, refrained from taking a stand on the issue but nonetheless commented: "When I see a foetus smiling at 22 weeks, I think it is a bit late to be aborting." The pictures prompted calls in British newspapers to review the late time limits allowed by the law. On 11 July, The Sunday Telegraph published the account of a mother whose daughter was born at 23 weeks, showing photos of the child at birth and today. The public was moved to see that a foetus was viable at this stage.

On 7 July 2004, the Prime Minister, Tony Blair, hinted at a review of the abortion law during Prime Minister's Questions at the House of Commons and

²The news was published in the internet revue *Gèneéthique* on 26 July 2004 (see <http://www.genethique.org>).

invited Labour MPs to submit new proposals, stating: “As a matter of conscience, MPs would be given a free vote.”

Lord David Steel, architect of the 1967 law authorising abortion up to 28 weeks of pregnancy, is now calling for the limit to be shortened to 12 weeks due to medical advances (imaging, screening, etc.). Limits on abortions „for social reasons“ should be reduced to 12 weeks, in line with most European countries. He stated that at 24 weeks, you are no longer dealing with a foetus but with the „possibility of a baby“.

The Secretary of Health, John Reid, called for an 18-week time limit.

In 2002, out of 175,000 recorded abortions, 13,000 were performed after 14 weeks.

Deaths

On 30 August 2004 **P. Zdislav Umlauf OP** passed away in Grenada in the Lesser Antilles. He was born on 2 September 1931 in Dolní Němčí in Moravia. After WWII he left for studies in Great Britain and remained in exile. He became a member of the Dominican Order through its English Province which later sent him to be active as a priest in the Caribbean Vicariat. In the 1990's he returned to his homeland for several years in order to help educate students of theology from among the reestablished Dominican Order. In the Olomouc Priory he took care of about 40 Dominican candidates for the priesthood from the Czech lands and Slovakia. Later he returned to the Caribbean where he became the spiritual administrator of Grenada after its senior colleague P. Bernard Kadlec OP (see Church Law Review No. 26 – 3/03, p. 248).

On 31 August 2004 **P. Jiří Maria Veselý OP** passed away in Olomouc. He was born on 15 November 1915 in Protivanov in Moravia. In the 1950's he was imprisoned without a trial in the worst internment prison in our territory – in Želiv. The guards treated him in such a way that he almost died from poisoning, but unexpectedly he managed to recover. His recovery was connected with pleas by the Master of the Order, Hyacinth Cormier OP, the reinstituter of the Czech Dominican Province, whose pleas were subject to review 40 years later in Rome during the beatification of Hyacinth. After P. Jiří Maria Veselý was released from internment he was a manual worker at archeological excavations in southern Moravia. Since the occupation of the country in August 1968 he lived in exile in Rome where he devoted himself to archeological studies along with his spiritual activities. The last years of his life he spent in the Olomouc Priory.

Naše akvizice

Our Acquisitions

Unsere Akquisitionen

Le nostre acquisizioni

JOZEFČIAKOVÁ, Silvia, *Štát a cirkev v postsocialistickej Európe*, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava, 2003, 155 s.

GRAJEWSKI, Andrzej, *Rusko a kříž*, Z dějin pravoslavné církve v SSSR, Česká křesťanská akademie, Praha, 1997, 149 s.

KRUKOWSKI, Józef, SITARZ, Mirosław (eds.), *Kościół partykularny w kodeksie Jana Pawła II*, sborník ze Všepolské konference konané v Lublině 8. prosince 2003, KUL, Lublin, 2004, 153 s.

Z obsahu:

KRUKOWSKI, Józef, *Kościół powszechny i Kościoły partykularne*

DYDUCH, Jan, *Pozycja wiernych świeckich w Kościele partykularnym*

GÓRECKI, Edward, *Pozycja biskupa w Kościele partykularnym*

WROCEŃSKI, Józef, *Pozycja presbiterium w Kościele partykularnym*

LOJDA, Miroslav, *Európa a nové náboženské hnutia*, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava, 2003, 132 s.

LORETAN, Adrian (ed.), *Theologische Fakultäten an europäischen Universitäten*, Rechtliche Situation und theologische Perspektiven, Lit Verlag, Münster, 2004, 193 s.

Z obsahu:

TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Tschechien, Die theologische Ausbildung in der Tschechischen Republik*, s. 155–61

MORAVČÍKOVÁ, Michaela, *Cirkev a ľudské práva*, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava, 2002, 204 s.

MORAVČÍKOVÁ, Michaela, CIPÁR Marián, *Religiozita na Slovensku II*, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava, 2003, 110 s.

SCHWENDENWEIN, Hugo, *Rechtsfragen in Kirche und Staat*, Graz, 1979, 137 s.

SCHWENDENWEIN, Hugo, *Beiträge zur Erneuerung des Kirchenrechts*, Graz 1984, 125 s.

TRTÍK, Zdeněk, VOJTÍŠEK, Zdeněk, *Hnutí grálu*, DINGIR, Praha, 2003, 47 s.

VOREL, Jaroslav, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, BABKA, Lukáš, *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech, 1–2*, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha, 2003, 2004, s. 415, 311

Enchiridion dei Concordati, Centro editoriale dehoniano, Bologna, 2003, 2257 s.

Svoboda svědomí v post-komunistické společnosti, záznam z průběhu mezinárodní konference konané v budově Senátu PČR, RCDA, Praha – New York, 2004, 85 s.

Terorizmus v náboženskom kontexte, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava, 2003, 86 s.

Biuletyn, Stowarzyszenie kanonistów polskich, Lublin

Nr 15, Czerwiec 2002

Z obsahu:

KRUKOWSKI, Józef, *Autentyczna interpretacja kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego*.

WROCEŃSKI, Józef, *Koncepcja prawna diecezjalnej rady duszpasterskiej*.

SITARZ, Mirosław, *Wady kościelnych aktów a administracyjnych wynikające z pominięcia opinii lub zgody organów kolegialnych*.

Nr 16, Czerwiec 2003

Z obsahu:

KRUKOWSKI, Józef, *Kościół a Unia Europejska*. Uwagi do projektu traktatu konstytucyjnego Unii Europejskiej.

GÓRALSKI, Wojciech, *DECEPTIO DOŁOSA* (kan. 1098 KPK). W świetle orzeczenia Roty Rzymskiej.

SADOWSKI, Piotr, *Pewność moralna – wymogiem wydania wyroku*.

ORZESZYNA, Krzysztof, *Przyczyny administracyjnego usunięcia proboszcza*.

SITARZ, Mirosław, *Wymóg zasięgnięcia przez biskupa opinii zespołu proboszczów w sprawach dotyczących usuwania i przenoszenia proboszczów* (Kan. 1742).

Nr 17, Czerwiec 2004

Z obsahu:

KRUKOWSKI, Józef, *Kościelne prawo publiczne v Europie*.

SZTYCHMILER, Ryszard, *Rekwizycje sądowe*.

GAŁĄZKA, Waldemar, *Chronologia Kapituł Polskich*.

Folia Theologica, Márton Áron Publishing House, Budapest

Vol. 13, 2002

Z obsahu:

ERDŐ, Péter, *La Place de l'Église Catholique Romaine dans la société hongroise et son rapport juridique avec l'état*.

MICK, Walter, *Überlegungen zu einer sakramentalen Theorie des katholischen Kirchenrechts*.

Vol. 14, 2003

Z obsahu:

KRÁNITZ, Miháli, *Die Annäherung der Religionen aus Christlicher Sicht und Pluralismus der Religionen*, s. 59–86

ROKAY, Zoltán, *Der Prädestinationsstreit des 9. jh-s und die Gnadenfrage*, s. 141–160

SZUROMI, Szabolcs Anzelm, *A Turning Point in the History of the General Councils of the West in the 13th Century* (A Critical Summary on the Importance of the Constitutions of the Fourth Lateran Council According to its Theological, Canonical and Historical Aspects), s. 161–178

Law Briefs, Recent Church-State Developments, Office of the General Counsel of the US Conference of Catholic Bishops, Washington, DC

Z obsahu vybíráme:

No.282, November 2002

Citing Catholic Conferences' Amicus Brief, Seventh Circuit Upholds Indiana's Informed Consent Law

No. 283, December 2002

Church Wins Trade Mark Dispute

Diocese Successfully Resists Dispute

Právník, ročník 143, Ústav státu a práva AV ČR, Praha 2004

č. 8/2004

Z obsahu:

KÜHN, Zdeněk: *Rozšíření Evropské unie a vztahy 26 ústavních systémů*.

V knihovně Právnické fakulty Univerzity Karlovy
naleznete tyto další nové publikace:

Some other acquisitions of the Library of the Law Faculty, Charles
University, Prague:

ZAPP, Hartmut, WEISS, Andreas, KORTA, Stefan (eds.), *Ius canonicum in Oriente et Occidente*, Festschrift für Carl Gerold Fürst zum 70. Geburtstag, Peter Lang, Frankfurt/M., 2003, s. 1153–

25. svazek edice *Adnotationes in Ius Canonicum*, vydavatelé GÜTHOFF, Elmar, SELGE, Karl-Heinz

GRAJEWSKI, Andrzej, *Jidášův komplex*, Zraněná církev: Křesťané ve střední a východní Evropě mezi odporem a kolaborací, přel. Petruška Šustrová, Prostor, Praha, 2002, s. 305

LISTL, Josef, SCHMITZ, Heribert (eds.), *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Zweite, grundlegend neubearbeitete Auflage, Friedrich Pustet, Regensburg, 1999, s. 1459